

Prestižní cena

Udělení prestižní ceny Karlovarských právnických dnů Bulletinu advokacie	4
---	---

Úvodník

Čermák Karel: Páté přes deváté	7
--------------------------------	---

Články:

Ševčík Vlastimil: Advokát jako zástupce účastníka v řízení o ústavní stížnosti	9
Zoulík František: Mediace jako alternativa soudního sporu	28
Homolková Martina: Advokát a novinář – nepřítel či spolupracovníci?	36
Vlk Václav: Exekuční řád a advokáti – poznámky k zákonu č. 120/2001 Sb. (k diskusi)	45
Vychopeň Martin: Tři obrazy ze života lučnického advokáta aneb proč lučnický advokát potřebuje evropské právo	50
Kudrna Karel: Smlouva typová, inominátní a smíšená	53

Přečetli jsme za Vás	57
-----------------------------	----

Z judikatury

• K podmínkám vyškrtnutí advokáta ze seznamu pro konkurz	60
• K přiznání odměny za právní službu obhájce, není-li písemně doložena první porada s klientem	62
• K podmínkám trvalého opuštění společné domácnosti manželů	63
• K podmínkám, za nichž nemůže soud požadovat na oprávněném, aby osvědčil předchozí postup dle § 260b o. s. ř. jako podmínku pro postup soudu podle § 260a o. s. ř. (výzva povinnému k prohlášení o majetku)	67
• Uplatnění nároku dle § 3 odst. 2 zák. č. 87/1991 Sb. (ve vztahu k ust. § 1 dekretu č. 5/1945 Sb.).	70
• Z judikatury otištěné v jiných periodikách	72

Z České advokátní komory

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 22. 5. 2001	76
2) Výsledky advokátních zkoušek	77

Obsah

---

3) Informace o statistických výkazech požadovaných Českým statistickým úřadem	78
4) www.cak.cz – aneb Co nového na internetu	79
5) Omezený odběr Bulletinu advokacie v tištěné podobě – žádost o pokyn	80
6) Oznámení pro koncipienty – změna	81

Z kárné praxe

Jde o závažná porušení povinností advokáta, jestliže za situace, kdy je proti němu uplatňován nárok na náhradu škody klientem, neposkytuje potřebnou součinnost při jednání s pojišťovnou o uplatnění náhrady, jestliže nepravdivými informacemi o postupu soudu zakrývá tu skutečnost, že klienta neinformoval o doručení rozsudku a jestliže klientovi nevrátí částku získanou na náhradě nákladu řízení, přestože klient mu již odměnu zaplatil.

81

Recenze, anotace

Engelsfeld, N.: Pitanje unifikacije prava u Kraljevini Jugoslaviji s obzirom na problematiku odvetništva (Stanislav Balík)

83

Sbírka útěchy

Povzdech nad jedním soudním rozhodnutím (Daniela Kovářová)

85

Názor

O legislativě, aneb za všechno mohou právníci? (Lubomír Šimek)

86

Mezinárodní vztahy

Připravovaná Charta základních práv EU – stanovisko CCBE (Jana Wurstová)

89

Výroční zasedání EYBA v Barceloně 2001 (Milan Kyjovský)

92

Ze zahraničí

Úřady veřejné obhajoby ve Spojených státech amerických (Radek Ondruš)

93

Z odborného tisku (Jaroslava Vanderková) 95

Tisk o advokacii (Jaroslava Vanderková) 100

Různé

- Založení České společnosti pro dopravní právo (Alice Bártková) 103
Formulář k žádosti o pokyn pro omezený odběr Bulletinu advokacie 107

Nakonec (kresba L. Lichého) 108

Inzerce 109

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících oborů.
Dnes na stranách 95 – 99.

Šéfredaktor Bulletinu advokacie JUDr. Václav Mandák přebírá na slavnostní recepci v Poštovním dvoře dne 8. 6. 2001 prestižní cenu Karlovarských právnických dnů za nejlepší právníký časopis v roce 2000 z rukou primátora Karlových Varů Ing. Petra Keřky. Tuto cenu v rámci každoroční ankety získal náš časopis již po čtvrté.

KARLOVARSKÉ PRÁVNICKÉ DNY
SPOLEČNOST NĚMECKÝCH, ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ
KARLSBADER JURISTENTAGE
VEREINIGUNG DEUTSCH-TSCHECHISCH-SLOWAKISCHER JURISTEN E.V.

Spolek Karlovarské právnické dny
Národní třída 10 · palác Dunaj ČZ. 113 19 Praha 1

Prezident:
Eduard Graf von Westphalen

Redakce časopisu
BULLETIN ADVOKACIE
JUDr. Václav Mandák, CSc.
šéfredaktor
Národní 16
110 00 Praha 1

V Praze dne 12.6.2001

Vážený pane doktore,
vážené dámy, vážení pánové,

je nám potěšením Vám ještě jednou touto cestou potvrdit, že na základě hodnocení odborné a informační úrovně právnických časopisů anketou mezi právnickou veřejností byl v Karlových Varech dne 8.6.2001 jako české nejlepší právnické periodikum za období červen 2000 až květen 2001 vyhlášen časopis:

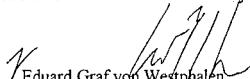
BULLETIN ADVOKACIE

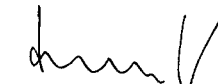
a byla mu udělena „Prestížní cena roku 2001“.

Věříme, že se potěšíte jejím ztvárněním v krásné plastice akademického malíře - sklářského výtvarníka, mistra Jaromira Rybáka, předané Vám při této příležitosti za naší společnost panem Ing. Petrem Keřkou, primátorem města Karlovy Vary.

Zároveň potvrzujeme právo Vašeho časopisu na první výběr tří písemných příspěvků z konference pro otištění.

Přejeme Vám i Vašim autorům mnoho dalších úspěchů a neklesající zájem o Bulletin advokacie u celé odborné veřejnosti.

Eduard Graf von Westphalen
prezident

JUDr. Vladimír Zoufalý
viceprezident

Páté přes deváté

Tak mi teď ráno volali z redakce, jako že kde prý je úvodník, který měli mít už před čtrnácti dny a nikde není, a jaký je to pořádek, když už ani na toho předsedu není spolehnouti, a vůbec, jestli se příští číslo zpozdí a vy, vážení čtenáři, budete právem nadávat a rozčilovat se, tak za to zkrátka mohu já. Inu, беру to na sebe a spěchám, abych v té okurkové sezóně ještě teď dodal nějaký ten produkt, který by vyplnil nejen alespoň první stránku vašeho oblíbeného časopisu, ale případně i váš čas, jehož v tom prázdninovém období máte jistě habaděj, stejně jako já.

Jedním takovým fascinujícím tématem pro okurkovou sezónu je na příklad letošní slavné sčítání lidu a jeho počínající vyhodnocování. Tak např. se zcela překvapivě ukázalo, že v Klánovicích žilo ke dni sčítání 2 731 občanů, ačkoliv jsem si až dosud myslel, že jich tam žije pouhých 2 718, přičemž 16 občanů se z Klánovic odstěhovalo a 18 se jich tam přistěhovalo, což bych také nečekal. Hodnotu této statistiky ovšem ohrožuje 37 neukázněných jedinců, kteří archy nevyplnili, neboť údaj o tom, odkud a kam se stěhují, natož údaj o svém rodném čísle, považují v souladu s *acquis communautaire* za přísně důvěrný a ani na mučidlech by je nikdo nepřiměl k tomu, aby se svého základního lidského práva na rodné číslo vzdali. Při tom, jak jsem se dočetl, v Ústí nad Labem vás bez rodného čísla nepustí ani na veřejný záchodek.

To všechno je ovšem úplně nic proti tomu, že při sčítání ubylo dva miliony katolíků, přibyl milion ateistů a ten zbývající milion zmizel v šedé zóně těch, kteří z opatrnosti neříkají tak ani tak, ale na jejich slova nakonec dojde. Sociologové jsou z toho celí pať a nejvíce je znepokojuje skutečnost, že 60 % lidí věří, že existuje nebe, ale pouhých 20 % věří na peklo, což je na pováženou, neboť podle sociologů nebe bez pekla nemůže existovat a na peklo by tudíž mělo věřit stejné procento lidí, jako na nebe. Abych se přiznal, já jsem dotazníky poctivě vyplnil, protože na důvěrnost svého rodného čísla úplně kašlu, ale na otázky typu nebe, peklo, ráj si nepamatuji, že bych odpovídal, protože v mém dotazníku – jistě vinou sčítací komisařky – nic takového nebylo. Takže nevím, z jakých rafinovaných otázek a odpovědí na ně ti lstiví statistici a sociologové své informace načerpali, ale nejspíš usoudili, že na nebe věří každý, kdo má 2 + k. k. s koupelnou a teplou vodou z dálkového topení, kdežto existenci pekla prožívá už teď ten, kdo má automobil starší dvaceti let. Ať tak, či onak, takový sociolog vám rozhodně nepřipustí, že otázka po

boží existenci není otázkou sociologickou, nýbrž filozofickou, potažmo teologickou, a že filozofii a teologii sociologové rozumějí jako koza petrželi. Při příštích průzkumech rozhodně očekávám otázku, zda věříme ve spravedlnost a v nespravedlnost, ve ctnost a v hříchy, v poctivost a nepoctivost, věrnost a zradu, přátelství a nepřátelství a tak podobně. To bude poprask až se ukáže, že v nespravedlnost věří 90 % dospělého obyvatelstva, kdežto ve spravedlnost pouhých 10 %, ačkoliv logicky by hodnoty měly být stejné, jako u toho nebe a pekla. Ale s tím už nic nena-děláme, protože statistiky a sociology už nikdo nenaučí nic o abstraktních po-jmech, které jsou pro ně totéž, co spotřeba hovězího nebo prezervativů.

Oblíbeným okurkovým námětem je také historie. Rád v tisku čítávám vyprávění o slavných mužích a ženách, jako je Einstein, Kapica nebo Lída Bárová a Vlasta Burian a vřdycky se divím, jak se nám ta historie smrskla na pár anekdot, na to kdo s kým spal, kdo se s kým ženil, vdával a rozváděl, kdy a kam se stěhoval, co vyhrál a co prohrál, čím byl jmenován a z čeho byl zase odvolán, kolik vydělal a jak onemocněl a umřel. Věru, smutná četba, kterou se snad lze rozptýlit či pobavit (já to taky vřdycky hned všechno zapomenu) ale poučení byt třeba jen pro svůj vlastní život, natož pro život celého lidstva, z toho načerpat nelze. Historie v tomto pojetí nás přesvědčuje o tom, že lidstvo spěje odnikud nikam, že nic takového, jako historie území, národa, lidstva jako celku neexistuje, nýbrž že je zde jen malý příběh jednotlivých lidských životů, jímž na významu má dodávat nějaká zanedbatelná vnější okolnost, jako že byli poslanci Říšské rady, sepsali nějakou knížku, kterou stejně nikdo nikdy nebude číst, že vyhráli Targa Floria nebo zaspívali v Rigolettovi v milánské Scale. Tento postmoderní přístup k historii jako k nezávazné četbě trochu stylizovaných archivních dokumentů nás může vést jenom k tomu, abychom své marné životy prožili a ukončili svobodně každý podle svého bez ohledu na kohokoliv a cokoliv. Že takto nelze očekávat nic takového, čemu se dříve říkalo vzepětí ducha, či svaté nadšení, je nasnadě.

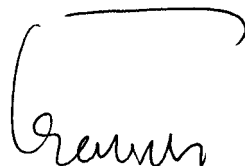
Musím nakonec ještě zmínit ty oblíbené deštné pralesy a krev a pot malých otroků z kakaových plantáží, který hltavě polykám s každým čokoládovým bonbónem od globálně ušlechtilé firmy Nestlé. To je také jedno z prázdninových témat, které ležérně pojednává v tomto období naše i světová žurnalistika. Ve světě statistiků, sociologů a ekonomů, ve světě bezvýznamných individuálních lidských příběhů, ve světě, v němž nikdo neví odkud a kam jde nelze očekávat porozumění pro žádný abstraktní pojem. Takovým abstraktním pojmem je účta a chceme-li to blíže specifikovat, účta k životu. Vytratila se ontogenetická účta k životu lidskému jak na jeho začátku, tak i na jeho konci. Jak pak může existovat účta k životu lidstva jako celku?

Co záleží na tom, jestli lidstvo jako rod přežije, když život každého jedince je tak bezvýznamný, marný a náhodný? Ale jestli nezáleží na lidstvu, proč bych se

měl dojímat osudem malých černoušků na kakaových plantážích nebo dokonce osudem nějakého deštného pralesa? Já jsem developer a k mému přežití je zapotřebí zisk. Ne vzepětí ducha. Vzepětí ducha je v konkurenčním prostředí kontraproduktivní. A ať si klidně zajde celý svět.

Tak nakonec je to páté přes deváté zase docela depresivní a příznivých očekávání, jak by sociologové a ekonomové žádali, v něm na první pohled moc není. Ale na druhou stranu možná zas u vody neusnete a nespálíte se. A až se z prázdnin vrátíte, váš duch se třeba vzepne až k takovým abstrakcím, jako je nebe.

Karel Čermák

Červenec 2001

ČLÁNKY

JUDr. Vlastimil Ševčík
soudce Ústavního soudu ČR

Advokát jako zástupce účastníka v řízení o ústavní stížnosti

Ústavní soudnictví, spolu s krátkým obdobím Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky, působí v České republice již téměř deset let, což je již doba dostatečná k prvním pokusům o vyhodnocení nejen činnosti Ústavního soudu, jehož prvé funkční období pozvolna končí, ale také k pokusům o vyhodnocení institutu povinného zastoupení advokátem těch, kteří v řízení před Ústavním soudem vystupují jako účastníci (vedlejší účastníci) řízení.

Jakkoli se čas od času vůči povinnému zastoupení advokátem pro řízení před Ústavním soudem vyskytují výhrady, že totiž jako ztěžující procesní podmínka

omezuje tento institut stěžovatele v jeho přístupu k Ústavnímu soudu a jako taková má vlastně protiústavní charakter, jsem stále přesvědčen o tom, že povaha ústavního soudnictví advokátní přímus vyžaduje, to ovšem za předpokladu, že intervenující advokát alespoň z podstatné části splní úlohu, pro kterou byl tento institut zřízen.

Následující řádky však nejsou míněny jako kritika práce advokátů ve věcech ústavního soudnictví, neboť je zajisté věcí jich samotných, jak se vyrovnají s problémy, které jim praxe v této oblasti přináší. Jednotlivé kapitoly představují jen stručný výběr základních zásad vyložených v konstantní judikatuře Ústavního soudu, jimiž je jeho rozhodovací praxe ve věcech ústavních stížností ovlivněna, a které – jako upozornění – je dobré znát a mít je při úvaze nad zamýšlenou ústavní stížností na paměti.

Nepřehlednost současného právního řádu, způsobená mimo jiné četnými a nezřídka opakovanými novelizacemi jedné a téže právní normy (zákona), vytváří pro laika v právu téměř nesrozumitelnou oblast, která v konkrétní věci může být snadno orgány veřejné moci ohrožena porušením ústavně zaručených práv nebo svobod, na jejichž ochranu postižený sám nestačí. Ratio institutu povinného zastoupení advokátem v řízení před Ústavním soudem spočívá tak především v důvodné snaze zajistit stěžovateli (vedlejšímu účastníku řízení), při jeho úsilí o ochranu porušených ústavně zaručených práv (svobod), odbornou a kvalifikovanou pomoc.

Odpovědně a lege artis poskytnutá právní služba ve věcech spojených s ochranou ústavnosti (k níž jedině je Ústavní soud povolán) vyžaduje však nejen přiměřenou erudici advokáta v obecném právu, ale také jeho orientaci v obecných otázkách ústavního soudnictví tak, jak jsou již v judikatuře Ústavního soudu¹⁾ mnohdy opakovaně vyloženy, případně také v té její části, která se přímo či nepřímou dotýká problémů, s nimiž se klient na advokáta obrací. Dosavadní zkušenosti z praxe Ústavního soudu však nasvědčují tomu, že převzetí věci a jejímu projednání před podáním ústavní stížnosti nebývá věnována dostatečná pozornost; až příliš často se totiž stává, že zamýšlená ústavní stížnost nemá pod aspektem ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu, patrně z jeho publikované judikatury, nadějí na úspěch, a že jako taková bývá posléze Ústavním soudem jako zjevně neopodstatněná a limine odmítána.

Jakkoli je v počtu odmítnutých ústavních stížností zřejmě i určité procento těch, které spíše než z přesvědčení o porušení ústavně zaručených práv (svobod) stěžovatele byly podány buď „zkusmo“ nebo jen jako výraz či důsledek advokátovy snahy klientovi vyhovět, jde o advokátní praxi nesprávnou, která pře-

---

1) Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky.

hlíží druhý důvod povinného zastoupení, že totiž právě ono by mělo být prvním filtrem, který by měl bránit nadbytečnému zahlcení Ústavního soudu ústavními stížnostmi, které již pro povahu svého merita věci a pro uplatněné důvody nehou mohou být meritorně projednány.

Výrazná většina podaných ústavních stížností bývá odůvodněna jen strohým odkazem na ten který článek Listiny základních práv a svobod, zpravidla na ten, který se týká porušení ústavně zaručeného práva na soudní (případně jinou) ochranu,²⁾ jehož porušení v odůvodnění ústavní stížnosti bývá však vyvozováno jen z tvrzení, že napadené rozhodnutí orgánu veřejné moci (zpravidla obecného soudu) je buď věcně nesprávné nebo je pro vadnou interpretaci a aplikaci užitých právních normy (legalita rozhodnutí) chybné (nezákonné), případně že je postiženo oběma těmito vadami, a že jako takové je v rozporu se zásadami spravedlivého procesu. Takto koncipovaná ústavní stížnost však zřetelně *zaměňuje procesní stránku věci s meritorním výsledkem, který stěžovatel (z důvodů v ústavní stížnosti uvedených) pokládá pro jeho věcnou nesprávnost či porušení legality za „nespravedlivý“*.

K této pojmové záměně z nemalé míry přispívá dnes již běžně vžitý, avšak obsahově nepřesný výraz

SPRAVEDLIVÝ PROCES,

ktej současná terminologie ústavního pořádku České republiky nezná, a který ustálená rozhodovací praxe Ústavního soudu odvíjí z obsahu ústavně zaručeného práva na soudní a jinou právní ochranu,³⁾ jímž se vymezují zásady nestranného procesu tak, že k jeho znakům náleží právo každého, aby (nestranný a nezávislý) soud při nalézání práva dbal „stanoveného“, tj. zákonného postupu, jímž nutno rozumět „bezvýhradně a bezvýjimečně respektování procesních předpisů a kautel z nich vyplývajících.“⁴⁾

Jakkoli tento rigorózní výklad Ústavního soudu, odkazující zásady („stanoveného“) postupu v řízení před orgány veřejné (státní) moci na zcela bezvýjimečný respekt k procesním řádům, bývá občas v odborné literatuře kritizován jako upřílišněný, neboť procesní předpisy zajisté obsahují i méně významná ustanovení,

²⁾ čl. 36 a příp. násl. články Listiny základních práv a svobod.

³⁾ čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

⁴⁾ Nález ve věci III. ÚS 150/93 in Ústavní soud České republiky: Sbíрка nálezů a usnesení – svazek 2, vydání 1., č. 6, Praha 1995, obdobně nález ve věci III. ÚS 61/94 in Ústavní soud České republiky: Sbíрка nálezů a usnesení – svazek 3., vydání 1., č. 10, Praha 1995.

jejichž porušení zpravidla neovlivňuje rozhodnutí ve věci samé, ustálená rozhodovací praxe Ústavního soudu až dosud korekci podaného výkladu neprovedla. Bez ohledu na to, v intencích obsahově shodných nálezů dalších a koneckonců také ve shodě s povahou věci, *spravedlivým procesem*, případně podmínkami, které jej vymezují, *nutno rozumět nikoli (meritorní) rozhodnutí, jímž řízení před orgánem veřejné moci končí, ale výlučně jen procesně bezchybný postup, z něhož rozhodnutí takového orgánu vzešlo*. K pojmu „spravedlivého procesu“, resp. k jeho znakům, nelze proto vztahovat výsledek věci (rozhodnutí), a proto také spíše než spravedlivý proces jeví se jako výstižnější a obsahově přesnější výraz „řízení (proces) ústavně souladné“,⁵⁾ k němuž přirozeně náleží všechny (ústavně chráněné) procesní zásady, počínaje kupříkladu zásadou ústnosti a veřejnosti jednání, přes rozhodování orgánem věcně a místně příslušným, a (u soudů) soudci, kteří jsou k rozhodnutí konkrétní věci povoláni podle předem stanovených pravidel pevného přidělování agendy⁶⁾ (zákonný soudce), až po právo účastníka řízení účastnit se jednání s právem navrhnout důkazy, vyjádřit se k provedeným důkazům apod. *Všechna zde jen příkladmo uvedená procesní ustanovení, upravující zákonem stanovený postup v řízení před orgány veřejné (státní) moci, představují podmínky „spravedlivého“, tj. ústavně souladného procesu, jemuž Ústavní soud ve všech oblastech státní jurisdikce poskytuje důraznou ochranu.*

Naproti tomu věcná nesprávnost rozhodnutí orgánu veřejné moci, případně porušení legality v něm, zůstávají stranou pozornosti Ústavního soudu a ve smyslu jeho ustálené rozhodovací praxe jeho přezkumu zásadně nepodléhají; podle výkladu Ústavního soudu podaného v řadě nálezů⁷⁾ je tomu tak proto – a zdá se, že si mnozí stěžovatelé, případně jejich zástupci, ne vždy tuto skutečnost dostatečně uvědomují – že Ústavní soud, byť jako soudní orgán ochrany ústavnosti,⁸⁾ stojí mimo organizaci obecného soudnictví a přirozeně také mimo instančně upravenou oblast správního rozhodování, a proto není orgánem obecným soudům a správním úřadům instančně nadřazeným, není tedy vůči nim ani

---

5) Obdobně Štěpán (Trestní právo procesní, Linde Praha, a. s., Praha 1999), který s poukazem na to, že v češtině slovo „spravedlivý“ se neuvádí o vedení procesu, nýbrž o jeho výsledku (spravedlivý, nespravedlivý trest apod.) má za to, že jako výstižnější se jeví již zdomácnělý výraz „fé“ (proces), ve smyslu řádný, v duchu pravidel jako obdoba německé terminologie „*fares Verfahren*“.

6) § 1 odst. 2 instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 30. srpna 1993, čj. 1068/93 (Vnitřní a kancelářský řád pro okresní a krajské soudy).

7) K tomu kupř. nález ve věci II. ÚS 45/94 in Ústavní soud České republiky: Sbírnka nálezů a usnesení – svazek 3., vydání 1., č. 5, Praha 1995, a další.

8) čl. 83 úst. zák. č. 1/1993 Sb.

v pozici další opravné instance a, důsledně vzato, ani ústavní stížnost nemá charakter opravného prostředku vůči jejich rozhodnutím. Pokud pak jde o obecné soudy, o jejich rozhodovací činnost a o jejich rozhodnutí vůbec, přísluší jim i pod aspektem kompetencí, jimiž je Ústavní soud ústavou a zákonem vybaven, plný respekt k jejich nezávislosti, kterou také *Ústavní soud ve své konstantní judikatuře plně uznává*, a důsledně stojí na stanovisku, že jen vybočení z principů ústavně souladného procesu odůvodňuje jeho ingerenci do jejich rozhodovací činnosti. Vztah Ústavního soudu k soudům obecným a ke správním orgánům je tak dán jediňe a výlučně jeho vlastní rozhodovací činností a procesními důsledky, které z ní vyplývají.

Za těchto okolností je proto *nadbytečné, a z hlediska podmínek ústavního přezkumu zcela nerozhodné, pojímat do odůvodnění ústavní stížnosti polemiku s rozhodovacími důvody obecných soudů v poloze obecního práva*, nebo v protikladu k nim vytvářet a odůvodňovat odlišné právní konstrukce zpravidla s tvrzením, že jen stěžovatelem podaná právní konstrukce, spočívající na odlišné interpretaci či aplikaci právní normy, je v souladu se zásadami „spravedlivého procesu“.

Z vyložených zásad však rozhodovací praxe Ústavního soudu připouští výjimku potud, že podrobuje ústavnímu přezkumu taková rozhodnutí, která lze označit buď jako rozhodnutí překvapivá nebo jako rozhodnutí poznamenaná libovůli rozhodujícího orgánu veřejné moci.

PŘEKVAPIVÁ ROZHODNUTÍ

jsou podle náhledu Ústavního soudu taková rozhodnutí, jimiž (zpravidla) odvolací soud v opravném řízení jako věcně správná potvrdil rozhodnutí soudu I. stupně⁹⁾, ačkoli při posouzení věci (důvodnost odvolání) vycházel z jiného právního názoru, než k jakému dospěl soud I. stupně, a na tomto odlišném právním názoru své potvrzující rozhodnutí také založil.

Ústavní soud naznačený postup odvolacího soudu pokládá za rozporný s ústavně zaručeným právem na soudní ochranu a dovozuje, že jím dochází k „pomínutí procesní stránky věci“; jestliže totiž odvolací soud aplikuje na skutkový základ věci, zjištěný nalézacím soudem, jiný právní předpis, než který užil tento soud a v opravném řízení nedá účastníkům řízení možnost se k odlišnému právnímu posouzení věci vyjádřit, krátí je na jejich procesních právech a nadto porušuje zásadu dvojinstančního řízení¹⁰⁾.

⁹⁾ § 219 o. s. ř.

¹⁰⁾ Nález ve věci IV. ÚS 218/95 (in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení - svazek 9., vydání 1., č. 160, Praha 1998), v němž šlo o to, že nalézací soud po-

Nepřípustnost překvapivých rozhodnutí odůvodňuje Ústavní soud také odkazem na funkci ústavy, jejíž „smysl spočívá nejen v úpravě základních práv a svobod, jakož i institucionálního mechanismu a procesu utváření legitimních rozhodnutí státu (jeho orgánů veřejné moci)“ a z ní vyvozuje povinnost obecných soudů „interpretovat jednotlivá ustanovení (sc. procesního řádu) z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod“, v důsledku čehož „změna právního náhledu, jež ale změnu rozhodnutí soudu I. stupně nepodstatňuje (§ 220 o. s. ř.), je důvodem kasačního rozhodnutí odvolacího soudu“, jímž se účastníkům řízení „z hlediska ústavněprávního otevírá možnost uplatnění práva vyjádřit se k němu, případně i předložit nové důkazy, které z dosavadního pohledu nebyly relevantní“.¹¹⁾

Veden v podstatě těmiž úvahami zrušil Ústavní soud rozsudek odvolacího soudu, který potvrdil rozsudek soudu I. stupně, ačkoli jej nepovažoval za věcně správný (neztotožnil se s právním posouzením věci, jak k němu dospěl první soud a nahradil je právním posouzením odlišným); podle odůvodnění nálezu tím „došlo nejen k porušení ustanovení § 219 o. s. ř., nýbrž také k odnětí reálné a efektivní možnosti účastníka řízení jednat před soudem, spočívající v oprávnění právně i skutkově argumentovat, a tím k porušení základního práva plynoucího z čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.“¹²⁾

Citovanými nálezy založil Ústavní soud ustálenou rozhodovací praxi, jež poskytuje ústavní ochranu rozhodovací praxi soudů obecných, dle níž za věcně správné rozhodnutí soudu I. stupně lze pokládat jen takové rozhodnutí, které je v souladu s hmotným právem a je důsledkem postupu, v němž soud I. stupně na správně (tj. na úplně a v souladu se zásadami volného hodnocení důkazů) zjištěný skutkový stav aplikuje správný právní předpis, který také správně vyloží, to

---

tvrdil uplatněný nárok v režimu zákona č. 87/1991 Sb., zatímco odvolací soud rozhodnutí soudu I. stupně sice jako věcně správné potvrdil, avšak s odlišným právním posouzením v režimu obecné úpravy ochrany vlastnického práva podle občanského zákoníku.

- 11) Nález ve věci III. ÚS 4/97 (dosud ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky nepublikován); v tomto případě v pracovněprávní věci (odpovědnost za pracovní úraz) odůvodnil okresní soud částečné zamítnutí uplatněných nároků odkazem na porušení právních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zatímco odvolací soud, rozhodující o odvolání obou účastníků řízení, ve svém potvrzujícím rozhodnutí označil úvahy soudu I. stupně za „ne zcela jednoznačné a přesvědčivé“ a vlastní rozhodnutí opřel o jednání žalobce, které posoudil jako jednání „lehkomyslné“ [§ 191 odst. 2 písm. c) zák. práce].
- 12) Dosud ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky nepublikovaný nález ve věci III. ÚS 210/2000.

vždy za předpokladu, že řízení předcházející vydání rozhodnutí, které bylo napadeno opravným prostředkem, netrpí vadou, jež by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci.¹³⁾

Jestliže tedy obecný soud I. stupně na jinak bezchybně zjištěný skutkový stav aplikuje nepřipadný (nesprávný) právní předpis, rozhoduje nesprávně, a proto zákonné podmínky pro jeho potvrzení odvolacím soudem dány nejsou, byť by daný (zjištěný) skutkový stav sám o sobě byl dostatečný pro aplikaci jiného právního předpisu, než který byl aplikován v nalézacím řízení; opačný postup odvolacího soudu, který nesprávné posouzení věci nahradí právním posouzením vlastním, proto vybočuje nejen z ustálené rozhodovací praxe obecných soudů, ale je současně výrazným porušením ústavně zaručeného práva na soudní ochranu tak, jak je dáno Listinou základních práv a svobod.

Ne jinak je tomu u takových rozhodnutí orgánů veřejné moci, která jsou výrazem

LIBOVŮLE V ROZHODOVÁNÍ,

jimiž se v intencích této praxe rozumí svévolné rozhodnutí orgánů veřejné moci, spočívající nikoli jen na porušení ústavně chráněných procesních zásad, ale také buď na zřejmém vybočení z mezí samotné (interpretované a aplikované) právní normy nebo na zřetelné absenci nezbytné návaznosti „mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé“.¹⁴⁾

Do kategorie rozhodnutí postižených libovůlí spadají také ta rozhodnutí, která jsou zatížena extrémním nesouladem ve skutkových zjištěních, jak tato se podávají z rozhodovacích důvodů (odůvodnění rozhodnutí), případně ta, u nichž ani jejich nejširší interpretací nelze dospět k tvrzeným skutkovým zjištěním (závěrům) nebo u nichž je patrný extrémní nesoulad s provedenými důkazy.

Libovůle v rozhodnutích je ovšem zpravidla také důsledkem porušení procesních zásad, takže – pod aspektem ochrany ústavnosti – jde o rozhodnutí, která byla vydána za porušení stanoveného postupu,¹⁵⁾ který je orgánům veřejné moci zákonem předepsán;¹⁶⁾ pokud jde o obecné soudy, a obdobně pokud jde

¹³⁾ Bureš, Drápal, Mazanec: Občanský soudní řád, komentář, 5. vydání, Praha 2001.

¹⁴⁾ Nález ve věci III. ÚS 166/95 in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 4., vydání 1., č. 79, Praha 1996.

¹⁵⁾ čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

¹⁶⁾ občanský soudní řád (zák. č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů), trestní řád (zák. č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů), správní řád (zák. č. 71/1967 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

o jiné orgány veřejné moci, procesní řády jim přikazují vést jednání (řízení) tak, aby sporné skutečnosti (trestné činy) byly spolehlivě (náležitě) zjištěny,¹⁷⁾ přičemž do výlučné pravomoci rozhodujících orgánů spadá, v jakém rozsahu bude dokazování provedeno a jakými důkazními prostředky, ať již navrženými účastníky řízení (stranami) nebo jím zvolenými ex officio se tak stane.¹⁸⁾

Spolehlivé zjištění sporných okolností (trestných činů) musí být ovšem založeno nejen na dostatečně stanoveném a provedeném rozsahu dokazování, ale také na zákonném hodnocení provedených důkazů, tj. na jejich vyhodnocení sice podle vlastní úvahy, ale současně také tak, že hodnocení musí být podrobeny provedené důkazy všechny, a to jak jeden každý z nich samostatně a zvlášť, tak všechny v jejich celku a vzájemné souvislosti.¹⁹⁾

Svůj myšlenkový proces, v němž orgány veřejné moci dospěly k rozhodnutí jako k jeho vyvrcholení a výsledku (zjištění skutkového základu věci a jeho právního posouzení), jsou ovšem tyto orgány ex lege povinny, být stručně, avšak výstižně, jako rozhodovací důvody vyložit v odůvodnění svého rozhodnutí, a to z hlediska všech zákonem stanovených kritérií;²⁰⁾ zásady stanoveného postupu vztahují se tak i na rozhodovací důvody, které v odůvodnění rozhodnutí musí být zřetelně a v dostatečném rozsahu vyloženy.²¹⁾

S projevy libovůle se lze v řízení před orgány veřejné moci čas od času setkat – zejména u správních orgánů – již v průběhu samotného řízení; sem spadají kupříkladu různá pochybení v protokolaci (včetně přepisu z magnetofonového záznamu), posouvající či zatemňující informaci, která v provedeném důkazu byla obsažena, nebo rozličná nedůvodná omezení procesní aktivity účastníků řízení (stran) a podobně; *na intenzitě takových pochybení pak záleží, zda a nakolik se již dotknou ústavně chráněných zásad rozhodování.*

Z hlediska formálních podmínek ústavního přezkumu (důvodnost ústavní stížnosti) a nápravy takových procesních vad je však podstatné, že před podáním ústavní stížnosti je zapotřebí usilovat o jejich nápravu před obecnými soudy (správními orgány) samotnými, a to procesními mechanismy, jimiž je řízení před nimi vybaveno,²²⁾ včetně případného řízení opravného, pokud ovšem k proce-

---

17) § 6 in fine o. s. ř., § 1 odst. 1 tr. ř.

18) § 120 al. 2 o. s. ř., § 215, § 216 odst. 1, § 218 odst. 1 tr. ř.

19) § 132 o. s. ř., § 2 odst. 6 tr. ř., § 3 odst. 1, 4 zák. č. 71/1967 Sb.

20) § 157 odst. 2 o. s. ř., § 125 tr. ř., § 46 zák. č. 71/1967 Sb.

21) Jde o ustálenou rozhodovací praxi Ústavního soudu (kupř. nález ve věci III. ÚS 61/94 in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 3., vydání 1., č. 10, Praha 1995, a další).

22) § 40 odst. 3 al. 2, § 117 odst. 2 o. s. ř., § 203 odst. 3 tr. ř., § 55 odst. 1 písm. f) tr. ř.

snímu pochybení nedošlo až v tomto řízení.²³⁾ *Opomenutí těchto procesních mechanismů* jako prostředků, které zákon k ochraně (toho kterého procesního) práva poskytuje, a dovolávat se pak tvrzených procesních vad až ex post je nesprávné a *pro ústavní stížnost zpravidla zakládá podmínku její nepřipustnosti*²⁴⁾ a vylučuje ji tak a limine z meritorního projednání, jakkoli jinak je ochrana procesní čistoty řízení před orgány veřejné moci poskytována Ústavním soudem důrazně.²⁵⁾

Pro úplnost zbývá dodat, že podmínka vyčerpání všech procesních prostředků zajišťujících ochranu práva platí i tehdy, jestli v (dosud neskončeném) řízení dochází ke zbytečným průtahům;²⁶⁾ v řadě případů totiž stěžovatelé přehlíží – ať se již výtka zbytečných průtahů jeví jakkoli důvodná – že poskytnutí ústavní ochrany stěžovateli je zásadně závislé na tom, zda o odstranění průtahů v řízení (marně) usiloval předvídaným postupem, totiž procesně možným způsobem, kupříkladu stížností podanou podle povahy věci (průtahů) předsedovi Nejvyššího soudu, vrchního soudu, krajského či okresního soudu,²⁷⁾ včetně případného přezkumu jejich rozhodnutí v instančním pořadí.

S problematikou libovůle v rozhodování orgánů veřejné moci úzce souvisí otázky spojené s protiústavními vadami v dokazování, mezi něž patří zejména

OPOMENUTÉ DŮKAZY,

jimiž se ve smyslu ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu rozumí důkazy, které přes návrh některého z účastníků řízení (stran) nebyly provedeny a zamítnutí návrhu na jejich provedení nebylo v odůvodnění rozhodnutí obecného

²³⁾ Řízení před orgány veřejné moci jako zákonem upravený postup poznávání (zjišťování) a hodnocení zjištěných skutečností v celém svém průběhu zpravidla podléhá procesnímu vývoji (změnám), jehož případné vady lze jen stěží přezkoumávat (napravit) jinak, než ex post a v rámci řádného přezkumu vydaného rozhodnutí, případně přezkumu řízení, jež mu předcházelo (nález ve věci III. ÚS 200/98 publ. in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 12., vydání 1., č. 155, Praha 1999). Ústavní stížnost může být proto důvodná jen tehdy, jestliže k takovým vadám došlo v řízení, které skončilo rozhodnutím, proti němuž již není opravný prostředek, nebo jestliže vytýkané vady v pravomocně skončeném řízení orgány veřejné moci samy neodstranily.

²⁴⁾ § 75 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁾ O důraznosti této ochrany svědčí řada nálezů Ústavního soudu vytvářejících jeho ustálenou rozhodovací praxi, jen namátkou lze poukázat na nález ve věci III. ÚS 150/93 in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 2., vydání 1., č. 49, Praha 1995.

²⁶⁾ čl. 38 odst. 2 al. 1 Listiny základních práv a svobod.

²⁷⁾ § 26 a násl. zák. č. 436/1991 Sb.

soudu (jiného orgánu veřejné moci) zdůvodněno nebo jde o důkazy, které, ač v řízení byly provedeny, v rozhodovacích důvodech pojatých do odůvodnění rozhodnutí byly opomenuty.

Základ konstantní judikatury Ústavního soudu, dotýkající se této materie, tvoří dva nálezy; prvý z nich²⁸⁾ jednak podává výklad ochrany procesní aktivity účastníků řízení a důsledků, které vyplývají z nedostatečného, pokud se týká, neúplného (kusého) odůvodnění rozhodnutí, jednak podává definici opomenutých důkazů v již dříve zmíněném smyslu a dovozuje, proč – přes neexistenci povinnosti orgánů veřejné moci vyhovět všem navrženým důkazům – porušení vyložených zásad spatřuje v důkazech (důkazních tvrzeních), které zůstaly tím kterým orgánem veřejné moci v odůvodnění jeho rozhodnutí nepovšimnuty.

Druhý náleží Ústavního soudu²⁹⁾ se k předchozímu nálezu vrací, konstatuje, že zásady plynoucí z ústavně zaručeného práva na soudní ochranu³⁰⁾ nikterak nekorrigují procesní principy, na nichž je řízení před obecnými soudy jako spor o právo vybudováno a uzavírá, že jejich ústavní ochrana jen zvyrazňuje jejich nepominutelnost a současně také ochranu hodnot, na nichž je Česká republika založena.³¹⁾

Otázky spojené s hodnocením důkazů a dodržováním procesních principů vyložil Ústavní soud takto:

„Důkaz v řízení provedený nelze obecným soudem v rozhodnutí (jeho odůvodnění) opomenout proto, že sám o sobě je v rozporu s tím, co tento soud – s ohledem na své závěry stran skutkových zjištění plynoucích z jiných důkazů – pokládá za skutečnosti prokázané; takovéto opomenutí je zcela zřetelným a současně i protiústavním zásahem stran hodnocení důkazů, a zejména i kogentně uložené povinnosti (v rozhodnutí) vyložit, jakými úvahami se soud při hodnocení důkazů řídil, když ty které skutečnosti vzal za prokázány. Zásada volného hodnocení důkazů tudíž neznamena, že by soud ve svém rozhodování (v úvahách nad ním) měl na výběr, které z provedených důkazů vyhodnotí, a které nikoli, nebo o které z důkazů své skutkové závěry (zjištění) opře, a které opomene.“

Oba nálezy zakládající ustálenou rozhodovací praxi Ústavního soudu však nikterak neznamenaají odklon od dříve vyslovené zásady,³²⁾ dle níž Ústavnímu

---

²⁸⁾ Náleží ve věci III. ÚS 61/94 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírnka nálezů a usnesení – svazek 3., vydání 1., č. 10, Praha 1995.

²⁹⁾ Náleží ve věci III. ÚS 95/97 publ. in Ústavní soud České republiky: Sbírnka nálezů a usnesení – svazek 8., vydání 1., č. 76, Praha 1998.

³⁰⁾ čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

³¹⁾ čl. 1 úst. zák. č. 1/1993 Sb.

³²⁾ Viz poznámka 7.

soudu jako soudnímu orgánu ochrany ústavnosti³³⁾ stojícímu mimo organizaci obecného soudnictví nepřisluší hodnotit (přehodnocovat) hodnocení důkazů provedeného obecnými soudy, které již povahou věci jako neodmyslitelná část jejich nezávislosti spadá do jejich výlučné pravomoci.

Ostatně ani zrušení rozhodnutí obecného soudu pro vady řízení, spočívající v některém z druhu opomenutých důkazů, nikterak nepředjímá výsledek věci v následném řízení, natož aby ukládalo dotčenému obecnému soudu, jakým způsobem v novém rozhodnutí mají být důkazy vyhodnoceny,³⁴⁾ neboť zrušující výrok nálezu je prostým důsledkem skutečnosti, že posouzené rozhodnutí bylo vydáno v procesně (ústavně) vadném řízení, jehož nový následek (rozhodnutí) po nápravě zjištěných vad však zůstává zcela otevřen.

Při úvaze nad ústavní stížností, založené na tvrzené protiústavnosti dané opomenutými důkazy, je však nutné dbát dalších podmínek, které – jak ukazuje současná praxe – stěžovatelé často přehlížejí.

Předně za opomenutý důkaz podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu nelze v zásadě pokládat důkazy nové, tj. důkazy, které v pravomocně skončeném řízení před obecnými soudy nebyly navrženy, neboť přirozeně nelze obecnému soudu jako protiústavní a vůbec i jen pouhé procesní pochybení vytýkat něco, co nebylo a ani nemohlo být předmětem jeho (procesního) rozhodování.³⁵⁾ *Jde-li o důkaz skutečně opomenutý, resp. jde-li o tvrzení na něm založené, je přirozeným požadavkem, aby toto tvrzení bylo v odůvodnění ústavní stížnosti přiměřeným způsobem odůvodněno;* nestačí proto – jak se v praxi až příliš často stává – jen obecný odkaz k tomu, že „soud nevyhodnotil všechny důkazy“ nebo že je „vyhodnotil neúplně“ či že stěžovatelovým „důkazním návrhům nevyhověl“ a podobně.³⁶⁾ Zde jakoby stěžovatelé (jejich zástupci) přehlíželi, že

³³⁾ čl. 83 úst. zák. č. 1/1993 Sb.

³⁴⁾ § 1 o. s. ř.

³⁵⁾ Obecně formulované výtky stěžovatelů, že „bylo povinností soudu všemi přípustnými důkazy zjistit tu či onu skutečnost“ apod., jdou přirozeně nad rámec procesních povinností obecných soudů, neboť povinnost tvrdit a prokázat tvrzené skutečnosti zatěžuje především účastníky řízení; jde-li o důkazy skutečně nové, byla by na místě úvaha nad případnou obnovou řízení.

³⁶⁾ Ze spisů obecných soudů se podává, že důkazním návrhům ani v řízení před obecnými soudy nebývá věnována dostatečná pozornost a že účastníci řízení, resp. advokáti jako jejich zástupci – zejména v přednesech před obecnými soudy – se spokojují jen s označením důkazů, jejichž provedení navrhují, aniž by bylo zřejmé, jaké skutkové okolnosti, jako okolnosti pro rozhodnutí věci podstatné, by navržené důkazy měly objasnit apod.

řízení o ústavní stížnosti, ze zřejmých a Ústavním soudem opakovaně vyložených důvodů, je řízením zcela samostatným bez užší systémové či procesní spojitosti s řízením před obecnými soudy, v němž *rozhodným posuzovacím kritériem jsou výlučně jen tvrzené protiústavní vady a zjištění jejich existence*. Skutkový stav věci v rozsahu stěžovatelova tvrzení musí být proto byť stručně, ale zřetelně v odůvodnění ústavní stížnosti ve vztahu k odůvodnění napadeného rozhodnutí popsán a (opomenuté) důkazy jmenovitě označeny, a to tak, aby bylo zřejmé, co by jimi (v protikladu se zjištěním napadeného rozhodnutí) mělo být prokázáno.

O opomenutý důkaz však nejde, jestliže důkaz byl vyhodnocen obecným soudem způsobem odchylným od představ stěžovatele, příp. byly z něj vyvozeny jiné závěry, než stěžovatel očekával; pokud takový důkaz byl získán procesně přípustným způsobem a byl také obdobným způsobem proveden, a pokud při jeho hodnocení rozhodující obecný soud (jiný orgán veřejné moci)³⁷⁾ extrémním způsobem nevybočil ze zásad volného hodnocení důkazů, jde o takovou část rozhodovací činnosti obecných soudů, do níž Ústavní soud pro ústavně danou jejich nezávislost zásadně nezasahuje, byť jinak ve své rozhodovací činnosti není vázán skutkovými zjištěními učiněnými v předchozích řízeních.³⁸⁾

Zřetelně zeslabená důkazní povinnost stěžovatele, jemuž v řízení o ústavní stížnosti zpravidla stačí pouze tvrdit (a svá tvrzení dostatečně odůvodnit), že došlo k porušení jeho ústavně zaručených práv nebo svobod,³⁹⁾ však nemá místa tehdy, jestliže stěžovatel brojí proti stavu, který byl podle jeho přesvědčení vytvořen tím, co zákon⁴⁰⁾ pokládá za (jiný)

ZÁSAH ORGÁNU VEŘEJNÉ MOCI

do ústavně zaručených práv nebo svobod, který může spočívat v rozličných způsobech jejich porušení, přičemž rozličnost těchto způsobů pro jejich rozsáhlost (zpravidla v oblasti správního práva) nedovoluje vystihnout je typovými znaky. Podle výkladu Ústavního soudu⁴¹⁾ pojmu zásah orgánu veřejné moci do ústavně zaručených práv nebo svobod nutno rozumět tak, že *zpravidla půjde o převážně jednorázový protiprávní, a zároveň protiústavní útok těchto orgánů*

---

³⁷⁾ § 132 o. s. ř., § 2 odst. 6 tr. ř., § 34 odst. 5 zák. č. 71/1967 Sb.

³⁸⁾ § 81 zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

³⁹⁾ § 72 odst. 1 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰⁾ § 72 odst. 1 písm. a) zák. č. 182/1993 SB., ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹⁾ Nález ve věci III. ÚS 62/95 publ. 23/93 in Ústavní soud České republiky: Sbirka nálezů a usnesení – svazek 4., vydání 1., č. 78, Praha 1996.

vůči ústavně zaručeným právům nebo svobodám, který v době, kdy byl předse-
vzat, představuje trvalé ohrožení po právu existujícího stavu, přičemž takový útok
není výrazem (důsledkem) řádné rozhodovací pravomoci těchto orgánů, a jako
takový se vymyká obvyklému přezkumu či jinému řízení; podle téhož výkladu po-
souzení „jiného zásahu“ je v podstatě nezbytnou výjimkou z ústavního přezkumu
věcí skončených pravomocným rozhodnutím, u něhož však procesní podmínka
nemožnosti nápravy protiústavnosti jiným způsobem musí být zachována.

Z takto podané definice jiného zásahu veřejné moci do ústavně zaručených
práv nebo svobod, než je rozhodnutí,⁴²⁾ vyplývají pro stěžovatele při úvaze nad
ústavní stížností, podané z tohoto důvodu, další náležitosti. *Právní (ústavně chrá-
něný) stav, do něhož orgány veřejné moci nepřípustným způsobem zasáhly,
musí být v odůvodnění ústavní stížnosti zřetelně a dostatečně vloženy, a to ne-
jen – jak se často stává – pouhým odkazem na ten který článek Listiny základ-
ních práv a svobod (případně jiné ustanovení normy ústavního charakteru), ale
musí být popsán tak, aby bylo zřejmé, že jde o stav ústavně chráněný, který exi-
stuje po právu nebo je alespoň ve shodě s obecně uznávanými hodnotami de-
mokratického a právního státu.*⁴³⁾ Protože „jiný zásah“, jako ústavně nepřípustný
útok vůči ústavně chráněnému stavu, má-li být podroben přezkumu Ústavním
soudem, musí spočívat v určitém a v konkrétním způsobu jednání veřejné moci,
která podle stěžovatele právě tímto jednáním vytvořila ústavní stížností napadený
protiprávní a protiústavní stav, musí být nejen tento stav (v jeho fakticitě), ale také
inkriminovaný útok podle obecných pravidel o totožnosti skutku (jednání) v roz-
hodných složkách skutkově popsán tak, aby byl nejen zřetelný, ale současně
také tak, aby jej nebylo možné zaměnit za útok (jednání) jiný (konkretizovaná po-
vinnost tvrzení); zcela přirozeným procesním požadavkem pak je, že o svých

42) Nález ve věci III. ÚS 62/95 in Ústavní soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení
– svazek 4., vydání 1., č. 78, Praha 1996.

43) Podle judikatury Ústavního soudu (kupř. nález ve věci III. ÚS 200/98 publ. in Ústavní
soud České republiky: Sbírka nálezů a usnesení – svazek 12., vydání 1., č. 155, Praha
1999) ústavní ochranu nelze poskytnout tam nebo tomu, kdo protiprávním jednáním
nebo jednáním svévolným sám vytvořil stav, který odporuje zákonu a následně usiluje
o jeho ochranu; tak kupříkladu o křivdu ani v obecném, ani v právním smyslu nejde
tehdy, kdy domněle ukrivděný sám vytvořil stav, jehož důsledkem je újma druhého,
a který je sám o sobě jako důsledek svévole v rozporu se zákonem nebo jen obecně
uznávanými zásadami (hodnotami) demokratické společnosti. Obdobně by ústavní
ochrana stěžovatele byla vyloučena tehdy, jestliže by on sám ohrozil jméno jiného
a z jeho přiměřené obrany by odvozoval ústavně zaručené právo na ochranu jména
vlastního.

skutkových tvrzeních stěžovatel v odůvodnění ústavní stížnosti nabídne důkazy, jimiž by jeho skutková tvrzení měla být prokázána (konkretizovaná povinnost důkazní).

Ústavní přezkum „jiného zásahu“ je ovšem zásadně přípustný jen tehdy, jestliže stav jím vytvořený nelze v jeho protiústavnosti odstranit jinak, tj. jinými procesními prostředky, které jsou stěžovateli ze zákona k ochraně jeho porušeného práva k dispozici. Existují-li takové prostředky (kupříkladu žaloba, stížnost v instancním postupu apod.), jejich nevyčerpání před podáním ústavní stížnosti brání meritornímu projednání ústavní stížnosti pro procesní překážku její nepřipustnosti;⁴⁴⁾ jestliže byly takové prostředky vyčerpány bezúspěšně, lze přirozeně poslední pravomocné rozhodnutí o nich napadnout ústavní stížností, jejíž odůvodnění je však nutno vztáhnout nejen k „jinému zásahu“ samotnému, ale také k rozhodovacím důvodům orgánu veřejné moci (k odůvodnění jeho rozhodnutí), a to vždy jen pod aspektem ochrany ústavnosti, tj. výlučně z důvodů protiústavních vad, ať by již tyto spočívaly v řízení, které napadenému rozhodnutí předcházelo, nebo v konečném rozhodnutí samotném.⁴⁵⁾

Ústavní stížnost (její odůvodnění) vyžaduje dostatečnou pozornost ke skutkové stránce věci také tehdy, jestliže je založena na tvrzení, jímž by měla být překonána procesní překážka jakou je

NEPŘÍPUSTNOST ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI;

přesah významu ústavní stížnosti z vlastních zájmů stěžovatele, případně jeho (byť jen potenciální) ohrožení vážnou újmou ze zbytečných průtahů v oprávněném řízení,⁴⁶⁾ nestačí pouze tvrdit. Zákonem stanovené podmínky, jako zřetelná výjimka z procesního rámce přípustnosti ústavní stížnosti (její včasnost, přezkum

---

⁴⁴⁾ § 75 odst. 1 zák. č. 182/1993 sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵⁾ Dnes již ustálená rozhodovací praxe Ústavního soudu stojí důsledně na stanovisku, že ústavně souladné řízení (stanovený postup v intencích čl. 36 Listiny základních práv a svobod) vyžaduje zřetelnou návaznost skutkových zjištění na úvahy rozhodujícího orgánu veřejné moci při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé, neboť extrémní nesoulad mezi nimi, stejně jako extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy nejen porušují zásadu volného hodnocení důkazů, ale jsou v rozporu – pokud jde o obecné soudy – s jím ústavně uloženými povinnostmi (čl. 90 úst. zák. č. 1/1993 Sb.), a současně také se zásadami ústavně zaručeného práva na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).

⁴⁶⁾ § 75 odst. 2 písm. a), b) zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

pravomocných rozhodnutí z poslední instance apod.), jsou z hlediska konkrétní ústavní stížnosti vlastně jen podmíněným úsudkem (tvrzením), který musí být osvědčen skutkovými okolnostmi, resp. tyto z něj musí vyplývat a o jejich existenci musí být nabídnuty přiměřené důkazy, jimiž by procesní překážky, vyplývající jinak ze zákonných podmínek nepřipustnosti ústavní stížnosti, měly být překonány.

Uvažované výjimky mají přirozeně jen procesní povahu a samy o sobě jsou bez věcné spojitosti s meritorní podstatou ústavní stížnosti, již stěžovatel v řízení před Ústavním soudem zamýšlí usilovat o zrušení rozhodnutí, které by jinak bylo z ústavního přezkumu pro nesplnění formálních podmínek ústavní stížnosti vyloučeno. V takových případech má proto ústavní stížnost dvě samostatné části; jedna z nich obsahuje stěžovatelovy výhrady vůči vlastnímu meritu věci, druhá pak odůvodňuje výjimku z procesních podmínek, které by jinak jejímu projednání bránily. Tím je také dáno, že *pro vlastní meritorní přezkum v uvažovaném smyslu platí, že tvrzení ústavní stížnosti musí vycházet výlučně jen z protiústavních vad (procesních či věcných) a nikoli z námitek vůči věcné správnosti či legalitě jí napadeného rozhodnutí*, jejichž přezkum, jak bylo již opakovaně řečeno, je z pravomoci Ústavního soudu zásadně vyloučen. *Nemá proto naději na úspěch taková ústavní stížnost, která by vytýkala orgánu veřejné moci pochybení v poloze obecného práva, snad s tou ojediněle možnou výjimkou, že jeho interpretace nebo aplikace v konkrétní věci se ocitla v extrémním rozporu se základními zásadami ústavního (právního) řádu, když jinak podmínky výjimečnosti vylučující procesní nepřipustnost ústavní stížnosti mohou z rozhodující míry spočívat jak na straně stěžovatele, tak na straně rozhodujících orgánů veřejné moci.*⁴⁷⁾

⁴⁷⁾ Tak kupříkladu ústavní stížnost proti pravomocnému rozhodnutí obecného soudu I. stupně by z hlediska přípustnosti se mohla jevit jako důvodná, jestliže jí napadené rozhodnutí by mělo oporu v ustálené rozhodovací praxi odvolacího soudu, kdy z tohoto důvodu by se opravný prostředek jevil jako zjevně zbytečný, a jestliže právě proti této praxi, ovlivňující rozhodnutí v jeho věci, by stěžovatel měl z hlediska ústavnosti odůvodněné výhrady [§ 75 odst. 2 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů] spojené s přesahem vlastního zájmu [§ 75 odst. 1 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů]. Obdobná zásada též platí také v případech, kdy stěžovatel opírá svou ústavní stížnost o značné průtahy v opravném řízení [§ 75 odst. 2 písm. b) zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů]; ani zde možná ingerence Ústavního soudu do nepravomocně skončeného řízení před obecnými soudy neznamená, že by Ústavní soud měl nahradit činnost odvolacího (dovolacího) soudu, tím méně pak přezkoumávat ústavní stížností napadené rozhodnutí v intencích uplatněných odvolacích důvodů.

Jakkoli zákon o Ústavním soudu připouští, aby stěžovatel spolu s ústavní stížností podal současně⁴⁸⁾ také

NÁVRH NA ZRUŠENÍ ZÁKONA

nebo jiného právního předpisu nebo jejich jednotlivého ustanovení,⁴⁹⁾ poznatky z dosavadní praxe vedou k závěru, že *ne vždy si stěžovatelé uvědomují jak další podmínky*, za nichž je takový návrh přípustný, *tak i souvislosti ke zrušení navržené právní normy* (její části) *s kontextem návrhem nedotčeného zbytku*.

Za jednotlivé ustanovení zákona lze považovat zpravidla tu část zákona, která vyjadřuje celistvou a samostatnou, normativně určující a závaznou dispozici, jejímž naplněním je dán (určen nebo spoluurčen) právní normou předvídaný následek, čemuž je legislativně technicky dáván výraz tím, že taková ustanovení jsou řazena do jednotlivých paragrafů, odstavců či samostatných vět;⁵⁰⁾ plenární náleží Ústavního soudu⁵¹⁾ pojem jednotlivého ustanovení zákona vyložil extenzivněji v tom smyslu, že jím je jakákoli část textu právního předpisu s normativním obsahem, tedy výraz obsahující jakékoli jazykové prostředky, jehož smyslem je vyjádření právní normy nebo některého z komponentů její skutkové podstaty, resp. právního následku (tj. právní povinnosti nebo sankce).

Část zákona (jiného právního předpisu), navrhovaná jako jednotlivé jeho ustanovení ke zrušení, musí být označena přesně jednak číslem a názvem zákona, jednak a zejména také přesnou a úplnou citací, neboť takto vymezeným návrhem (jeho petitem) se Ústavní soud – na rozdíl od samotné ústavní stížnosti – cítí vázán, snad s výjimkou časového údaje, k němuž by ke zrušení posuzovaného ustanovení zákona (jiného právního předpisu) mělo dojít.

Procesní podmínkou projednání uvažovaného návrhu však je, že jím napažené ustanovení bylo ve věci aplikováno a že právě v důsledku této aplikace

---

⁴⁸⁾ Slovním obratem „spolu s ústavní stížností“ se podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu rozumí časová souvislost s podáním ústavní stížnosti, a to již na samotném počátku řízení zahájeného ústavní stížností jako návrhem na zahájení řízení, zpravidla tedy společným podáním. V intencích této praxe je nepřipustné návrh na zrušení zákona (jiného právního předpisů) nebo jeho jednotlivého ustanovení podat („rozšířením“ ústavní stížnosti) ex post kupř. u jednání apod.

⁴⁹⁾ § 74 zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰⁾ Usnesení ve věci Pl. ÚS 16/94 publ. in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 2., vydání 1., č. 14, Praha 1995.

⁵¹⁾ Ve věci Pl. ÚS 24/94 publ. in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 3., vydání 1., č. 19, Praha 1995.

vznikl v konečném (pravomocném) rozhodnutí orgánů veřejné moci rozpor s ústavním pořádkem republiky nebo – v případě jiného právního předpisu – se zákonem; zcela přirozeným požadavkem posléze je, aby návrh na zrušení zákona (jiného právního předpisu) nebo jeho jednotlivého ustanovení byl ve všech rozhodujících směrech zdůvodněn a zejména, aby jeho odůvodnění obsahovalo ústavně právní argumentaci natolik vyčerpávající, že z ní bude dostatečně zřejmé, jaké důvody vedou stěžovatele k tvrzení, že jím označený zákon nebo jeho část (jednotlivé ustanovení) je protiústavní, případně, že je nelze – odlišně od orgánu veřejné moci, proti jehož rozhodnutí ústavní stížnost směřuje – interpretovat způsobem ústavně souladným. *Připouští-li totiž stěžovatelem napadená právní norma možnost dvojí interpretace, a je-li alespoň jedna z nich interpretovatelná způsobem ústavně souladným, je tím, podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu, její zrušení, jako výrazný zásah do právního řádu vyžadující nemožnost jiného způsobu nápravy, vyloučeno.*⁵²⁾

Návrh na zrušení zákona (jiného právního předpisu) nebo jeho jednotlivého ustanovení je však procesně úzce svázán se spolu podanou ústavní stížností, a to v tom smyslu, že byla-li ústavní stížnost posouzena jako zjevně neopodstatněná nebo byla-li a limine odmítnuta z jiných důvodů,⁵³⁾ odmítavý výrok se stává procesní překážkou, která projednání zmíněného návrhu brání.⁵⁴⁾ Ratio této konstantní judikatury Ústavního soudu spočívá v těchto případech v záměru nerozšiřovat neúměrně procesní legitimaci k abstraktnímu přezkumu nad míru vymezenou vlastní podstatou stěžovatelovy věci, která vyplývá z ústavní stížnosti, od níž se stěžovatelova procesní legitimace k podání uvažovaného návrhu odvíjí a jíž je také podmíněna. Proto také, rozhodnutím Ústavního soudu ústavní stížnost meritorně neprojednat, stěžovatel ex lege (podmíněně) přiznanou procesní legitimaci k abstraktnímu přezkumu právní normy ztrácí a ve vztahu k návrhu se tak stává, ve smyslu zákonem stanovených procesních podmínek, osobou k podání návrhu neoprávněnou.

I když se v dosavadní praxi nevyskytl pokus, jímž by stěžovatel kvalifikováním způsobem (přiměřeně zdůvodněnou ústavní stížností, případně spolu s ní podaným návrhem na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu či jeho jednotlivého ustanovení) usiloval o vydání nálezu, jímž by měla být dosažena

52) Nálezy ve věci Pl. ÚS 48/95 in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 5., vydání 1., č. 22, Praha 1997 – Sběrka zákonů č. 121/1996, a Pl. ÚS 5/96 in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 6., vydání 1., č. 98, Praha 1997 – Sběrka zákonů č. 286/96.

53) § 43 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

54) Usnesení ve věci III. ÚS 101/95 in Ústavní soud České republiky: Sběrka nálezů a usnesení – svazek 4., vydání 1., usn. č. 22, Praha 1996.

ZMĚNA PRÁVNÍHO NÁZORU,

vysloveného dříve Ústavním soudem v obdobné věci, pro úplnost, a proto jen ve zkratce, sluší se dodat, že v zásadě není taková změna vyloučena,⁵⁵⁾ byť k ní může dojít jen za procesně zpřísněných podmínek,⁵⁶⁾ neboť *změna dříve přijatého právního názoru musí být projednána a posléze přijata plénem Ústavního soudu* (v případě změny právního názoru pléna přijatého dříve, za zvýšeného quora při hlasování).⁵⁷⁾ Jakkoli důvody pro takovou změnu mohou být různé, téměř vždy jde o poměrně složitou problematiku, která již sama o sobě vyžaduje dostatečně přesvědčivou a v zásadě přiměřenou erudovanou (ústavněprávní) argumentaci, která by byla s to překonat stávající právní názor, a ovšemže také konzervatismus, který s ním nezřídka bývá spojen.

Jakkoli podaný nástin ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu ve věcech ochrany ústavně zaručených práv stěžovatelů není zcela vyčerpávající a dotýká se jen těch nejzákladnějších problémů, jako upozornění na nejčastěji se vyskytující vady v ústavních stížnostech by měl vést před jejich podáním, pod aspektem konstantní judikatury Ústavního soudu, k hlubším úvahám nad jejich důvodností a posléze k jejich výstižnému a ochraně ústavnosti odpovídajícímu odůvodnění.

Stále nepřiměřeně vysoký podíl ústavních stížností odmítnutých a limine nebo následně k výzvě Ústavního soudu ve formálních náležitostech doplněných je však dán i jinými pochybeními či nesprávnostmi, jimž se lze při troše pozornosti lehce vyhnout; k nim

ZÁVĚREM

jen stručně. Jde totiž o takové banality, jakými jsou kupříkladu stále se ještě vyskytující *vadné plné moci*,⁵⁸⁾ *nepředložení kopie rozhodnutí, proti němuž*

---

⁵⁵⁾ Stanovisko pléna Ústavního soudu Pl. ÚS-st. 10/99, náleze ve věci II. ÚS 86/99 in Ústavní soud České republiky: Sbírnka nálezů a usnesení – svazek 8., vydání 1., č. 79, Praha 1998, náleze ve věci III. ÚS 274/99 in Ústavní soud České republiky: Sbírnka nálezů a usnesení – svazek 17., vydání 1., č. 6, Praha 2001.

⁵⁶⁾ § 13, § 23 zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁷⁾ § 13 zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸⁾ § 31 odst. 1, 2 zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů; stává se, že po výzvě Ústavního soudu k odstranění vad v plné moci je sice předložena plná moc nově, nicméně s týmiž nebo jinými vadami, jakými jsou scházející datum nebo podpis advokáta či klienta, předložení xeroxové kopie plné moci apod., tedy s vadami, které jsou se zvláštní plnou mocí v zásadním rozporu. Dojde-li pak k odmítnutí ústavní stížnosti

ústavní stížnost směřuje,⁵⁹⁾ zbytečně a nepřípadně rozvláčné stížnostní petity nebo dokonce žádání, dle nichž by měl Ústavní soud sám ve věci meritorně rozhodnout (zamítnout žalobu či jí vyhovět, přiznat náhradu tvrzené škody apod.) nebo jen povšechné odkazy na obsah spisu obecného soudu a na v něm založené opravné prostředky a podobně. **A konečně ani formální a vůbec stylistická a jazyková úroveň ústavních stížností ne vždy bývá na profesionální úrovni, a také – jak se ve stoupající tendenci ukazuje – síla a přesvědčivost argumentů bývá občas nahrazována silou výrazu.**

Ústavní stížnost, jako zcela mimořádný procesní prostředek k ochraně ústavně zaručených práv nebo svobod, sice oprávněně může být – a zpravidla také bývá – kritikou rozhodnutí, proti němuž směřuje, a i když se napadené rozhodnutí stěžovateli nebo jeho zástupci může jevit, třeba i důvodně, jako zřetelně vybočující z mezí ústavnosti, silná slova, občas až s urážlivým nádechem na adresu orgánu veřejné moci, zpravidla obecného soudu, nejsou – alespoň podle mého přesvědčení – na místě. Nejsou totiž – mimo jiné – ani v souladu s etickými pravidly výkonu advokacie, ale jsou výrazem zřetelných a bohužel čas od času i takřka obecně pěstovaných hostilních postojů vůči státu vůbec; zde *jakoby i (někteří) advokáti podlehlí leckdy přijímaným tezí o státě – nepříteli, ačkoli spořádaný demokratický a právní stát, jako citlivý regulátor individuálních i společenských zájmů a vztahů, je pro rozvoj demokracie podmínkou zcela nezbytnou.*

Jakkoli současný stav v právním řádě, a také ve výkonu soudnictví, nezavdává příliš důvodů ke spokojenosti, a jakkoli ani judikatura Ústavního soudu není tak zcela prosta nesprávností či omyly, cesta ke kultivovanému rozvíjení dříve totalitní zvůli tak postiženého práva přes znevažování státu nevede; naopak úsilí o obnovu demokratického a právního státu v plném významu těchto pojmů by mělo být věcí a cílem nás všech. Jsem přesvědčen o tom, že advokacie svým nikoli zanedbatelným vlivem na nemalou část veřejnosti a koneckonců i možným vlivem na jurisdikci soudů, včetně soudu ústavního, výkonem své praxe je s to svým nezastupitelným dílem ke společnému úsilí přispět.

---

pro neodstranění vad [§ 43 odst. 1 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů], nezřídká obviňují advokáti Ústavní soud z „přepjatého formalismu“, ačkoli zkušenosti z doby totalitního státu by právě je měly vést k poznání, jak důležitý z mnoha hledisek je respekt k procesním pravidlům.

⁵⁹⁾ § 72 odst. 4 zák. č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

doc. JUDr. František Zoulík, CSc.

Právnická fakulta UK Praha, advokát

Mediace jako alternativa soudního sporu

I.

Mediace je u nás známá spíše z mezinárodního práva, v němž představuje jeden z pokojných způsobů řešení mezinárodních sporů, spočívající v tom, že nezúčastněný stát napomáhá státům ve sporu najít přijatelné řešení.¹⁾ V některých státech se však mediace užívá i jako prostředek řešení civilních sporů mezi stranami. Pojmově v tomto případě znamená zprostředkování mezi stranami a asistenci třetí osoby při jejich jednání. Úspěšná mediace činí soudní spor zbytečným a je tudíž alternativním řešením sporu.

Alternativní řešení sporů je ovšem širším pojmem, který zahrnuje různé způsoby řešení sporu. Již dlouhou tradici mají různé formy rozhodčího řízení. Na půdě anglosaského práva, a to především práva amerického, dochází k rozvoji i jiných alternativních způsobů. Všechny tyto způsoby mimosoudního řešení sporu bývají souhrnně označovány Alternative Dispute Resolution (zkratka ADR) a jejich koncepce i praxe je rozebírána v poměrně obsáhlých knižních publikacích, které jsou zcela věnovány jen této problematice.²⁾ Mezi těmito alternativními způsoby má čestné místo právě mediace. Jde o relativně nový způsob, který se ujal jak pro svou poměrně vysokou úspěšnost, tak i pro její vlastnosti a metody provádění. Dochází proto k tomu, že dochází i k určité specializaci, spočívající v tom, že postupně vzniká profese mediátorů, totiž odborníků věnujících se mediaci.

V současné době se mediace rozšiřuje i do oblasti evropského kontinentálního práva. Její využití je zde zatím daleko méně intenzivní. Především je zde nepoměrně méně případů (tvrdí se dokonce, že v některých zemích je více mediátorů než mediací) a i rozložení mediací je nerovnoměrné a diferencované. Dohadovat se přičin je rozhodně předčasně. Důvody omezeného využití mediací totiž nemusí vůbec spočívat v rozdílnosti obou právních systémů, ale mohou

---

1) Srov. např. M. Potočný: Mezinárodní právo veřejné, Praha 1978, str. 365 n.

2) K základním dílům této problematiky patří např. T. E. Carbonneau: Alternative Dispute Resolution, Urbana and Chicago, nebo Nolan – Haley: Alternative Dispute Resolution, St. Paul 1991.

vyplývat prostě z toho, že novoty se vžívají pomalu a postupně. Rozhodně však zůstává faktem, že i přes relativně menší využívání mediací není evropské kontinentální ovzduší k nim lhostejné.

U nás k mediacím zatím prakticky nedochází (leđa snad tím způsobem, že některá zprostředkovaná jednání smluvních stran se jim svým rázem mohou blížít). I odborná literatura se omezuje na jejich všeobecnou, většinou stručnou charakteristiku.³⁾ Náš příští poměr k nim by měl být obdobný jako k jiným právním novotám, s nimiž se stále více budeme setkávat zejména při právních vztazích k zahraničí: měl by být především předmětem co nejširšího a objektivního poznání,⁴⁾ na jehož základě si teprve lze učinit úsudek o využitelnosti v našich podmínkách.

II.

Alternativy soudního sporu, mezi něž zařazujeme i mediaci, jsou jiné způsoby řešení právního konfliktu (sporu o právo) než soudním procesem. Soudní proces ovšem jimi není nahrazován a právo obrátit se na soud, zaručené ústavně, komunitárně i mezinárodně, jimi není a ani nemůže být dotčeno. Nemají proto nic společného s omezováním soudní pravomoci, která byla typická pro totalitní právní řády.⁵⁾ Alternativní způsoby jsou vždy „dané na výběr“, to zn., že strany sporu se jim podrobují dobrovolně, ze své vůle.

Má-li jít o alternativy, předpokládá to již pojmově, že tato řešení sporu budou koncipována odchylně od soudního procesu, že jej nebudou kopírovat ani napodobovat. To znamená, že nejsou a ani nemohou být východiskem při přetížení nebo zahlcení soudů. Takové či obdobné problémy musí být řešeny opatřeními v rámci soudní soustavy, nikoli mimo ni. Jsou-li alternativy soudního procesu vyhledávány, bude tak proto, že poskytují jiné možnosti než soudní spor, kterým strany mohou dávat přednost.

³⁾ Srov. např. F. Zoufík: Soudy a soudnictví, C. H. Beck Praha 1995, str. 45 n.; A. Winterová a kol.: Civilní právo procesní, Linde Praha 1999, str. 605 an.

⁴⁾ Tento cíl převážně sledoval seminář, organizovaný ČAK ve dnech 2. a 3. března t. r. Přednášky P. Van Leynseele, na něm přednesené, je využito v tomto článku.

⁵⁾ Omezováním soudní pravomoci zde rozumím přenášení věcí, o nichž by měly rozhodovat soudy, jednak na státní orgány „sui generis“ (např. hospodářskou arbitráž nebo státní notářství), jednak na nestátní orgány typu místních lidových soudů a rozhodčích komisí. (Srov. k tomu Z. Jičínský: Právní myšlení v 60. letech a za normalizace, Praha 1992).

Vznik a existenci alternativ soudního sporu sotva proto lze pojímat jako kritiku současného soudního procesu, i když bývá často uváděno, že výhrady k němu jsou právě důvodem pro rozšíření alternativních způsobů. Tyto výhrady spočívají v tom, že při soudním procesu je značně omezena kontrola stran průběhem sporu a možnostmi jeho řešení; další výhrady spočívají v délce soudního projednání (i při jeho regulérním průběhu), ve vyšší nákladnosti soudního sporu i v jeho nezbytné formálnosti. Alternativní způsoby ne vždy čelí těmto výhradám; sotva lze např. rozhodčí řízení paušálně označit za levnější než soudní spor a bezformálnost alternativních způsobů má protějšek v nedostatku procesních záruk a autoritativnosti řešení. Je ovšem pravda, že v některých případech právě výhrady proti soudnímu procesu mohou být příčinou toho, že strany sporu dají přednost alternativním způsobům.

Někdy bývají alternativní způsoby řešení sporu pojímány jako vývojové trendy procesního práva, jako „proces budoucnosti“; mělo jít o východiska z výhrad proti současnému stavu procesního práva. Domnívám se, že takový přístup je zásadně nesprávný. Především by úvahu o těchto trendech bylo třeba opřít o jejich reálné projevy, což zatím chybí. Ale podstatnější je to, že jak soudní projednání, tak alternativní způsoby představují svébytné řešení sporu, z nichž každé má své specifické opodstatnění. Není důvodu pro to, aby v budoucnu splývaly, protože tím by došlo k popření důvodů jejich samostatné existence. Tím samozřejmě není vyloučeno jejich vzájemné ovlivňování, k němuž dochází i u jiných právních institutů procesních i hmotněprávních; v tomto případě ovšem nejde o „splývání“, ale o přejímání některých dílčích osvědčených postupů v obdobných situacích.⁶⁾

III.

Otázka výčtu a charakteristiky jednotlivých alternativních způsobů není bez problémů. Striktně vzato je i samo soudní řízení jednou z možností (alternativ) řešení sporu, ale není na místě jej do tohoto výčtu zahrnovat. Soudní řízení jako činnost zajišťovaná státem, sloužící k zajištění a vynucení práv a vykonávaná autoritativně se liší od toho, co označujeme jako alternativní způsoby řešení sporu. Tyto způsoby totiž představují alternativu právě k soudnictví a jsou definovány více méně tím, čím se od něho liší. Soudní proces proto s nimi nelze stavět do jedné řady.

---

⁶⁾ Za projev tohoto vzájemného ovlivňování snad lze považovat nový francouzský procesní kodex, podle něhož může soudce na návrh stran postupovat v soudním sporu jako by byl rozhodcem.

Za alternativní řešení sporu nelze považovat ani svépomoc. V právních řádech civilizovaných států se sice omezuje na minimum, ale v počátcích právního vývoje v primitivních společnostech bývala základním prostředkem ochrany práva. Oprávněnost jejího použití však každý hodnotil subjektivně a její užití proto vedlo k řetězu násilných akcí. Proto byla vystřídána právě řešením sporu.⁷⁾ V každém sporu je pojmově obsaženo dvoustranné projednání, kdežto svépomoc je jednostranný akt.

Problematickým je i to, zda za způsob řešení sporu můžeme označit vyjednávání mezi jeho stranami. Toto vyjednávání totiž vlastně vede k definování rozdílných stanovisek stran, nikdo k němu není zavázán a pokud k němu dojde, neřídí se žádnými pravidly. To vše mluví proti tomu, abychom vyjednávání stran považovali za alternativní způsob řešení sporu. Naproti tomu je faktem, že při tomto vyjednávání (ať už se koná formou osobních jednání nebo formou výměny dopisů) může dojít nejen k vyjasnění, ale i ke sblížení rozdílných stanovisek stran, a to do té míry, že nedojde k jiným způsobům řešení sporu. Navíc je třeba konstatovat, že často dochází k ujednání stran (ať už přímo ve smlouvě nebo následnou dohodou), kterými jsou stanoveny priority nebo jiná hlediska, která je třeba dodržet při případném sporu. Taková ujednání by byla zřejmě respektována, a proto i při vyjednávání stran mají naději na úspěch.

Za alternativní způsob řešení sporu je již obecně uznávána tzv. konciliace. Jde o řešení sporu za účasti třetí osoby (tzv. konciliátora), který usiluje o smírné vyřešení, které by vyústilo v dohodu stran. Účast konciliátora může probíhat dvojitým způsobem: buď vypracuje posudek s návrhem řešení sporu, aniž by pak zasahoval do jednání stran; anebo se aktivně zapojí do jednání stran. Charakteristickou zásadou, která platí pro konciliaci, je současné jednání konciliátora s oběma stranami sporu. Konciliace probíhá neformálně, nemá závazná pravidla a v případě úspěchu vyústí v hmotněprávní úkon stran, jímž je spor mezi nimi řešen.

Dalším alternativním způsobem řešení sporu je již mediace (zprostředkování), která je v praxi zemí, jež ji využívají, častější a úspěšnější než konciliace, s níž má ovšem některé společné rysy. I ona probíhá za účasti třetí osoby, kterou je zde mediátor. Jeho činnost se však liší od činnosti konciliátora; neposkytuje právní rady, ale usiluje o to, aby se stanoviska stran postupně sblížovala způsoby spíše procedurálními. Jeho činnost je založena na smlouvě o mediaci, která jej opravňuje k mediační činnosti. Vlastní řešení sporu ponechává na dohodě stran sporu. Podstatným rysem mediace je okolnost, že mediátor (na rozdíl od konciliátora)

⁷⁾ K vytlačení svépomoci soudnictvím v archaických společnostech srov. např. H. Hattenhauer, *Evropské dějiny práva*, český překlad C. H. Beck Praha 1998, str. 29 n.

může jednat se stranami odděleně. Toto oddělené jednání (zvané „caucus“) umožňuje mediátorovi zohlednit nejen práva smluvních stran, ale i jejich zájmy a potřeby a pojmout tak řešení sporu komplexněji než jen jako záležitost čistě právní. Tento přístup samozřejmě předpokládá důvěru každé ze stran mediátorovi, která je předpokladem k tomu, aby jejich sdělení mediátorovi byla otevřená. I mediace vyústí v řešení sporu hmotněprávní dohodou s tím, že do sjednávání jejího věcného obsahu mediátor zásadně nezasahuje.

Za alternativu soudního sporu již tradičně považujeme rozhodčí řízení (arbitráž), ať již má povahu řízení před stálými rozhodčími soudy nebo před rozhodci ustanovenými ad hoc. K charakteristickým rysům tohoto řízení patří, že pravomoc rozhodců se zakládá na rozhodčí smlouvě, která může mít buď povahu smlouvy o rozhodci nebo rozhodčí doložky. Platná rozhodčí smlouva vylučuje pravomoc soudů. Rozhodčí řízení probíhá podle určitých procesních pravidel, byť málo formálních, a vyústuje v rozhodčí nález, který je rozhodnutím sporu a který je exekučně vykonatelný. Proti tomuto nálezu není opravného prostředku, ale kontrolní úloha soudu je zajištěna možností žaloby na zrušení rozhodčího nálezu a návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí; v obou případech je možné vytýkat pouze zásadní vady. Rozhodčí řízení, ačkoli se blíží soudnímu sporu, liší se od něho jednak procesně, jednak tím, že rozhodci mohou na základě pověření stran rozhodnout spor i podle zásad spravedlnosti (equity).⁸⁾

Mezi mediací a rozhodčím řízením existují v některých zemích mezistupně, které představují kombinaci obou těchto alternativních způsobů. Tak např. způsob charakteristicky zvaný „medarb“ spočívá v tom, že řešení začne mediací, ale při její neúspěšnosti se mediátor stane rozhodcem. Určité kompromisní řešení představuje i tzv. „minitribunál“, které spočívá v tom, že strany jmenují každá po dvou svých zástupcích, kteří společně určí další osobu; těchto pět osob vystřídá prakticky všechny možnosti řešení sporu od conciliace přes mediaci až po řešení rozhodnutím. Možnosti i jiných způsobů řešení sporu nepochybně existují a nejsou podaným výčtem uzavřeny.⁹⁾

Z uvedeného přehledu alternativních způsobů je zřejmé, že existují nejen rozdíly mezi nimi a soudním sporem, ale i mezi nimi navzájem. Přitom rozdíly mezi

-
- ⁸⁾ Charakteristika rozhodčího řízení je založena na platné české právní úpravě podle zák. č. 216/1994 Sb. (srov. např. M. Kamlach: Zákon o rozhodčím řízení – s komentářem, Praha 1995). Obecně k povaze rozhodčího řízení srov. K. Gerlich: Rozhodčí řízení v občanských rozepřích právních, Brno – Praha 1932.
- ⁹⁾ Van Leynseele (viz pozn. 4) uvedl jako zvláštní alternativu i vyřešení sporu pod vlivem ombudsmana. Domnívám se však, že v těchto případech nelze mluvit o alternativním řešení sporu, které by mělo stejnou povahu jako conciliace, mediace nebo arbitráž.

nimi navzájem jsou relevantní i pro to, jak se jednotlivé z nich liší od soudního sporu. Obecně lze konstatovat, že čím více je jednodušší alternativní způsob, tím více rozdílu od soudního sporu. Z tohoto hlediska je soudnímu sporu nejvíce vzdáleno vyjednávání, následuje conciliace, po té mediace, dále některé přechodné způsoby a nejvíce se soudnímu sporu blíží rozhodčí řízení.

Rozdíly mezi soudním sporem a jednotlivými alternativními způsoby můžeme posoudit z různých hledisek. Jedním z nich je formalizace postupu, rychlost řešení a náklady stran sporu; obojí se zvyšuje, postupujeme-li od vyjednávání ke sporu (přitom ovšem bude vždy záležet na konkrétních okolnostech; není vůbec vyloučeno, že některý alternativní způsob se protáhne na delší dobu nebo že rozhodčí řízení bude nákladnější než soudní spor). Jiným hlediskem je úspěšnost řešení; zatímco je malá u vyjednávání a conciliace, dosahuje až 80 % při mediaci a prakticky stoprocentního výsledku u rozhodčího řízení a soudního sporu. Pro strany sporu může být důležitá i hledisko šetření obchodního tajemství či jiné mlčenlivosti, které lze plně respektovat při conciliaci a mediaci, daleko méně již při rozhodčím řízení a soudním sporu. Podstatný význam má konečně hledisko určující, co bude pro řešení sporu relevantní; u soudu je to jediné právo, u rozhodčího řízení i zásady spravedlnosti, u mediace to kromě toho může být i úvaha z hlediska obchodních potřeb stran nebo jiných výhod a u conciliace či vyjednávání mohou momentální zájmy převážit nad vším ostatním.

IV.

Mediace má svá určitá pravidla, která bychom mohli nejspíše označit jako zobecněnou zkušenost; dají se charakterizovat i jako doporučený postup. Přířizovací závaznost samozřejmě nemají a při povaze mediace ani mít nemohou. Pokud bychom je chtěli charakterizovat termínem, který je u nás užíván, označili bychom je nejspíše jako „metodiku“. Tato metodika je mezioborová; právní problematika v ní zaujímá jen určitou část, vedle problematiky psychologické a sociologické. Jde při ní především o taktiku mediace, o pravidla komunikace mezi mediátorem a stranami, o získání důvěry mediátorem, o způsob vedení dialogu, o návaznost jednotlivých postupů atd.¹⁰⁾

Právním základem mediace je dohoda o mediaci, která je obdobou rozhodčí smlouvy. Je uzavírána mezi stranami sporu, jde tedy o dvoustrannou dohodu, jejíž účastníkem není mediátor (obdobně jako rozhodce není účastníkem rozhodčí smlouvy). Dohoda o mediaci musí nepochybně obsahovat její předmět,

¹⁰⁾ Této „metodice“ mediace v zemích, kde se mediace používá, nejsou věnovány jen stati nebo studie, ale celé knižní publikace (srov. literaturu v pozn. 2).

a to vyjádřený co nejvíce konkrétně; sotva tomu bude vyhovovat klauzule, že všechny spory mezi smluvními stranami podléhají mediaci. Zdá se proto, že dohodu o mediaci není třeba (na rozdíl od rozhodčí doložky) uzavírat současně s hmotněprávní smlouvou, ale až následně. Dohoda o mediaci musí dále obsahovat určení mediátora, ať už jmenovitě nebo stanovením způsobu jeho určení, ujednání o nákladech mediace (včetně odměny mediátora) a jejich úhradě a posléze i ujednání, která se vztahují k provedení mediace, např. o tom, které osoby se jí mohou účastnit (např. znalci, pojišťovna apod.), o stupni její důvěrnosti nebo o tom, jak má být ukončena.

Mediace probíhá v mezích uzavřené dohody. Její metodicky doporučený průběh spočívá v několika fázích. Prvou z nich je navázání kontaktů mezi mediátorem a stranami. Následuje fáze, jejíž režie spočívá hlavně na mediátorovi, totiž na stanovení konkrétních pravidel a postupů, jichž se bude při mediaci užívat. V další fázi budou mít rozhodující slovo strany sporu, protože půjde o analýzu faktů, s nimiž do mediace vstupují. Hlavní náplní mediace bude následující fáze, kterou bychom mohli označit jako dialog a vyjednávání; na základě analýzy stran bude mediátor jednat buď s oběma, ale častěji odděleně s každou z nich (caucus), aby dosáhl alternativ a možností řešení sporu; bude přitom využíváno nejen argumentů právních, ale i zájmových, to vše s cílem, aby se otupovaly hroty stanovisek stran a aby se jejich pozice postupně sblížovala. Mediátor přitom zásadně vystupuje jako osoba, která nesděluje své právní názory (natož, aby je jakkoli prosazovala), ale jako osoba, která usiluje o kompromisní dohodu s používáním prostředků mimoprávního působení. Závěr úspěšné mediace vyústí v uzavření hmotněprávní dohody, která má obvykle povahu narovnání nebo novace (obdobně jako soudní smír). Tato dohoda je po obsahové stránce výlučně záležitostí stran; mediátor se na jejím znění zásadně nepodílí.

Průběh mediace od dohody o ní až po dohodu stran o řešení sporných otázek je zde jen načrtnut. Každá z uvedených fází má svou vlastní problematiku právní i mimoprávní. Mediaci nelze tudíž pojímat jako určitý právní institut (tak jak chápeme rozhodčí řízení), ale jde o návod, způsob, postup i metodu řešení sporu.

V.

Domnívám se, že v našem právním řádu neexistují právní překážky k tomu, aby mohly být i u nás uskutečněny mediace. Nemají sice žádnou procesní relevanci, ale nic nebrání tomu, aby na základě souhlasného návrhu stran bylo po dobu trvání mediace řízení přerušeno podle § 110 o. s. ř. Dojde-li v průběhu řízení k úspěšné mediaci, může být toto řízení zastaveno v důsledku zpětvzetí

návrhu podle § 96 o. s. ř. Pokud mediace proběhne, aniž by řízení bylo zahájeno, je taková situace bez právních problémů.

Otázkou však je, zda určitá právní úprava nemůže přispět k rozvoji mediací. Tuto otázku lze bez jakýchkoli rozpaků zodpovědět záporně. Rozšíření mediací nelze dosáhnout tím, že by je konkrétní právní úprava jakkoli favorizovala. K jejich rozvoji i u nás dojde jen tehdy, jestliže v právní praxi bude pocítováno, že jsou užitečné, potřebné, žádoucí. Do té doby žádná pozitivní úprava nedokáže uspíšit nebo podpořit jejich rozvoj.

Další otázka se týká toho, zda a jak by při předpokládaném rozvoji mediací na ně měla reagovat právní úprava. Jde o značně problematickou otázku, neboť mediace obsahuje celou řadu neprávních prvků. Již to vylučuje, aby byla zákonem (ať už kodexem nebo zvláštním zákonem) upravena jako zvláštní právní institut (jak je tomu s rozhodčím řízením). Budeme-li tedy uvažovat o právní úpravě mediace, lze se zaměřit pouze na některé její stránky, nikoli na mediaci jako takovou.

Rozhodně bude třeba vyloučit to, aby byl upraven postup při mediaci, protože ten je „závazný“ jen jako osvědčená zkušenost, nikoli jako stanovené pravidlo. Rovněž vliv mediace na civilní proces nevyžaduje zvláštní úpravu proto, že procesní předpisy poskytují dostatek prostoru k tomu, aby kolize mezi procesem a mediací nemusila být výslovně řešena. Konečně výslovnou úpravu nevyžaduje ani výsledek úspěšných mediací; jde o dohody nebo jiné hmotněprávní úkony, které se mohou spravovat obecnými předpisy.

Potřeba právní úpravy při rozvoji mediací by se zřejmě týkala postavení mediátora. Šlo by o řešení otázek, zda jde o zvláštní svobodné povolání, anebo zda mediátorskou činnost lze vykonávat v rámci jiného povolání (např. jako další činnost advokáta podle § 56 ZA). S tím by souviselo i řešení dalších otázek, např. kvalifikace nutná pro tuto činnost, způsobu pověření k jejímu výkonu, sdružování mediátorů apod.

Další nepochoybně právní problematikou je dohoda o mediaci. Tato dohoda by mohla být pojímána jako inominátní kontrakt podle § 51 obč. zák. Proti tomu však mluví to, že smlouva o mediaci přesahuje hmotné právo, na které se cit. ustanovení dovolává, neboť obsahuje i ujednání procedurální (popř. organizační). Z toho důvodu by její výslovná úprava byla žádoucí.

Pro zdomácnění mediace v naší právní praxi nebude zřejmě bezprostředně třeba legislativních úprav, které mohou být realizovány až později. Daleko důležitějšími kroky k tomu je vytváření právního prostředí, v němž by mediace měly své místo, a v opatřeních (v podstatě organizační povahy), na jejichž základě by i u nás začali fungovat mediátoři.

Mgr. Martina Homolková

advokátní koncipientka, Praha

Advokát a novinář – nepřátelé či spolupracovníci?*)

PROFESNÍ DEONTOLOGIE V KONTEXTU SPOLEČENSKÉHO VÝVOJE

Vývoj a tvorba deontologických pravidel advokátského povolání sahá hluboko do minulosti. Etika, resp. existence etických norem, však jistě není jen záležitostí právnícké profese. Etické kodexy vytvářejí a mají tak snahu vyjádřit své etické závazky všechny odborné profese, ať již tradiční či nově vznikající. Už ve starém Římě mluvil Cicero o existenci a nutnosti uvědomění si pravidel, kterými se má po všech stránkách řídit náš život¹⁾.

Deontologie, jako věda o povinnostech²⁾, se soustředí na systém norem, upravujících povinnosti odborníka vůči klientům, veřejnosti, soudům, profesním kolegům. Zatímco etika je plná pochybností o hodnotách a aspektech morálky či mravnosti, deontologie tomuto „chaosu“ dává závazná pravidla.

Potřeba existence závazných profesních deontologických norem je u některých profesí – právníků, lékařů či novinářů – věci celospolečenského významu. Výkon těchto povolání s sebou totiž nese velkou míru profesní odpovědnosti a s ohledem na jejich úkoly či lépe poslání se vyžaduje garance jejich kompetentnosti. Právě tento požadavek kompetentnosti, znamenající něco víc než základní schopnosti v oboru, nutné pro přijetí do profese, vytvářená profesní pravidla zaručují.

Profesní deontologie stanoví kritéria chování odborníků, hodnocení jejich kvalit a zároveň hodnocení fungování samotné profese. Implicitně tak vytváří statut odborníka.

Nutno si uvědomit, že pravidla profesní etiky nejsou univerzálními etickými pravidly všech lidí a působí toliko ve vztahu k dané profesi. Při této úvaze se nabízí otázka, zda si nemohou jednotlivá profesní pravidla vzájemně konkurovat, střetávat se, příp. dokonce rozcházet. K nalezení odpovědí je třeba správně pochopit premisy, s nimiž tyto profese do společného vztahu vstupují – snahy, cíle i samotnou podstatu jejich existence.

---

*) Práce získala třetí cenu v publikační soutěži advokátních koncipientů a mladých advokátů v r. 2000.

1) Cicero: O povinnostech, 1940, s. 28.

2) Pojem deontologie takto poprvé definovala v roce 1874 Francouzská akademie věd.

Dramatický vývoj 20. století se všemi krizemi, ničivými účinky nadnárodních sporů, výkyvy recese a prosperity, postupující globalizací a rozmachem komunikačních prostředků, přinesl absolutní převrat tradičního pojetí světa. I profesní role, založené na tradiční deontologii, jež například u advokáta zakazovala množství zajímavých a ekonomicky atraktivních kroků a přikazovala zdrženlivost tam, kde by byla žádoucí dynamika, se postupně dočkaly liberalizace a pozvolné modernizace. Podobně jako byly předešlé dějinné etapy určovány technickými revolucemi či sociálními změnami, je pro druhou polovinu dvacátého století příznačný vzrůst významu informace.

V tomto informačním klimatu se přímo nabízí, aby i shora položená otázka vztahu jednotlivých profesních pravidel byla poměřována právě vztahem k informaci. Konfliktních profesních střetů by se v tomto ohledu jistě našlo více, základem tohoto textu je však relace možná ze všech nejkontroverznějších – vztah advokáta a novináře.

PROFESNÍ ROLE

Profesní role advokáta a novináře jsou na první pohled naprosto odlišné. Zástupce novinář by měl působit jako určitý veřejnoprávní – prospěšný subjekt, jehož první povinností je prosazovat právo veřejnosti na pravdu, advokát je obhájcem ryze soukromých (ve smyslu individuálním) potřeb. Jejich poslání má nicméně v zásadě společný základ – obě profese fungují především jako zástupci určitých (i když často protichůdných) zájmů.

Kde je tedy základní odlišnost? Z čeho pramení existující nevráživost mezi oběma profesemi? Je skutečně vzájemná představa o neetičnosti, neserióznosti příslušníků obou profesí, jež je v naší společnosti poměrně silná³⁾, důvodná? Nepramení pouze z neuvědomění si rolí, resp. příslušných deontologických pravidel?

V dnešní demokratické společnosti je novinář považován za subjekt, jež má povinnost zkoumat a zveřejňovat informace a zároveň vykonávat kontrolní funkci. Nejstarší teorie tisku, tzv. autoritativní teorie, pocházející ze 16. století hlásala, s ohledem na to, že byla odvozena ze státní filozofie absolutismu, povin-

---

³⁾ Nevraživost mezi profesemi advokáta a novináře však není aktuální jen u nás. Např. ve Francii publikoval svého času soudce Antonia Grapaou (generální sekretář Institute des Hautes Etudes sur la Justice v Paříži) článek „Justice a média – narušené vztahy“, ve kterém mimo jiné kritizuje média za to, že staví právníky pod tlak emocí a tím je odvádí od práva.

nost tisku přenášet politiku vlády a sloužit státu. Teprve v souvislosti s osvícenstvím vznikla tzv. liberální teorie, vrcholící v 19. století, která pokládala tisk za diskusního partnera, nikoli již za nástroj vlády sloužící k ovlivňování. V kontextu této teorie teprve vznikl požadavek na to, aby tisk kontroloval vládu, a v souvislosti s tím se o tisku, resp. médiích začalo hovořit jako o „čtvrté moci“. Hlavní úloha žurnalisty v demokratické společnosti je dnes podle předního teoretika masové komunikace Wolfganga Langenbuchera v tom, že je „zprostředkovatelem, tzn. že umožňuje, aby různé skupiny mohly navzájem komunikovat“⁴⁾. V tomto také spatřuje i základní odpovědnost novináře.

Z pohledu profesního se tedy vývoj 20. století projevil na změně v postavení, významu a smyslu práce novináře velmi markantně. Současná podoba novinářského povolání je tak v porovnání s povoláním právníka, resp. advokáta, relativně novým odvětvím lidského počínání.

Nicméně ani profese advokáta nemohla na konci dvacátého století zůstat, a jak již bylo shora naznačeno, nezůstala tímto vývojem neovlivněna. Zásadní význam informace způsobil, že i advokát je dnes nutně zasažen potřebou publicity, resp. potřeby komunikace s veřejností v rámci výkonu svého svobodného povolání. Pokud totiž dnešní etické kodexy zavazují advokáta, aby přispíval k integritě profese a participoval na jejich aktivitách⁵⁾, zahrnuje tato povinnost i takovou účast advokátů na výchově a informování spoluobčanů, jež bude podporovat a rozvíjet důvěru veřejnosti v to, že advokát slouží zákonné ochraně práv a svobod člověka.

Advokáti si uvědomují, že jsou součástí výkonu spravedlnosti do té míry, do jaké mají vliv na přesvědčení veřejnosti o možnosti zabezpečení spravedlnosti svou přítomností a účastí při právních úkonech. Pokud chce advokacie pozitivně ovlivňovat právní vědomí společnosti, nutně k tomu dnes musí využívat nepřímou právní komunikaci pomocí působení masových médií. Podíl médií na formování právního vědomí je pak neoddiskutovatelný. Naopak novinář, pokud chce informovat o právních otázkách pravdivě a naplňovat tedy své profesní závazky, nemůže tak s ohledem na nedostatek příslušné kvalifikace učinit bez odborného informačního zdroje.

Z pohledu teorie masové komunikace je právě vztah k informaci základem odlišnosti mezi profesí advokáta a novináře. Pokud ze shora uvedeného vyplývá při výkonu obou povolání určitá míra vzájemné závislosti, popř. i souladu některých cílů obou profesí, může se jevit objasnění vztahu k informaci stěžejní pro

---

4) Kunczik M.: Základy masové komunikace, 1995, s. 80.

5) Srov. Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Sb. čl. 4 odst. 1 a čl. 18 odst. 1, 2.

vysvětlení odlišnosti jejich společenských rolí či dokonce odhalení příčin existence jejich sporu „o kompetentnost“.

ETICKÉ NORMY V KONTEXTU VZTAHU K INFORMACI

Důležitým předpokladem je uvědomění si etických hranic obou profesí. Tím, jak se – v souladu s etickými pravidly – staví k informaci, totiž realizují společenskou roli, která jim je svěřena.

Vyřešení otázky rozdílnosti vztahu advokáta a novináře k informaci nabízí interpretace jejich etických pravidel, event. profesních právních norem.

Jak bylo již shora uvedeno, etická pravidla advokátů se vytvářejí již po staletí. Základním smyslem povolání advokáta je oddané a úplně hájit oprávněné zájmy klientů⁶⁾. Bez ohledu na to, zda se advokát ztotožňuje se zájmy svého klienta, musí za ně odhodlaně bojovat. Činí tak tedy i přesto, že je neutrální vůči cílům klienta a ve vztahu k nim nezávislý. Vždyť pokud by advokáti přijímali pouze klienty, s jejichž zájmy se ztotožňují, potom by mnoho osob s nestandardními či morálně odlišnými žádostmi nebylo vůbec schopno získat odbornou pomoc. Tuto nezávislost však nelze slučovat s nestranností. Svému klientovi advokát zásadně, ve smyslu právní podpory klienta, straní. Společnost, v tomto případě novinář, si pak musí tuto formu koexistence nezávislosti a strannosti advokáta uvědomovat a respektovat.

Z principu stranickosti zde vyplývá základní etický závazek advokáta, kterým je jeho povinnost mlčenlivosti. Právě tento zvláštní závazek jej činí z pohledu klienta hodným důvěry. Vztah důvěry mezi odborníkem a klientem je u advokáta nejzákladnější nutností, již je nutno rozvíjet. Teprve existence důvěry umožní advokátovi získat od svého klienta dostatek informací na to, aby mohl pochopit problém a analyzovat jej.

Vztah důvěry s sebou nese odpovědnost advokáta: najít všechny možné alternativy postupu a předvídat jejich důsledky, to vše s ohledem na prospěch klienta, což opět není možné bez znalosti, resp. důkladné informovanosti, o věci. Povinnost mlčenlivosti a vztah důvěry mají tedy z pohledu advokáta synonymní význam. Veškerá jednání advokáta pak budou určována právě jimi.

Existence ucelených etických pravidel žurnalistů, a to i na mezinárodní úrovni, je teprve věcí nedávno minulou, ne-li otázkou budoucnosti⁷⁾. Dokumenty

⁶⁾ Srov. Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Sb. čl. 6 odst. 1.

⁷⁾ Na mezinárodní úrovni jsou nejvýznamnější kodifikací novinářů tzv. Profesionální zásady přijaté Mezinárodní federací novinářů v Bordeaux v roce 1954, jež jsou vzorem i pro vnitrostátní etické kodexy.

o profesní etice novináře se zpravidla vyznačují širokými, všeobecnými formulacemi, kterým často chybí obsah⁸⁾. Jsou tedy prozatím spíše provoláními, o čemž svědčí zejména neexistence sankčních mechanismů. Existující kodifikovaná profesní pravidla vesměs vyžadují od žurnalisty úctu k pravdě, pečlivé a spolehlivé informování veřejnosti, neustálé prověřování zdrojů zpráv a opravování zpráv chybných. Jednou z doposud nekodifikovaných etických norem, vyplývajících ze zásad regulérní soutěže, je např. požadavek umožnění reakce, tedy poskytnutí prostoru na vyjádření názoru i druhé straně.

Tak, jako jsem shora apelovala na nutnost uvědomění si nezávislosti a stranosti advokáta, je i novináře nutno akceptovat jako „zástupce“, tedy jako někoho, kdo není povinen být za každých okolností oddán principu neutrality, ale může se do určité míry identifikovat s hodnotami zastávanými veřejností.

Z pohledu advokáta je zajímavé, že i etická pravidla novináře se zmiňují o povinnosti zachovávat profesionální tajemství ve smyslu nevyzrazení informačního „zdroje“, jehož zachování se považuje za zásadní pro zachování důvěry k novináři.

POVAHA INFORMACE

Se znalostí shora uvedených etických pravidel advokáta je tedy jeho vztah k informaci, jež získal od svého klienta v souvislosti s výkonem své profese, důvěrný. Při určení, zda jde či nejde o důvěrnou informaci, je rozhodný zájem chráněné osoby. Například samotné jméno není předmětem profesního tajemství, pokud však nebylo sděleno pouze s vědomím povinnosti mlčenlivosti advokáta. Pokud je tedy informace takové povahy, že její znalost je rezervována pouze některým osobám, nebo je tajemstvím svou povahou či škodlivými následky, jež by mohly vyplynout z jejího zveřejnění, je informací důvěrnou. Které informace to v tom kterém konkrétním případě jsou, musí vědět každý, kdo jen aspiruje na označení „advokát“.

V zásadě platí, že advokát může prozradit důvěrnou informaci toliko tehdy, když mu dá k tomu klient souhlas či pokud to od něj vyžaduje či dovoluje právo, soud nebo etické normy. V mnoha zemích se prozrazení důvěrné informace vyžaduje tehdy, když se má předejít závažnému trestnému činu, nebo tehdy, kdy zákon ukládá povinnost informovat příslušný orgán. Ve Francii, kde je hluboko zakotvená tradice absolutní povinnosti mlčenlivosti, však advokát nesmí

---

⁸⁾ Ve zmíněných Profesních zásadách z Bordeaux najdeme kupříkladu závazek: „K získání zpráv, fotografií a dokumentů žurnalista používá pouze poctivých metod“.

prozradit ani zamýšlený trestný čin svého klienta, pouze má udělat vše, aby mu předešel⁹⁾.

Vztah novináře k získané informaci, bez ohledu na zdroj, však důvěrný být nemůže nikdy. Žurnalista zásadně podstatné informace, v souladu s jeho základní etickou zásadou absolutní podřízenosti pravdě, nezamlčuje. Za podstatné přitom považuje veškeré informace, jež jsou způsobilé být významnými pro definování sociálních problémů, formování veřejného mínění a dále takové, které považuje za odpovídající hodnotovým představám „publika“. Jeho povinnost poskytovat veřejnosti takové informace tedy nezohledňuje informace „důvěrné“. I žurnalistická profese sice zakládá otázky typu: má novinář publikovat sice pravdivou skutečnost i přesto, že může někoho těžce poškodit; má být veřejnost informována i za cenu, že se někomu způsobí nenapravitelná škoda? Jediným měřítkem je tu však objektivní zhodnocení situace – vyváží společenská závažnost informace tuto osobní újmu? Pokud žurnalista dojde k názoru, že jde o informaci zásadní, pak je jeho povinností ji zveřejnit.

PRAKTICKÉ SITUACE

Jaké konkrétní dopady těchto rozličných přístupů k informacím se budou projevovat v praxi? Tato otázka vyniká zejména v momentě, kdy se novinář a advokát profesně střetávají. Paradoxně zde o tom, zda vůbec k takovému střetu dojde, rozhoduje (pro advokáta je tato zkušenost více než typická) nezúčastněný třetí subjekt: čtenář, resp. publikum, který tak, jak bylo shora vyloženo, nepřímou determinuje onu „podstatnost“ informace. Tam, kde k očekávanému střetu dochází, nastává propojení přívlastku informace „důvěrná“ a informace „podstatná“, neboť pokud se postavíme do pozice konzumenta informací, nebudeme mezi důvěrnou a podstatnou informací rozlišovat.

V případě, kdy vznikne tato potřeba veřejnosti (rozuměj i novináře, neboť ten je jejím zástupcem) dozvědět se informaci takové povahy, která je z pohledu advokáta předmětem profesního tajemství, lze vzniklou situaci označit za výraznou „kolizi zájmů“. Na první pohled absolutní, nezměnitelnou. Avšak popsany reálný význam, či lépe míra vlivu, zveřejnění určité informace přichází s naprosto novou zkušeností. Advokát se totiž může ocitnout v situaci, kdy odhalení důvěrné informace bude více než způsobilé přivodit jeho klientovi prospěch. Mediálně známé případy s takovou možností jistě počítají, příp. s ní i kalkulují. Obhájce, jenž poskytuje novináři informace ze spisu, nepochybně počítá s ovlivněním veřejného mínění v klientův prospěch.

⁹⁾ Srov. Zákon o advokacii § 21 odst. 4, 5, 6, 7.

Jak dalece je skutečná míra konkrétního ovlivnění výsledku (kterým není myšleno pouze soudní rozhodnutí ve věci, ale právě i veřejné mínění jak širokého, tak úzkého, kupříkladu specializovaného, okruhu příjemců informací) je otázkou. Každopádně nelze vinit advokáta, že se o pozitivní ovlivnění snaží, když zkušenosti z praxe jistě sílu veřejného mínění potvrzují. Pokud to činí formou poskytování vyjádření k danému případu či tématu, není eventuelní prohrášek proti etickým normám na jeho straně. Pakliže je tedy zveřejněná informace pravdivá, a byla zveřejněna s klientovým souhlasem, nevzniká zde z pohledu advokáta žádné etické provinění.

Klientův souhlas se zveřejněním by však vždy měl být tzv. informovaným souhlasem, tedy takovým, jenž byl udělen až poté, co advokát klientovi plně objasnil podstatu problému a klient umí posoudit důsledky takového udělení. I v případě, kdy je dán tento informovaný souhlas, však musí advokát především vždy hájit zájmy svého klienta. Dokonce i v případě, kdy bude výslovně zbaven povinnosti mlčenlivosti, je tedy advokát povinen sám uvážit, zda zveřejnění konkrétní informace nebude v klientův neprospěch¹⁰⁾.

Police novináře je v tomto případě problematičtější. V zájmu naplnění závazku absolutní podřízenosti pravdivému informování je povinen vždy zachovávat značnou míru obezřetnosti. Advokát ve shora uvedeném případě sice sděluje pravdivý údaj, novinář však musí, s ohledem na jeho předpokládanou odbornost, počítat s alternativou, že podávaná informace není komplexní.

Dle svých etických závazků tedy může za pravdivou vydávat až informaci, kterou získal při zachování požadavků tzv. „správného popisu skutečnosti“¹¹⁾. To vyžaduje zejména vzájemnou korespondenci všech získaných faktů, důsledné označení eventuelních nepřesností, a samozřejmě i maximální možnou úplnost ve vyjádřeních zúčastněných.

Novinář by se v souladu s etickými zásadami své profese v žádném případě neměl stát „služebníkem“ advokáta, resp. vykonavatelem jeho cílů v určité věci. Poskytnutí informace by nemělo založit vztah vděčnosti či zavázanosti. Skutečnost, že novinář vzhledem k nedostatku vlastních informačních zdrojů a nízké míře odbornosti zveřejňuje advokátovy „kauzy“, tak, jak mu je advokát „servíruje“, vypovídá pouze o nekompetentnosti žurnalisty, nikoli advokáta.

Nepřijatelné však nicméně může být i jednání druhé strany komunikace – to v případě, že by advokát podával mediální vyjádření, jež není opodstatněno zájmem klienta, ale vychází ze snahy o vlastní zviditelnění.

---

¹⁰⁾ Srov. Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Sb. čl. 6 odst. 4.

¹¹⁾ Roche W.: Úvod do praktické žurnalistiky, 1984, s. 117.

Zmíněná možnost „mlžení“ předkládaných informací byla výše označena za reálnou. Novinář s ní musí počítat, ať již půjde o pouhé zamlčení informace či o vědomou manipulaci faktů, která záměrně zkrsluje některé objektivní skutečnosti.

Z pohledu advokáta je manipulace fakty naprosto nepřijatelná. Etické normy advokáta zavazují ke všeobecně poctivému a čestnému chování a vědomě nepravdivé projevy nepřipouští¹²⁾. Eventuální odhalení takového jednání jednoho konkrétního advokáta značně poškozují vztah důvěry veřejnosti k advokátskému stavu jako celku, neboť v intencích této práce bude tato skutečnost pro veřejnost právě onou podstatnou informací.

Význam veřejného informování je dnes takový, že v mediálně atraktivních případech může mít na veřejné mínění vliv i advokátovo mlčení – tedy neposkytování informací. Pro advokáta je to velice obtížná situace, jež klade vysoké nároky na jeho psychologický cit. Zvláště tam, kde není veřejné mínění klientovi nakloněno, hrozí jakémukoli jeho vyjádření apriorní nesouhlas. Nepochybně je nutné poskytované informace citlivě selektovat, samozřejmě s vědomím, že nepravdivá manipulace byla označena za nepřijatelnou. Pokud však advokát jakýkoli komentář k dané věci vyloučí, připravuje se o možnost zvrátit veřejné mínění, neboť hromadné informační zdroje tak nepřinesou veřejnosti jiný náhled na věc. Zůstane tak obraz, který je obecně považován za „správný“.

Od novináře, kterému je odepřena informace druhé strany, takovou změnu v postoji očekávat nelze. To by bylo možno pouze v situaci, kdy by se přímo on sám uchýlil k vyjadřování vlastního názoru. Pokud tak však bude činit v rámci zpravodajství, zásadně se proviňuje proti svým etickým pravidlům¹³⁾. Vyjádření vlastního názoru novináře je možné toliko tehdy, pokud je za takové samostatně označeno.

ZÁVĚR

Rozpor v profesní náplni advokáta a novináře, který ze shora uvedeného jednoznačně vyplývá, tak zdánlivě potvrzuje názory o nesmiřitelnosti těchto profesí. Navíc se ukázalo, že právě jediný společný základ jejich profesních poslání, býtí zástupcem, je, s ohledem na protichůdnost chráněných či zastupovaných zájmů, zásadním determinanem tohoto rozporu. Pokud je však dnešní svět o informaci,

¹²⁾ Srov. Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Sb. čl. 14 odst. 1, 3.

¹³⁾ Jedno z Rocheho pravidel „správného popisu skutečnosti“ zní: „Vyjadřování názorů autora nepadá v úvahu“.

je z tohoto pohledu situace neúprosná, neboť advokát a novinář se již napříště budou neustále „potkávat“.

Obě zúčastněné strany si toho jsou jistě vědomy. Potřeba a vůle hledat společné cesty se však doposud příliš neprojevuje. Není však součástí onoho celospolečenského významu závazných profesních deontologických pravidel i garance toho, že se tyto profese nebudou svým chováním navzájem nutit ta svá pravidla porušovat?

Vzájemná koexistence advokáta a novináře, i přestože bude nucená, musí proto vycházet z respektování příslušných deontologických závazků. Jistá míra znalosti, či alespoň vědomí, závazků druhé strany bude k tomu nezbytnou.

Advokát i novinář jsou při výkonu své profese často vystaveni značným intelektuálním nárokům, když musí řešit situace zatížené množstvím kontroverzí, jež vyžadují delikátní řešení. Je nepochybně věcí jejich profesní cti, aby i jejich vzájemné vztahy bylo možno označit za etické.

V českých poměrech je otázka vztahu advokáta a novináře doposud nemnoho prozkoumanou. Ani na jedné straně se na toto téma neobjevují úvahy, statě či analýzy. Hledání nových etických pravidel, tentokrát o chování ke druhé profesi, je však dnes již nezbytné.

Na tomto prostoru nelze, a ani to nebylo cílem této práce, přinášet konečná řešení. Bude jistě věcí blízké budoucnosti, kdy se rozvine debata o potřebách tvorby určitých pravidel vzájemné interakce advokáta a novináře.

Použitá literatura:

Balík S.: *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*, 1998.

Bech – Karlsen, J.: *Být přítom*, 1991.

Čermák K.: *Etické základy právní kultury ČR (pohled advokáta)*, *Ad notam* č. 4/1996, s. 82.

Čermák K.: *Příspěvek advokacie ke zvýšení efektivity justice*, *Bulletin advokacie* č. 8/1998, s. 8.

Kober J.: *Advokacie v českých zemích 1848 – 1994*, 1994.

Kostohryz M.: *Multilaterální setkání na téma „Etika advokáta“ v Praze*, *Bulletin advokacie* č. 3/2000, s. 112.

Krsková A.: *Etika právnického povolania*, 1994.

Kunczik M.: *Základy masové komunikace*, 1995.

Roche, W.: *Úvod do praktické žurnalistiky*, 1984.

Mgr. Václav Vlk
advokát, Praha

Exekuční řád a advokáti – poznámky k zákonu č. 120/2001 Sb.

(k diskusi)

Jedna ekonomická teorie tvrdí, že rozdíl mezi západním kapitalismem a ostatním světem, který zaručuje výkonost ekonomiky, spočívá nikoliv v množství majetku vlastněného jednotlivými subjekty, které se na relevantním trhu vyskytují, ale zejména v tom, že majetek, který se nachází v západních ekonomikách, je jednoznačně popsán, určen a právně označen tak, že může sloužit k jakékoliv rychlé směně či výměně za hotové peníze, případně jiné majetkové statky. Tato ekonomická pružnost je odrazem toho, co lze označit jako přehledné právní prostředí. V něm lze právo nejen nalézt, ale i určit, která věc či majetkové právo jsou konkrétního vlastníka a opačně. Současně pak lze věci a majetkové hodnoty převádět na jiného jak cestou dobrovolnou, tak i cestou nucenou, exekucí.

Tím, že vstupuje v platnost zák. č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (dále jen ZE) je realizován po legislativní stránce poslední zásadní krok k reálné vymahatelnosti práva. Uzavírá se tak systém, který tvoří celý komplex soukromého práva. Tento zákon byl dlouho očekáván s nemalými nadějemi ze strany právních praktiků. Jeho existence je mnou vnímána pozitivně, a to i přesto, že na poli právních služeb vytváří další konkurenci od subjektů, které jsou k jejímu poskytování povolány ze zákona – § 74 odst. 1 písm. a) zák. č. 120/2001 Sb. (ZE). V následujícím textu se budu věnovat dvěma ustanovením zákona, které se přímo dotýkají výkonu advokacie a v mnohém vypovídají o způsobu, jakým je vytvářen právní řád v České republice.

SOUČINNOST TŘETÍCH OSOB

Pokud má mít exekuce smysl, je nutné poskytnout exekutorovi vysoké pravomoce při pátrání po majetku povinných a současně uložit třetím osobám, které vedou nebo mají informace o majetku fyzických a právnických osob, resp. mohou k majetku či informacím o něm umožnit přístup, povinnost součinnosti s exekutorem a případně prolomit jinak smluvně převzatou či zákonem stanovenou povinnost mlčenlivosti. Toto ustanovení je obsaženo v § 33 ZE. V taxativních výčtech povinných osob, počínaje soudy, přes orgány státní správy a samosprávy až po banky či spořitelny a úvěrní družstva se skrývá pro advokacii nepříjemné

překvapení. Podle § 33 odst. 4 ZE „...notáři, **advokáti**, fyzické a právnické osoby jsou povinny sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o číslech účtu povinného, jakožto i o jeho stavu a změnách a údaje o majetku, věcech, listinách či zaknihovaných cenných papírech povinného, jimi spravovaných či u nich pro povinného či povinným uschovaných“. Sankce upravuje ihned následující § 34 ZE odpovědností za škodu při nesplnění této povinnosti, při současné možnosti uložit pořádkovou pokutu podle § 53 o. s. ř.

Ještě ani neopadl prach zvířený při diskusích nad předchozími pokusy o prolomení advokátní mlčenlivosti (snaha o zařazení advokáta mezi finanční instituce, které mají upozorňovat na podezřelé obchody svých klientů, přes zákon o ochra- ně osobních údajů č. 101/2001 Sb.) a už tady máme další pokus porazit právo na hlavu.

Pokud se podíváme na možnou interpretaci shora uvedených zákonných ustanovení ve světle zákonem uložené povinnosti mlčenlivosti podle § 21 zák. č. 85/1996 Sb. (dále jen ZA) můžeme dospět v zásadě ke dvěma výkladům.

Na prvním místě stojí výklad *expressis verbis*. Co zákonodárce říci chtěl, řekl přímo textem zákona. Vše ostatní je překrucování zákona. Zákon jasně stanoví advokáta jako osobu, která je povinna poskytnout součinnost třetích osob, uvedená v přehledném taxativním výčtu. Tomuto výkladu nasvědčuje i důvodová zpráva k navrhovanému zákonu, která hovoří naprosto stejně jako zákon.

Druhý výklad, založený na poměru obecného předpisu ke zvláštnímu, *lex specialis derogat generali*, ovšem kulhá. Oba zákony totiž upravují výkon činnosti osob nadaných zvláštním oprávněním, exekutorů a advokátů. Jejich postavení je však dle mého přesvědčení rovné a jejich vztahy se tudíž musí řídit oběma zákony najednou. ZA žádné prolomení mlčenlivosti ve vztahu k exekutorovi nezná, ZE tuto povinnost porušit mlčenlivost výslovně stanoví. Ať bude advokát jednat jakkoliv, dopustí se porušení jednoho z obou předpisů.^{*)}

Obávám se však, že napravit výkladem ustanovení, o které jde, je nemožné. Úvahou zákonodárce bylo advokáty včlenit mezi osoby, které mají povinnost poskytovat informace o majetku klientů. Bohužel zákonodárce nerespektuje ústavní principy této země. Bulletin advokacie jistě není místem, kde bych probíral či rozebíral smysl a poslání advokacie, pokud jde o její podstatu. Pro věc je podstatné akceptovat, že advokacie, jako podstatný pilíř soudnictví pomáhá

---

*) V části 14 ZE dochází i ke změně ZA. Marně bychom však zde pátrali po úpravě § 21 ZA, který by rozšířil dosavadní prolomení mlčenlivosti advokáta. Nechci a nemohu zákonodárcům dávat návod, jak psát zákony. Ovšem, když už někdo hodlá měnit zákony a nutit advokáty k porušování mlčenlivosti, která je uložena obecnými principy jejich povolání, měl by v zákoně odstranit i drobné legislativní „nedostatky“.

realizovat právo na soudní a jinou právní ochranu, vyjádřené zejména v čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Tuto svou činnost může vykonávat pouze tam, kde k právnímu rádci má klient důvěru, tedy tam, kde existuje zákonem uznaná povinnost mlčenlivosti. Tato povinnost mlčenlivosti musí působit vůči všem. Je prakticky vyjádřena v zákonech, příkladmo v trestním řádu, zákonu o výkonu vazby či zákonu o výkonu trestu, při ochraně důvěrnosti korespondence klienta s advokátem.

Prakticky je zmiňovaným ustanovením ZE naplněn obsah přísloví o cestě do pekel dlážděné dobrými předsevzetími. Chvályhodná snaha zjednat exekutorům co největší pravomoc se střetává s právem na obhajobu a právní zastoupení, včetně všech atributů tohoto práva, tedy i mlčenlivosti advokáta. Lze si jistě představit, že za situace, kdy klient vyslechne od advokáta poučení o možném prolomení mlčenlivosti ve vztahu k exekutorovi, okamžitě odstoupí od své žádosti o sepsání dohody o vypořádání společného jmění manželů či nebude souhlasit s uzavřením kupní smlouvy, kde dojde ke složení ceny do depozita advokáta. To jsou jen prvé dva okruhy, které mi přišly v souvislosti s touto věcí na mysl.

Je běžnou situací, zejména těch advokátů, kteří pracují na poli obchodního práva, že pro své klienty zřizují účty, přijímají plnění v jejich prospěch či za ně plní, činí další řadu legálních operací a dokonce disponují jejich majetkem. Shora uvedená zákonná povinnost, o níž budou muset informovat své klienty, bude mít za následek, že advokát bude potenciálně vnímán v očích svých klientů jako „udavač“ a tomu se jistě těžko svěříte se svými nejniternějšími problémy či dokonce s velmi závažným porušením zákona se současnou žádostí o právní pomoc.

De lege ferenda je na místě text zákona změnit a slovo „advokátů“ z ustanovení § 34 ZE vypustit pro zřejmou protiústavnost. Neprovede-li změnu zákonodárny sbor, nezbude než tomu advokátovi, na kterého se první exekutor obrátí, projít celým řízením k Ústavnímu soudu, který, jak pevně věřím, příslušné ustanovení zruší.

ZÁKONNÉ ŘEŠENÍ SOUČASNÉ SITUACE Z POHLEDU ADVOKÁTA

Ať bude čtenář souhlasit s jakýmkoliv shora uvedeným výkladem, je třeba v poloze praktického advokáta zákon vykládat tak, aby bylo dosaženo souladu ustanovení § 33 odst. 4 ZE s požadavky kladenými na každodenní výkon advokacie. Při běžně vnímaném pozitivistickém chápání textu zákona lze přijmout jako maximálně rozšiřující a mlčenlivost advokáta prolomující následující řešení:

Obsahem předmětného ustanovení je povinnost „...sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o číslech účtu povinného, jakož i o jejich vztahu a změnách a údaje o majetku, věcech, listinách či zaknihovaných cenných papírech povinného, jimi spravovaných či u nich pro povinného či povinných uschovaných“.

Vše nasvědčuje tomu, že na místě je aplikovat povinnost sdělit uvedené údaje exekutorovi toliko v případě, že advokát provádí pro klienta správu majetku nebo pro něj přijal do depozita finanční prostředky či jiné věci. Tato činnost jest běžnou součástí advokátní praxe, ač na ní výslovně ZA ve svém ustanovení § 1 nepamatuje. Těžko však lze v praxi oddělit správu majetku od úkonu poskytování právní pomoci. Vždyť advokát je povolán ke správě majetku právě proto, že je právním odborníkem a je schopen činit úkony po právní stránce perfektní. Obdobná situace nastává v případě přijetí depozitních úschov. Rozhodně nelze poskytovat informace o úschově přijaté v souvislosti s uzavíráním kupních smluv. Výplata těchto peněz bývá často podmíněna úspěšným nabytím vlastnického práva vkladem do katastru nemovitostí. U těchto prostředků nelze tedy určit, kdo je jejich vlastníkem či pro koho jsou uloženy. Vždyť i platně uzavřená kupní smlouva může v důsledku jiných objektivně nastalých skutečností (zánik nemovitosti, úmrtí účastníka) být prohlášena za neplatnou a návrh na vklad práva zamítnut. Příjemcem prostředků se pak stává kupující, i když všechny strany zamýšlely převzetí prostředků prodávajícímu. Prakticky jediný případ, na který může dopadnout uvedené ustanovení zákona, je přijetí plnění ve prospěch klienta z obligačního závazku, u něhož lze oprávněně předpokládat, že k jeho zániku nedojde. Takovým je třeba přijetí splátky dluhu ve prospěch klienta.

Lze tedy shrnout, že povinnost součinnosti třetích osob podle § 33 ZE má advokát pouze v případě, že spravuje majetek klienta nebo pro něj drží peníze či věci, které jsou při běžné míře zodpovědnosti a mimo vši pochybnost vlastnictvím klienta. Je na uvážení advokáta, zda neexistují okolnosti, pro které by právní úkon v souvislost, s nímž byly přijaty, byl neplatný, nebo byl zrušen a prohlášen za neplatný.

Je však třeba mít na vědomí, že advokát nemá povinnost, která by ukládala vydávat či jinak disponovat s věcmi či finančními prostředky v rozporu s pokyny klienta. Provést exekuci na účet advokáta, byť by na něm byly složeny prostředky klienta, nelze, protože nikdy nelze oddělit peníze konkrétního klienta povinného od ostatních klientských prostředků a prostředků advokáta. Současně nelze ani provést výkon rozhodnutí přikázáním z účtu z obdobných důvodů.

Velmi pochybná zůstává v této souvislosti i otázka možné kontroly dodržování tohoto ustanovení ze strany advokátů. Nikdo, exekutor ani soud, není oprávněn vstupovat do evidence advokáta, do jeho kanceláří a ověřovat, zda povinný je skutečně jeho klientem a zjišťovat obsah ujednání, které klient s advokátem má. V tomto směru mlčenlivost advokáta dle § 21 ZA nebyla ani neuváženým legislativním pokusem, který je předmětem tohoto článku, prolomena.

Ti odvážnější z kolegů by však měli postupovat stejně jako budu činit já a žádost exekutora o jakoukoliv součinnost odmítnou s odkazem na ústavní předpisy a povinnost mlčenlivosti obsaženou v ZA. Každý advokát by však měl svého

klienta o žádosti exekutora a svém postupu v konkrétní věci neprodleně informovat.

ODMĚNA ZA VÝKON EXEKUCE

Další lahůdku v sobě zákon skrývá v ustanovení § 87 odst. 1 a 2. Jistě si mnohý z advokátů vzpomene při uplatňování nároku na zaplacení odměny za právní pomoc na povinnou 5% daň z přidané hodnoty, kterou odvádí záporně, tedy ze svého na úkor jiných. Ve věcech ex offa výlučně svůj, v civilních věcech DPH doplácí klient nad rámec přisudku (stav před novelou zákonem č. 30/2000 Sb.). U Ústavního soudu zůstala stížnost kolegyně naprosto neúspěšná a námitky advokacie byly odbývány s tím, že se jedná o věc, která má být řešena Ministerstvem financí, v rámci i jeho legislativních nároků, že se to v budoucnu jistě zlepší, že advokacie je dosti bohatá. Správná odpověď je však jiná, advokacie je bohužel slabá při prosazování svých názorů. Pohled na § 87 nás v tom ujistí. Exekutoři mají nárok na vše – slovy zákona „je nákladem exekuce též daň z přidané hodnoty podle zvláštního předpisu“. A ve stejném duchu zákon pokračuje. Oprávněný má sice právo na náhradu nákladů účelně vynaložených k vymáhání nároku, ovšem již nikde není psáno, že takovým je i nárok na zaplacení odměny za právní službu advokáta při sepsání exekučního návrhu. Doufám, že výkladovým způsobem soudy dojdou k tomu, že k účelně vynaloženým nákladům patří odměna za právní zastoupení určená podle advokátního tarifu vyhl. č. 177/1996 Sb. V situaci, kterou však vytvořila novela občanského soudního řádu zákonem č. 30/2000 Sb. a vyhl. č. 484/2000 Sb., z toho asi nikdo nebude moudrý.

Signál vyslaný tímto zákonem je více než zřejmý. Advokacie není vždy schopna relevantním způsobem prosadit své zájmy při tvorbě práva. Důvodů je jistě mnoho, jedním z hlavních je však nezájem jejich členů. Je jen na nás, abychom sami aktivně přispívali v rámci možností na všech úrovních k prosazení hlasu advokacie. V tomto směru se děje málo a mnoho kolegů se brání tím, že musí vydělávat a nemá zájem o práci pro Komoru, za kterou nikdo neplatí. Jistě, jsem přesvědčen, že Komora by měla za práci pro ni, zejména na poli prosazování jejich zájmů na tvorbě zákonů, postupovat razantněji. Neváhal bych přiznat těm, kteří lobují za její zájmy, honorář pro nejlepší špičkové odborníky. Může to však stát i zvýšení příspěvků pro Komoru v nemalé míře. Advokacie se musí etablovat vahou svých členů a jejich hlasem. Je potřeba někde začít, a pokud bude většina z nás pasivně přihlížet, pak už brzy nebudeme moci vydělávat ani ve svých kancelářích. Právní pomoc budou vykonávat silnější a zájmově schopnější skupiny, které mají podíl na tvorbě zákonů. Pro první krok není třeba nic zvláštního. Myslíte si, vážené kolegyně a kolegové, že by Ústavní soud odmítl zhruba 7 000 ústavních stížností podaných ve věci zrušení ust. § 33 odst. 4 zákona č. 120/2000 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti vymezené slovem „advokáti“?

JUDr. Martin Vychopeň
advokát, Benešov

Tři obrazy ze života lučního advokáta aneb proč luční advokát potřebuje evropské právo

TŘÍAKTOVKA

Osoby a obsazení

Luční advokát: Advokát se sídlem v okresním nebo ještě menším městě, s patnáctiletou praxí, mírně oplešalý, s počínajícím bříškem, nicméně se slušnou a zavedenou klientelou, trávící většinu svého času v práci, ženatý, dvě děti, problémy s trávením a krevním tlakem

Kompars: Pubertální syn lučního advokáta, obstarožní klientka, úspěšný spolužák

OBRAZ PRVNÍ:

Situace:

Krátce po nedělním obědě, advokát oblečen ve flanelové košili, kostkovaném svetru a vytaháných teplácích, na nohou pohodlné vyšlapané papuče, se založenýma rukama spokojeně dřímá v křesle zvaném „ušák“. Tato nedělní idylka je náhle přerušena vtíravým a přidržlým dotazem pubertálního syna:

„Tati, co je to Evropské právo?“

Odpověď: „Nevím, neptej se, proč?“

Syn: „Mám mít na zítřek do školy referát o evropském právu a nevím si s tím rady. Myslel jsem si, že když jsi advokát...“

Protože základní povinností advokáta je poskytnout právní službu těm, kdo ji potřebují, advokát s otráveným výrazem (jde o neplacenou právní pomoc a přijde o nedělní odpočinek) vstává a pomalu a důstojně, jako správná hlava rodiny, kráčí ke své příruční knihovně.

Situace po dvanácti hodinách:

Je půl druhé ráno. Advokát vypil sedm silných černých káv. Prostudoval několik doposud neotevřených a pro něj nesrozumitelných knih. Přibližně tři hodiny bezcílně zkoušel internetovou adresu www.europa.eu.int, aby zjistil, že

jeho troskovité znalosti cizích jazyků neumožňují číst publikované listiny v některém z jazyků evropských společenství (hořce si pomyslel, že i Čermákovy úvodníky v Bulletinu aby jeden četl s latinsko-českým slovníkem v ruce). Má napsány dva odstavce úvodu a neví, jak dál. Hlavu si zoufale zdrží v dlaních.

Z toho vyplývá:

První důvod, proč by měl luční advokát znát alespoň základy Evropského práva je ten, aby mohl klidně spát. Problém je v tom, že pokud se tyto základy Evropského práva naučí a pochopí je (což jsou samozřejmě dva různé stavy mysli), přijde o klidné spaní úplně.

OBRAZ DRUHÝ:

Situace:

Tentýž advokát, tentokrát ve své kanceláři, oblečen podle posledního stavovského pokynu, publikovaného v Bulletinu advokacie č. 1/2001, str. 91 (je však otázkou, zda gumové holiny jsou boty nikoliv sportovního typu), nonšalantně a s přehledem radí svým klientům.

Na dveře rázně zabuší obstarožní dáma, která se bez dalšího (tedy bez objednání a bez pozvání dál) hrne dovnitř. Advokát v ní okamžitě poznává svoji klientku, kterou zastupoval v restitučních záležitostech o vydání nemovitostí (dodnes si rve vlasy z hlavy a nechápe, proč jí poskytl právní pomoc tak levně, když její dnešní příjem z pronájmu vydaných nemovitostí výrazně převyšuje jeho výdělkové schopnosti a možnosti). Zmíněná dáma – již důchodkyně – bez dalšího vnese k advokátovi následující dotaz:

„Pane doktore, byla jsem s několika svými přítelkyněmi v Lucemburku u Evropského soudu a tam nám jeden velmi milý pán popisoval, jak se soudil Kostá s Elenou o tom, že nemusí platit spotřebovaný elektrický proud, a jak to vyhrál. A taky nám říkali, že čeští občané se mohou s podobnými žádostmi obracet na Soud. Já bych taky nechtěla platit elektřinu. Mohl byste mi v tom pomoci?“

Advokát, teď již zcela zmaten a mírně zelený, objednává klientku na odpoledne s tím, že si připraví potřebné podklady. Po třech hodinách intenzivního studia zjistí, že se pravděpodobně jednalo o rozsudek Soudního dvora ve věci 6/64 Cota v. E.N.E.L. z 15. 7. 1964, SbSD 1964, 1141. Závěry tohoto rozsudku však není schopen bez hlubšího studia pochopit, natož vysvětlit své klientce.

Odpoledne dá klientka advokátovi velice nevrle najevo svoji nespokojenost s tím, že si zřejmě bude muset najít jiného advokáta a zmíní se o stížnosti na advokátní komoru o neprofesionálním přístupu.

Důvod druhý: Luční advokát potřebuje Evropské právo proto, aby se neztenčovala jeho klientela a aby nemusel častěji, než je nutno, navštěvovat jednání kárné komise a vysvětlovat, proč neposkytuje svým klientům úplnou a kvalifikovanou právní pomoc.

OBRAZ TŘETÍ:

Situace:

Výroční setkání absolventů právnické fakulty – studijního kruhu advokáta po 20 letech. Restaurace průměrné kvality. Na setkání postupně přicházejí advokátovi spolužáci. Ten z nich, který byl advokátovi protivný již během studia, přijíždí na setkání v tmavé limuzíně s neprůstřelnými skly a řidičem, který mu servilně otevírá dveře. Na kapotě auta se třepotá vlaječka, která nepřísluší žádnému konkrétnímu státu. V průběhu volné zábavy, podpořen několika sklenkami levného alkoholu, konečně luční advokát nabral odvahu promluvit s tímto spolužákem. Ten pravil:

„... To víš, po škole jsem nevěděl kudy kam, tak jsem šel na Zamini (pozn. aut. – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky). Tam mě vzali jako experta na evropské právo. Protože to nikdo neuměl, stačilo se naučit Smlouvu o založení Evropského společenství a pak už to šlo. To víš, musíš se umět otáčet...“

Pak se advokát dovídá, že odměna za tuto práci a zejména náhrada hotových výdajů, se pohybují řádově v pěti- až desetinásobných částkách (za desetinu času), než to, co v potu tváře vydělá on sám. Večírek nekončí pro lučního advokáta dobře.

Důvod třetí: Chce-li luční advokát pořádné auto a šoféra, necht' se učí Evropskému právu.

Jakákoli podobnost s osobami, které žily, žijí nebo umřely po založení Evropského společenství uhlí a oceli (18. 4. 1951) je čistě náhodná.

Tyto tři obrazy nejsou v žádném případě odbornou studií nebo vědeckou statí, neb jim chybí historické, logické, sémantické a jiné souvislosti. Jsou pouhým osobním postřehem autora, který byl jako luční advokát – generální praktik – vyzván představenstvem, aby se pokusil přesvědčit advokáty, působící zejména v menších městech, k účasti na vzdělávacím programu evropského práva, organizovaného ČAK, aby byli schopni absorbovat očekávaný právní, ekonomický a psychologický náraz, který stav advokátský zažije po vstupu ČR do Evropské unie.

Dovoluji si požádat kolegy o shovívavost při hodnocení tohoto příspěvku, zejména proto, že snahou autora bylo poskytnout kolegům v záplavě nesrozumí-

telných a často protichůdných informací o Evropské unii a vstupu ČR do této Unie odrazový můstek pro zahájení studia evropského práva. Nebo to uložit koncipientům/koncipientkám, ti mají vždycky dost času.

Karel Kudrna

student práv, Litomyšl

Smlouva typová, inominátní a smíšená

1. SMLOUVA TYPOVÁ

Pojem smlouva typová není v rámci českého právního řádu nikde vymezen. Smlouvou typovou se v teorii rozumí smlouva, která je v zákoně výslovně upravena. Ze slovníku českého práva vyplývá, že typovou smlouvou je smlouva, která je zákonem upravena jako určitý smluvní typ s charakteristickým obsahem.¹⁾ Nelze proto říci, že by se tímto pojmem rozuměla skutečnost, že existence nějakých smluv může být v zákoně pouze zmíněna. Mám za to, že aby se jednalo o smlouvu typovou, musí být v zákoně vymezeny její podstatné náležitosti, které musí vždy daná smlouva obsahovat, aby se o předmětnou typovou smlouvu jednalo. Z tohoto hlediska nepovažuji za typovou smlouvu ani smlouvu inominátní ani smlouvu smíšenou, ačkoliv jejich existenci např. občanský zákoník předpokládá. U těchto smluv, kterých se bude týkat další pojednání, chybí právě ta podstatná náležitost – existence zákonem vymezeného povinného obsahu.

Z tohoto hlediska nelze souhlasit s označením ustanovení § 269 obch. zák. tak, jak je uvedeno autory komentáře nakladatelství C. H. Beck, kteří nazývají dané ustanovení „Další typy smluv“.²⁾ Ustanovení § 269 obch. zák. se přitom věnuje právě té otázce, o které byla již zmínka výše, a sice skutečnosti, že ustanovení upravující jednotlivé typy smluv v rámci obchodního zákoníku se použijí jenom tehdy, když smlouva zahrnuje podstatné náležitosti stanovené zákonem

---

¹⁾ Madar, Z.: Slovník českého práva, 1. vydání, Praha, Linde Praha, a. s., 1995, str. 991.

²⁾ Viz Štenglová, I. – Plíva, S. – Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník, Komentář, 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 1996, str. 423.

pro tu kterou smlouvu. Dále je v tomto ustanovení umožněno uzavírání inominálních smluv. Dané ustanovení konečně upravuje zjednodušeně řečeno i možnost stran určit část smlouvy dodatečně. Z tohoto stručného obsahu ustanovení § 269 obch. zák. dle mého názoru zcela jasně vyplývá, že se zde nejedná o žádné další typy smluv, a nelze proto toto ustanovení takto nazývat.

Z tohoto pohledu lze souhlasit s definicí, že typovou smlouvou je nazývána smlouva, která buď pro dlouhodobé a hojně využití, častý výskyt nebo pro obecně společenský význam byla zákonodárcem uznána za tak důležitou, že ji některý ze soukromoprávních předpisů jako typ výslovně pojmenovává a upravuje.³⁾

Je tedy samozřejmé, že počty typových smluv v občanskoprávních předpisech se budou postupem doby díky novelám uvedených předpisů měnit a jistě bude docházet k tomu, že řada dosud neupravených smluv se stane díky svému častému použití smlouvami typovými.

Z hlediska právní úpravy typových smluv je nutné poukázat na základní zásadu práva soukromého, a sice, že subjekt práva soukromého může činit vše, co není zákonem výslovně zakázáno. Z tohoto pohledu je nutné vzhledem k právní úpravě smluv typových konstatovat, že ani zvolení smlouvy typové neznamená, že smluvní strany jsou zákonem omezeny a nemohou o obsahu smlouvy vyjednávat a svá práva a povinnosti upravit od zákona odchylně.

Vzhledem k uvedené zásadě jsou smluvní strany omezeny pouze kogentními ustanoveními zákona, která nesmí svou vůlí změnit. Naproti tomu mohou vyloučit, aby se na jejich závazkový vztah vztahovala dispozitivní ustanovení a mohou konkrétní otázky upravit ve smlouvě dle svého uvážení. Pokud však strany určitou otázkou jejich závazkového vztahu upravenou dispozitivními ustanoveními zákona neupraví odlišně od zákona nebo ji neupraví vůbec, budou se na jejich závazkový vztah vztahovat i tato dispozitivní ustanovení.

Otázku, které ustanovení zákona je dispozitivní a které kogentní, je nutné zkoumat. Odpověď na tuto otázku není vždy jednoznačná a tato problematika se stává polem, na kterém se střetávají řady názorů různých odborníků. Nelze než souhlasit s názorem J. Bejčka, že v mnoha případech se břímě řešení této otázky přesouvá až na soudní orgány.⁴⁾ Výjimku představuje obchodní zákoník, kde jsou kogentní ustanovení § 263 taxativně vyjmenována. Z tohoto pohledu lze kladně hodnotit novelu obchodního zákoníku účinnou do 1. 1. 2001, která rozšiřuje počet

---

³⁾ Zuklíňová, M.: Smlouva, 1. vydání, Praha, Academia, 1985, str. 77.

⁴⁾ Bejček, J.: Nad přípustností smluvních odchylek od zákona, Právní praxe v podnikání, 1994, číslo 4, str. 9.

kogentních ustanovení zejména o tzv. základní ustanovení smluv a ustanovení požadující písemnou formu smlouvy. Je však také nutno konstatovat, že i když dosud nebyla základní ustanovení smluv mezi kogentní ustanovení řazena zákonem, byla o jejich kogentní povaze dosažena mezi právníky jednota.

2. SMLOUVA INOMINÁTNÍ

Pokud bylo výše vymezeno, co je smlouva typová, lze nyní a contrario vymežit smlouvu inominátní neboli smlouvu nepojmenovanou. Smlouva inominátní tedy znamená smlouvu, kterou smluvní strany uzavřou, ačkoliv zákon takovou smlouvu jako typovou neupravuje. Z nepříliš přesného vymezení slovníku českého práva vyplývá, že inominátní smlouvou je smlouva, která je uzavírána v souladu s potřebami smluvních stran, ačkoliv smlouva není upravena jako určitý smluvní typ v zákoně.⁵⁾

Jsem přesvědčen, že možnost stran uzavřít smlouvu inominátní je výrazem další ze zásad soukromého práva, a sice zásady smluvní svobody.⁶⁾ Možnost stran uzavřít smlouvu inominátní je projevem svobody subjektů na určení obsahu smlouvy. Platnost určité smlouvy tedy není vázána na to, zda ji lze podřadit pod určitý zákonem upravený smluvní typ.

Na druhé straně však nelze souhlasit s názorem K. Eliáše, který uvádí, že přípustnost smluv inominátních je výrazem principu bezformálnosti smluv.⁷⁾ Dle mého názoru princip bezformálnosti smluv spíše znamená, že pro většinu smluv není předepsána zákonem jejich obligatorní forma a je tyto smlouvy proto možné uzavřít ve formě písemné i ve formě ústní. Tento princip se potom dle mého názoru příliš k přípustnosti inominátních smluv nevztahuje.

Vzhledem k tomu, že smlouva inominátní nemá v zákoně stanovené povinné obsahové náležitosti, jako je tomu u smlouvy typové, je nutné, aby strany své vzájemné závazky upravily co nejpřesněji a nejkonkrétněji, aby následně nedocházelo mezi nimi ke sporům. Rovněž je nutné upozornit, že na smlouvy inominátní nedopadají ani podpůrné dispozitivní ustanovení zákona řešící neupravené otázky. Problematika smluv inominátních je řešena především pomocí ustanovení § 491 obč. zák.

⁵⁾ Madar, Z.: Slovník českého práva, 1. vydání, Praha, Linde Praha, a. s., 1995, str. 991.

⁶⁾ Viz Die geschichtliche Entwicklung des Prinzips der Vertragsfreiheit, 1. Auflage, Basel, Helbig + Lichtenhahn, 1948, str. 9.

⁷⁾ Eliáš, K.: Obchodní smlouva, Právní praxe v podnikání, 1995, číslo 6, str. 2.

3. SMLOUVA SMÍŠENÁ

Poslední smlouvou je smlouva smíšená (latinsky *causae mixtae*). Smlouvou smíšenou se rozumí smlouva, kde dochází ke smíšení dvou a více smluvních typů. Nemůže však jít o pouhé spojení více smluv dohromady, což by smlouvou smíšenou dle mého názoru nebylo.

Nesouhlasím však ani s názorem, že smlouvu smíšenou lze řadit do okruhu smluv inominátních.⁸⁾ Podle mého mínění se jedná o naprosto odlišné druhy smluv. Smlouva inominátní je dle vymezení, které je provedeno výše, smlouva, jejíž obsah není upraven jako typ smlouvy v zákoně. Smlouva smíšená je na druhé straně smlouva, kde dochází ke kombinaci typových smluv. Nesouhlasím s názorem, že smíšenou smlouvou je i smlouva, kde dochází ke smíšení jedné či více smluv typových a smlouvy inominátní.⁹⁾ Oporu pro své tvrzení nacházím ve znění ustanovení § 491 odst. 3 obč. zák., které stanoví, že na závazky ze smíšené smlouvy se přiměřeně použijí ustanovení zákona upravující závazky, které se smlouvou zakládají. Z takto zkráceně citovaného ustanovení zákona dovozují, že je nutné, aby smíšená smlouva obsahovala pouze závazky, které jsou upraveny v zákoně a nikoliv závazky, které by vyplývaly ze smlouvy inominátní.

Pokud by zákonodárce měl v úmyslu smlouvu smíšenou chápat i jako smlouvu, kde se mohou mísit závazky z typových smluv a ze smluv inominátních, volil by spíše takovéto ustanovení: „Na závazky ze smíšené smlouvy je třeba přiměřeně použít ustanovení zákona upravující závazky, které se smlouvou zakládají nebo ustanovení upravující závazky nejbližší těm, které se smlouvou zakládají...“

Výše uvedenou zkrácenou citací ustanovení § 491 obč. zák. je zodpovězena i otázka právní úpravy smíšených smluv. Práva a povinnosti stran ze smlouvy smíšené se především nejprve řídí smlouvou samou, a pokud smlouva nic nestanoví, použijí se přiměřeně zákonná ustanovení těch smluvních typů, které jsou ve smíšené smlouvě obsaženy. Je však nutné dbát na aplikaci ustanovení zákona týkajících se typových smluv tak, aby nedocházelo k rozporům mezi těmito jednotlivými ustanoveními. Mám za to, že kritéria pro určení, které z případných rozporných ustanovení má být aplikováno, je nutné hledat v základních ustanoveních občanského zákoníku. Zejména potom v ustanovení § 3 obč. zák.

---

⁸⁾ Salačová, M.: Nepojmenované smlouvy, Právní rozhledy, 1996, číslo 7, str. 308.

⁹⁾ Srov. Jehlička, O. – Švestka, J. a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 1997, str. 413.

PŘEČETLI JSME ZA VÁS

Dvořáková-Závodská, Jana: Několik typů pro vymáhání výživného, Právo a rodina č. 5/2001, s. 1

Instruktivní stať o právní praxi určování a vymáhání výživného. Autorka se zabývá všemi podstatnými zásadami, jimiž je třeba se řídit při určování a vymáhání výživného. Problematiku shrnuje celkem do 20 bodů, počínaje výkladem odůvodněných potřeb oprávněného a schopností a možností a majetkových poměrů povinného, mimo jiné i pokud jde o podnikatele, až po vhodný postup při exekučním vymáhání, event. trestním stíhání pro neplnění vyživovací povinnosti. ■

Ondruš, Radek: Autovraky (k provozu motorových vozidel na pozemních komunikacích). Správní právo č. 2/2001, s. 124–127.

Autor nejprve uvádí, že v důsledku nového systému pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla, platné od 1. 1. 2000, více než půl milionů majitelů automobilů odhlásilo své vozy z evidence proto, že tato vozidla již neexistovala nebo byla nepojízdná. Další vyřadili svá vozidla z evidence a uložili své poznávací značky na dopravní inspektorát. Problémem jsou případy, kdy vozidla po vyřazení z evidence byla odstavena na veřejná prostranství nebo na pozemní komunikace. Ta nemají SPZ. V praxi tento problém řeší téměř všechny obce a města a jejich policie. Po podrobném rozboru dochází autor k těmto závěrům: 1. Na pozemních komunikacích je zakázáno provozovat jízdu nebo stáním všechna silniční vozidla, která nemají SPZ, a to bez ohledu na jejich technický stav a délku vyřazení z evidence. 2. Zatímco vrak lze odklidit nejdříve po dvou měsících ode dne, kdy je majitel vyzván k jeho odklizení, v případě vozidla bez SPZ, které není vrakem, lze stejný postup realizovat až za rok ode dne, kdy se k němu přihlásí jeho vlastník. 3. Odstavení silničního vozidla bez SPZ na pozemní komunikaci lze považovat za neoprávněný zábor veřejného prostranství, který lze postihnout jako přestupek. Celý text příspěvku se nachází také v ASPI. ■

Jelínková, Radka: Právní postavení uprchlíků v ČR s ohledem na nový zákon o azylu. Správní právo č. 2/2001, s. 76–123.

Tento obsáhlý téměř padesátistránkový text obsahuje podstatné informace o dané problematice. Protože advokáti mj. i z nedostatku potřebných znalostí

nezřídká odmítají poskytnout právní služby na tomto úseku, lze stať jako všestranně informativní doporučit. Názvy jednotlivých oddílů: Úvod do faktické problematiky, Mezinárodní právní úprava, Právní úprava postavení uprchlíků v ČR (ústavní prameny, základní zákony), Organizace zabývající se uprchlíky, Kdo je uprchlíkem?, Řízení o azylu (včetně přezkoumání rozhodnutí soudem), Postavení účastníka řízení o azylu, Sociální situace účastníka řízení, Restriktivní opatření, směřující k usměrnění vzrůstajícího přílivu uprchlíků (zjevně nedůvodná žádost, koncept bezpečné země, bezpečná země původu, koncept třetí bezpečné země), Postavení azylanta (osoby, jimž byl udělen azyl), Postavení uprchlíka de facto a osob, jež nesplňují kritéria Ženevské konvence. ■

Hudzík, Ján: Niekoľko poznámok k predvolávaniu vyšetrovateľa na hlavné pojednávanie. Justičná revue č. 2/2001, s. 207–210.

Článek je věnován problematice, která se po dlouhou dobu jeví jako sporná i v podmínkách českého trestního řízení: zda v řízení před soudem lze vyslechnout jako svědka vyšetřovatele, který vyslyšel obviněného, k průběhu tohoto výslechu, zejména když obžalovaný před soudem tvrdí, že k výpovědi byl donucen použitím psychického nebo fyzického nátlaku. Autor dovozuje, že takový výslech není přípustný. Trestní řád nezná důkaz výsledkem orgánu činného v trestním řízení, a to bez ohledu na znění § 89 odst. 2 tr. ř. (pozn. redakce: shodné se zněním českého trestního řádu), podle něhož jsou důkazy vypočítány demonstrativně. Vyšetřovatel nemůže být v jednom stadiu řízení orgánem činným v trestním řízení a v druhém stadiu svědkem v téže věci. Autor se dovolává stanoviska profesora Husára, obsaženého v učebnici trestního práva procesního, vydané v Bratislavě v roce 1996 (s. 24), kde se uvádí, že ten, kdo je v dané věci svědkem, nemůže být v téže věci ani prokurátorem, soudcem, vyšetřovatelem, policejním orgánem, přísedícím ani zapisovatelem (§ 30 slovenského tr. ř.). To též platí i ve vztahu k obháji obžalovaného (pozn. redakce: I podle českého trestního řádu obhájce, který vypovídá jako svědek při hlavním líčení nebo při veřejném zasedání, nemůže zde působit ve funkci obhájce – § 35 odst. 2 českého tr. ř.). Jestliže vyšetřovatel koná přípravné řízení a následně je předvolán k hlavnímu líčení jako svědek, není možno vyloučit jeho předpojatost, především pro poměr k projednávané věci. ■

Samaš, Ondrej: K článku „Niekoľko poznámok k predvolávaniu vyšetrovateľa na hlavné pojednávanie“. Justičná revue č. 2/2001, s. 211–213.

Jde o polemickou reakci na předchozí úvahu. Podle autora by bylo možno s názory J. Hudzíka souhlasit jen potud, pokud by uváděl, že provedení důkazů

výslechem vyšetřovatele při hlavním líčení by mělo být jen výjimečně a soud by měl k němu přistoupit jen když jinými důkazy není možno poznávanou skutečnost objasnit. Pokud však hovoří o absolutní nemožnosti provést takovýto důkaz, nemá tento názor oporu v trestním řádu. Trestní řád jasně určuje, jak má vyšetřovatel postupovat. To však neznamená, že v konkrétní věci skutečně takto koná. Výpověď obviněného při hlavním líčení může být jen účelovou obranou, může však kterýkoliv orgán trestního řízení bez dalšího říci, že taková změna výpovědi není v souladu se skutečností? Autor přehlíží, že v samotném § 89 odst. 4 tr. ř. se výslovně uvádí, že důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení, nesmí být použit v řízení jako důkaz s výjimkou tam uvedanou. Dále v § 81 odst. 1 tr. ř. se ukládá mimo jiného soudu prověřit, zda přípravné řízení bylo provedeno způsobem odpovídajícím trestnímu řádu. Soud je tedy nejen oprávněn, ale přímo povinen prověřovat zákonnost procesního postupu vyšetřovatele. To však neznamená, že takto soud nerespektuje trestně-procesní postavení vyšetřovatele. Je sice pravda, že podle správné citace prof. Husára ten, kdo vystupuje v trestním řízení jako svědek, nemůže být orgánem činným v trestním řízení, to však nevylučuje opačný postup – že takový orgán může být v dané věci následně vyslechnut jako svědek. Autor závěrem cituje stanovisko trestního kolegia NSSR č. 3/1990 Sb., v němž se uvádí, že z žádného ustanovení trestního řádu nelze dovodit, že z povinností uvedených v § 97 tr. ř. (výslech svědka) jsou vyňaty osoby, které v předchozích stádiích trestního řízení působily jako orgány činné v trestním řízení. Tyto orgány nemají povinnost vypovídat jako svědek jen tehdy, když v konkrétním případě je dána některá z věcných výjimek uvedených v § 99, resp. § 100 tr. ř., o čemž rozhoduje orgán, který výslech provádí. Z principu nezávislosti soudu zejména vyplývá, že soudcům nelze přikazovat, jaké důkazy mají v zájmu zjištění skutečného stavu věci provést a jakým způsobem je mají hodnotit.

Poznámka redakce: Zdá se, že v českém trestním řízení se v současné době vyskytují případy, kdy soud vyslychá vyšetřovatele k průběhu úkonu přípravného řízení, zejména výslechu obviněného, už jen výjimečně. Zastáváme stanovisko, že jde o procesně-funkční inkompatibilitu, že tedy vyšetřovatel jakožto orgán činný v trestním řízení nemůže být vyslechnut soudem o tom, jak probíhal úkon, který on sám jakožto vyšetřovatel v přípravném řízení prováděl. Kdyby byl správný opačný názor, pak by např. bylo možno též vyslychat nadřízeným soudem soudce nižšího soudu o tom, jak probíhal výslech obviněného nebo jiný důkaz při hlavním líčení či veřejném zasedání. K tomu však v praxi nedochází. Pro úplnost se sluší podotknout, že v případě křivé výpovědi by vyšetřovatel – pokud se např. dopustil fyzického či psychického násilí vůči obviněnému v souvislosti s jeho výslechem a jeho jednání by bylo možno posoudit jako např. trestný čin zneužívání

pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák. – nemohl by být trestně postižen, protože ani v procesním postavení svědka není pachatel trestného činu povinen sám sebe usvědčovat a nelze jej tedy trestně stíhat pro křivou výpověď. Obdobně bychom považovali za neslučitelnou funkci zapisovatele úkonu s funkcí budoucího svědka v soudní fázi řízení. Jiná otázka je event. svědecký výslech tzv. nezúčastněné přibrané osoby, přítomné při čtení protokolu (§ 95 odst. 2, 3, § 103 tr. ř.). Její výslech by se však mohl týkat pouze toho, co se dozvěděla při čtení protokolu. Přítomnost takových osob při samotném výslechu tr. řád totiž nepředpokládá a podle našeho názoru je vyloučen (tedy např. přítomnost operativního pracovníka). Věrohodnost výpovědi přibrané osoby jako „nezúčastněné“ však problematizuje skutečnost, že jí téměř výlučně bývá policista či jiný vyšetřovatel – kolega vyšetřovatele, který výslech prováděl, což praxe ani literatura nevyklučuje (srov. např. Beckův komentář k tr. ř. – I, 3. vydání, 2001, vysv. 4 na str. 553). Redakce by uvítala, kdyby byla čtenáři upozorněna na případ s obdobnou problematikou. Ta by si nepochybně zasloužila podrobnější rozbor. ■

Z JUDIKATURY

K podmínkám vyškrtnutí advokáta ze seznamu pro konkurz

Vyškrtnutí advokáta ze seznamu advokátů pro konkurz v době před novelizací zákona o advokacii zákonem č. 210/1999 Sb. má takové účinky i po účinnosti novely.

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 9. 2000, č. j. 10 Ca 211/2000-20.

Tímto rozsudkem krajský soud jako věcně správné potvrdil rozhodnutí České advokátní komory z 30. 5. 2000, jimž navrhovatele nezapsala do seznamu advokátů.

Z odůvodnění:

Česká advokátní komora napadeným rozhodnutím nezapsala navrhovatele do seznamu advokátů České advokátní komory, neboť navrhovatel nesplňuje podmínky podle § 5 odst. 1 písm. f) zákona o advokacii, protože byl ze seznamu

advokátů vyškrtnut postupem podle § 8 odst. 1 písm. g) zákona o advokacii ve znění před novelou, když vůči advokátovi byl prohlášen konkurz. Tato skutečnost je po novelizaci zákona o advokacii důvodem pro vyškrtnutí podle § 7b odst. 1 písm. e) zákona. Text této právní normy je obsahově stejný s textem § 8 odst. 1 písm. g) zákona o advokacii před novelizací. Pro tyto důvody navrhovatel podmínky pro zápis do seznamu advokátů nespĺňuje.

V opravném prostředku poukázal navrhovatel na přechodná ustanovení zák. č. 210/1999 Sb., jímž se novelizuje zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii. Ve starším zákonu č. 128/1990 Sb., o advokacii, bylo uvažováno s vyškrtnutím ze seznamu advokátů jako s kárným opatřením. Novelizovaný zákon o advokacii obsahuje vyškrtnutí advokáta ze seznamu v § 7b odst. 1 písm. e). Vzniká otázka, zda doba uplynutí pěti let je posuzována zpětně, tedy ke znění zákona o advokacii před novelou z roku 1999. Takový závěr nelze porovnáním zák. č. 128/1990 Sb. a č. 85/1996 Sb., jakož ani z novelizace tohoto předpisu zákonem č. 210/1999 Sb., dovodit. Proto požadavek o uplynutí doby pěti let od vyškrtnutí nutno vztahovat pouze k účinnosti zák. č. 85/1996 Sb. před novelizací. Podmínky pro zápis do seznamu advokátů proto navrhovatel splňuje.

Ze spisu České advokátní komory Praha vyplynulo, že navrhovatel byl ze seznamu advokátů vyškrtnut rozhodnutím ze dne 15. 2. 1999 podle § 8 odst. 1 písm. g) zákona o advokacii z důvodu, že na majetek navrhovatele byl prohlášen konkurz.

Navrhovatel podal dne 24. 5. 2000 žádost o zapsání do seznamu advokátů.

Opravný prostředek není důvodný.

Podmínky pro zápis žadatele do seznamu advokátů upravuje § 5 zákona o advokacii, ve znění zák. č. 210/1999 Sb. Jedním z požadavků je podle § 5 odst. 1 písm. f) zákona, aby žadatel nebyl vyškrtnut ze seznamu advokátů podle § 7b odst. 1 písm. e) nebo f), popř. uplynula-li od vyškrtnutí doba pěti let.

Navrhovatel byl ze seznamu advokátů vyškrtnut podle § 8 odst. 1 písm. g) za doby účinnosti zákona o advokacii před novelizací uskutečněnou zákonem č. 210/1999 Sb. Důvodem pro vyškrtnutí byla okolnost, že vůči navrhovateli byl prohlášen konkurz. Vyškrtnutí advokáta z důvodu konkurzu je po zmíněné novelizaci podřazeno ustanovení § 7b odst. 1 písm. e) zákona. Obě citovaná ustanovení zákona o advokacii o vyškrtnutí advokáta, vůči kterému byl prohlášen konkurz, ve znění před novelizací i po novelizaci, jsou svým obsahem shodné. Jediný rozdíl spočívá v tom, že důvod pro vyškrtnutí advokáta ze seznamu z důvodu konkurzu je jinak číselně označen.

Z hlediska dodržení podmínek pro zápis do seznamu advokátů je rozhodné, že vůči žadateli nebyl prohlášen konkurz. Na tom nic nemění novelizace zákona o advokacii. Jestliže došlo k novelizaci předpisů o vyškrtnutí advokáta, přičemž tato úprava přinesla upřesnění důvodů pro takový postup, pak na jiné označení

norem musel zákonodárce reagovat též úpravou jiných předpisů zákona, které mají s vyškrtnutím souvislost. Upravoval-li zákon o advokacii před i po novelizaci vyškrtnutí advokáta ze seznamu z důvodu konkurzu a pouze je podřadil jinému číselnému označení právní normy, nutno dovodit, že doba pěti let mívá na veškerá vyškrtnutí advokáta, nikoli pouze na ta, která se uskutečnila po novelizaci zákona. Soud proto nesdílí názor navrhovatele, že by aplikací § 5 odst. 1 písm. f) zákona došlo ke zpětné účinnosti zákona ve vztahu ke konkurzům prohlášeným vůči advokátům v době před přijetím novely zákona o advokacii.

K tomuto závěru nutno dojít též logickým výkladem § 5 odst. 1 písm. f) zákona, tedy zjišťováním smyslu konkrétní normy. Kdyby totiž nebylo možno vzít v úvahu vyškrtnutí advokáta pro prohlášený konkurz z doby před novelou, jako je tomu v souzené věci, kdy konkurz dosud ukončen není, postrádalo by vyškrtnutí na významu, přestože podmínky omezující řádný výkon advokacie trvají.

Jinými slovy řečeno, pro věc je rozhodné, že navrhovatel byl vyškrtnut ze seznamu advokátů, protože vůči němu byl prohlášen konkurz. Tato skutečnost má pak význam při zkoumání podmínek pro zápis žadatele do seznamu advokátů.

Soud proto uzavřel, že navrhovatel nespĺňuje podmínku předpokládanou § 5 odst. 1 písm. f) zákona o advokacii, protože byl ze seznamu advokátů vyškrtnut z důvodu konkurzu vůči němu. Proto navrhovatele do seznamu advokátů zapsat nelze. Napadené rozhodnutí bylo proto vydáno v souladu s § 5 odst. 1 písm. f) zákona o advokacii. Vzhledem k těmto důvodům krajský soud podle § 250q odst. 1 o. s. ř. napadené rozhodnutí jako věcně správné potvrdil.

Právní věta redakce.

K přiznání odměny za právní službu obhájce, není-li písemně doložena první porada s klientem.

Advokát – obhájce má nárok na přiznání odměny za úkon právní pomoci dle § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu, tedy za převzetí, přípravu a první poradu s klientem i tehdy, pokud písemně nedoložil, že se první porada konala, neboť tento úkon musel být již ze své povahy proveden, jestliže advokát provedl celou trestní obhajobu.

Usnesení Městského soudu v Praze z 22. března 2000, č. j. 5 To 139/2000.

Tímto usnesením Městský soud v Praze zrušil usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16. 2. 2000, sp. zn. 7 T 121/99 a rozhodl, že prvý soud se má znovu zabývat přiznáním odměny za poskytnutou právní pomoc a náhrady hotových výdajů.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením rozhodl Obvodní soud pro Prahu 1 tak, že obhájci JUDr. P. B. přiznal odměnu a náhradu hotových výdajů za obhajobu obžalovaného P. L. ve výši 2 475,- Kč, což odůvodnil tím, že mu přiznal položky tak, jak byly účtovány s výhradou, že nebyla přiznána položka ze dne 26. 5. 1999 – porada s klientem, neboť není písemně doložena.

Městský soud v Praze dle § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumal správnost výroku napadeného usnesení a zjistil, že stížnost obhájce proti tomuto usnesení je důvodná.

Je třeba uvést, že dle § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu je úkonem právní služby ve věcech trestních první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby, je-li klientovi zástupce nebo obhájce ustanoven soudem. V daném případě je zcela evidentní, že obhájce byl odsouzenému ustanoven soudem, obhajobu převzal a je proto nepodstatné, zda první porada s klientem je doložena návštěvou z věznice či nikoliv.

Rozhodnutí zaslal a právní větou opatřil JUDr. Pavel Berger, advokát v Praze.

K podmínkám trvalého opuštění společné domácnosti manželů

I. Trvalé opuštění společné domácnosti jedním z manželů je nejen úkonem faktickým, nýbrž úkonem právním ve smyslu ustanovení § 34 obč. zák. Musí být proto také svobodným projevem vůle manžela, který domácnost opouští. O případ tohoto druhu nejde tam, kde opuštění společné domácnosti je motivováno snahou vyhnout se neshodám v manželství.

II. K podmínkám, za nichž se může odvolací soud odchýlit od skutkových zjištění soudu prvního stupně.

Rozsudek Nejvyššího soudu v Brně z 26. 4. 2001, č. j. 26 Cdo 643/2001-51

Tímto rozsudkem zrušil nejvyšší soud rozsudek Městského soudu v Praze ze 2. 11. 2000 č. j. 21 Co 554/2000-38 a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 6. 6. 2000, č. j. 12 C 241/99-25, zrušil výrokem I. právo společného nájmu účastníků k bytu č. 21, I. kategorie o třech pokojích a kuchyni s příslušenstvím (dále jen „předmětný byt“ nebo „byt“), výlučnou nájemkyní bytu určil žalobkyni a žalovaného zavázal předmětný byt

vyklidit a odevzdat jej žalobkyni do patnácti dnů od zajištění náhradního bytu (II.), a rozhodl také o nákladech řízení. Soud prvního stupně vzal za prokázáno, že k předmětnému bytu, který byl přidělen žalovanému v roce 1982 za trvání manželství účastníků jako byt podnikový, vzniklo účastníkům právo společného nájmu k 1. 1. 1992, že manželství účastníků, uzavřené 30. 9. 1977, bylo rozvedeno rozsudkem, který nabyl právní moci 24. 2. 1999, že účastníci se o dalším nájmu bytu nedohodli, jejich děti jsou již zletilé, o získání bytu se převážnou měrou zasloužil žalovaný, který však na základě neshod mezi účastníky odešel z bytu s tím, že bytovou otázku budou řešit společně s vypořádáním společného jmění, že v bytě zůstaly jeho osobní věci, žalovaný ale s novou rodinou žije od roku 1997 „mimo byt“, o který nejeví zájem, má od bytu klíče, avšak nedochází do něho, a i když trvá na tom, aby byl určen výlučným nájemcem bytu, „není si jist, zda by se do bytu s novou rodinou nastěhoval“. Na tomto podkladě dovedl obvodní soud, že jsou splněny zákonné předpoklady pro zrušení práva společného nájmu bytu a pro určení žalobkyně jeho výlučnou nájemkyní. Jak dále uvedl, „s ohledem na okolnosti odstěhování žalovaného soud nedospěl k závěru, že by mu právo nájmu zaniklo ve smyslu § 708 v návaznosti na § 706 odst. 1 a § 707 odst. 1 o.z.“; odůvodnil rovněž, proč neshledává důvody, pro které by mělo být žalovanému odepřeno právo na zajištění bytové náhrady ve formě náhradního bytu.

K odvolání žalobkyně, která nesouhlasila s výrokem o přiznání bytové náhrady žalovanému a s tím, že jí nebyla přisouzena náhrada nákladů prvostupňového řízení, rozhodoval ve věci Městský soud v Praze. Ten rozsudkem ze dne 2. 11. 2000, č. j. 21 Co 554/2000-38, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu na zrušení práva společného nájmu bytu zamítl; vyslovil zároveň, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Napadený rozsudek podrobil odvolacímu přezkumu v celém rozsahu [§ 212 odst. 1 písm. d) o. s. ř.], konstatoval, že soud prvního stupně správně zjistil skutkový stav, a za správně označil i jeho právní závěry týkající se vzniku práva společného nájmu účastníků; naopak za nesprávný považoval názor obvodního soudu o tom, že „ke dni jeho rozhodování takovéto právo ještě trvalo“. Městský soud vytkl soudu prvního stupně, že blíže neodůvodnil svůj závěr, že žalovanému nezaniklo právo nájmu podle § 708 ve spojení s § 707 odst. 1 obč. zák. (trvalým opuštěním společné domácnosti), a uvedl dále, že tento závěr „je v logickém rozporu s výsledky provedeného dokazování“. Podle odvolacího soudu bylo v něm (v dokazování) zjištěno „a žádný z účastníků to ani nesporeoval, že ještě za trvání manželství v r. 1997 žalovaný opustil společnou domácnost s žalobkyní, přestal ve sporném bytě bydlet, nadále až dosud bydlí v domě ve V., který rekonstruoval, bydlí v něm s novou rodinou, předmětný byt neužívá a nepřispívá ani na úhrady nájemného či údržbu bytu“. Tato zjištění vedla odvolací

soud ke změně napadeného rozsudku (k zamítnutí žaloby na zrušení práva společného nájmu bytu), neboť dovodil, že žalovaný v roce 1997 trvale opustil společnou domácnost, tím právo společného nájmu bytu manžely zaniklo a výlučnou nájemkyní bytu se stala žalobkyně.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opřel o ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. ve znění před účinností zákona č. 30/2000 Sb. (dále jen „o. s. ř.“), a v němž podřadil uplatněné dovolací důvody ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) a d) o. s. ř., když odvolacímu soudu vytkl, že jeho skutková zjištění nemají oporu v provedeném dokazování, a že napadené rozhodnutí zároveň spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Namítl, že „mu není známo“, na základě jakých důkazů dospěl odvolací soud ke skutkovému zjištění, že žalovaný v roce 1997 trvale opustil společnou domácnost, když on sám (žalovaný) ve své výpovědi „jednoznačně uvedl“, že z bytu odešel na základě neshod mezi účastníky, a že bytovou otázku hodlal řešit společně s vypořádáním společného jmění manželů. Zdůraznil, že má v bytě své osobní věci, od bytu má klíče, a že „s ohledem na vzniklou situaci... byl nucen odstěhovat se na chalupu do V. v okrese S.“, že tato nemovitost je dosud ve společném jmění účastníků, a žalovaný nemá trvalým způsobem zajištěno bydlení. Podle dovolatele soud prvního stupně učinil (tato) správná skutková zjištění a na jejich základě správně došel k závěru, že k opuštění společné domácnosti nedošlo, a že žalovanému právo nájmu bytu nezaniklo. Na podporu svého názoru, že tento závěr nebyl v logickém rozporu s výsledky provedeného dokazování, poukázal dovolatel i na skutečnost, že žalobkyně podala žalobu na zrušení práva společného nájmu bytu. Z toho, že ke dni rozhodování soudu právo společného nájmu trvalo, pak dovolatel vyvodil výtku, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci podle § 708 a § 707 odst. 1 obč. zák., a navrhl, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

Podle části dvanácté, hlavy první, bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu, vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001 – dále opět jen „o. s. ř.“).

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), shledal, že dovolání podala včas osoba k tomu oprávněná (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) za splnění zákonné podmínky řízení – advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 2 o. s. ř.), má obsahové a formální náležitosti uvedené v § 241 odst. 2 o. s. ř.

a označuje také způsobilé dovolací důvody podle § 241 odst. 3 písm. c) a d) o. s. ř.

Nesprávným právním posouzením věci ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. je pochybení soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav, tedy případ, kdy tento skutkový stav byl posouzen podle jiného právního předpisu, než který měl být správně použit nebo byl-li sice aplikován správně určený právní předpis, ale soud jej nesprávně interpretoval (vyložil nesprávně podmínky obecně vyjádřené v hypotéze právní normy a v důsledku toho nesprávně aplikoval vlastní pravidlo, stanovené její dispozicí). Nesprávné právní posouzení věci je způsobilým dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu, jinými slovy, jestliže napadené rozhodnutí na tomto (nesprávném) právním posouzení počívalo.

Podle § 707 odst. 1 obč. zák., zemřeli jeden z manželů, kteří byli společnými nájemci bytu, stane se jediným nájemcem pozůstalý manžel. Podle § 708 obč. zák. platí ustanovení § 707 odst. 1 i v případě, jestliže nájemce opustí trvale společnou domácnost.

V rozsudku ze dne 30. 9. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1980/97, který byl uveřejněn v časopise Soudní judikatura, ročník 2000, sešit 4, pod pořadovým číslem 37, Nejvyšší soud České republiky konstatoval, že výklad citovaných ustanovení občanského zákoníku, podávaný soudní praxí, je jednotný potud, že trvalým opuštěním společné domácnosti je obecně jednání vedené s úmyslem domácnost zrušit a již neobnovit. Ve vztahu mezi manžely je jím takové jednání, kdy za trvání manželství jeden z manželů byt opustí, přičemž lze dovodit, že tak učinil s úmyslem se již nevrátit a neobnovit manželské soužití. Pouhé opuštění bytu (odstěhování svršků, případně i odhlášení se z trvalého pobytu) přitom pro závěr, že jde o trvalé opuštění společné domácnosti, bez dalšího nestačí (shodně srov. např. zprávu projednanou a schválenou občanskoprávním kolegiem bývalého Nejvyššího soudu ČSR, Cpj 163/8, z 10. června 1982, uveřejněnou pod číslem 34/1982 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Ve stejném rozsudku vyjádřil Nejvyšší soud i právní názor, že trvalé opuštění společné domácnosti je nejen úkonem faktickým, nýbrž i úkonem právním (ve smyslu ustanovení § 34 obč. zák.); musí být proto také svobodným projevem vůle manžela, který domácnost opouští, a že o případ tohoto druhu nejde tam, kde opuštění společné domácnosti je motivováno snahou vyhnout se neshodám v manželství.

Prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř. (který dovolatel uplatnil na prvním místě), lze odvolacímu soudu vytýkat, že jeho skutková zjištění nemají v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování, neodpovídá-li výsledek hodnocení důkazů pravidlům obsaženým v § 132 o. s. ř. kromě jiného i proto, že soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo z přednesů

účastníků nevyplynuly, ani jinak nevyšly za řízení najevo, nebo pomínil-li skutečnosti, které byly prokázány nebo v řízení vyšly najevo, popř. jestliže je v hodnocení důkazů a poznatků, plynoucích z přednesů účastníků nebo výslých v řízení najevo, logický rozpor (z hlediska závažnosti, zákonnosti, pravdivosti, event. věrohodnosti).

V souzené věci označil odvolací soud výslovně skutková zjištění soudu prvního stupně za správná, avšak neztotožnil se s jeho právním názorem co do existence práva společného nájmu bytu účastníků (postupoval tedy podle § 220 odst. 1 o. s. ř., dle něhož odvolací soud změní rozhodnutí, jestliže soud prvního stupně rozhodl nesprávně, ačkoliv správně zjistil skutkový stav). V předchozích částech odůvodnění dovolacího rozsudku však již bylo zmíněno, že mezi skutkovými zjištěními obvodního soudu bylo i zjištění, že žalovaný z předmětného bytu odešel na základě neshod mezi účastníky s tím, že bytovou otázku budou řešit společně s vypořádáním společného jmění. S citovaným skutkovým zjištěním, které – jak je patrné z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu – nebylo označeno za nesprávné, a které má zároveň podstatný význam pro posouzení věci z hlediska § 707 odst. 1, § 708 obč. zák. (tedy pro právní závěr, zda společný nájem předmětného bytu, jehož zrušení se žalobkyně domáhala, zanikl trvalým opuštěním společné domácnosti žalovaným), se ale odvolací soud nevyvířoval a jeho právní posouzení nemůže být proto považováno za správné, protože je neúplné. Pro případ, že se snad (ač to v odůvodnění výslovně nevedl) chtěl od označené části skutkových zjištění obvodního soudu odchýlit, je nutno zdůraznit, že odvolací soud sice není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně (§ 213 odst. 2 o. s. ř.), to však neznamená, že by tak mohl učinit bez toho, že opakuje (doplňuje) dokazování v souladu s ustanovením § 122 odst. 1 a § 123 o. s. ř. (§ 125 a násl., § 211 o. s. ř.). Nepostupuje-li uvedeným způsobem, zatíží odvolací řízení vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; v takovém případě by byl dán dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř.

Rozsudek zaslal JUDr. PhDr. Oldřich Choděra, advokát v Praze. Právní věta redakce.

K podmínkám, za nichž nemůže soud požadovat na oprávněném, aby osvědčil předchozí postup dle § 260b o. s. ř. jako podmínku pro postup soudu podle § 260a o. s. ř. (výzva povinnému k prohlášení o majetku).

Potvrzení soudu, kterým sděluje oprávněnému, že se mu postupem podle § 260 o. s. ř. nepodařilo zjistit bankovní spojení ani peněžní ústav,

u kterého by povinný případně měl veden účet, nahrazuje případné dotazy oprávněného na banky nebo pobočky zahraničních bank podle § 38 odst. 6 a 7 zákona č. 22/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších změn a doplňků v tom směru, že by povinná měla u nich veden jakýkoliv účet. Pokud se nepodařilo soudu zjistit tyto údaje o účtech povinné, je nadbytečné již vyžadovat po oprávněném, aby sám prováděl šetření u neomezeného počtu bank a zahraničních poboček bank ve shora uvedeném smyslu. Návrh oprávněného doplněn potvrzením obvodního soudu je tak způsobilý věcného projednání a rozhodnutí a není dán žádný důvod pro odmítnutí návrhu soudem prvního stupně.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2001, č. j. 23 Co 181/2001-14.

Tímto usnesením bylo zrušeno usnesení soudu prvního stupně a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením zamítl soud prvního stupně návrh oprávněného na prohlášení o majetku povinné. Oprávněný totiž podal návrh na prohlášení o majetku podle § 260a novely o. s. ř. Soud prvního stupně oprávněného vyzval usnesením ze dne 13. února 2001, č. j. Nc 5003/01-3, aby návrh doplnil v souladu s ust. § 42 odst. 3 a § 260b o. s. ř. připojením potvrzení od několika peněžních ústavů, že povinná nemá u nich veden účet. Současně byl oprávněný upozorněn na následky nesplnění této povinnosti tak, že by soud podle ust. § 43 odst. 2 o. s. ř. jeho podání odmítl. Ve stanovené lhůtě oprávněný nepřipojil potvrzení peněžních ústavů a pouze předložil potvrzení Obvodního soudu pro Prahu 8, že se v rámci pomoci soudu podle § 260 o. s. ř. v řízení vedeném pod sp. zn. 5 Nc 320/99 nepodařilo zjistit, zda má povinná veden účet a u kterého peněžního ústavu. V nepředložení těchto dokladů spatřoval soud prvního stupně důvod pro odmítnutí podání oprávněného podle ust. § 43 odst. 2 o. s. ř.

Proti napadenému usnesení podal oprávněný včasné odvolání. V něm navrhl zrušení napadeného usnesení a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení, a to s odkazem na znění ust. § 260b o. s. ř. Oprávněný má totiž zato, že splnil svoji povinnost při podání návrhu na prohlášení o majetku povinné připojením listiny osvědčující, že jeho pohledávka nemohla být ani s pomocí soudu podle § 260 o. s. ř. uspokojena výkonem rozhodnutím příkázáním pohledávky z účtu povinné u peněžního ústavu. Pokud soud prvního stupně vycházel z názoru, že by oprávněný měl zjišťovat u několika bank a případně poboček zahraničních bank podle zákona č. 22/1992 Sb., zda má či nemá povinná veden jakýko-

liv účet u těchto bank, nelze podle názoru odvolatele tento požadavek pokládat za přiměřený.

Odvolací soud přezkoumal napadené usnesení podle § 212 novely o. s. ř. ve znění účinném od 1. ledna 2001 v mezích, ve kterých se odvolatel domáhal přezkumu rozhodnutí. Odvolací soud dospěl k závěru, že odvolání oprávněného je důvodné.

Zákonem č. 30/2000 Sb. byl s účinností od 1. ledna 2001 zaveden nový institut tzv. prohlášení o majetku. Tento institut slouží k tomu, aby se věřitel, který má peněžitou pohledávku, dozvěděl o majetku svého dlužníka, na který by mohl posléze vést exekuci. Vedle ust. § 260 o. s. ř. se jedná o další formu pomoci, kterou soud poskytuje věřitelům, aby mohli cestou výkonu rozhodnutí úspěšně vymáhat své pohledávky. Ze samotné povahy tohoto institutu vyplývá, že návrh na prohlášení o majetku může věřitel podat pouze před podáním návrhu na nařízení exekuce. Návrh na prohlášení o majetku musí kromě obecných náležitostí uvedených v § 42 odst. 4 novely o. s. ř. obsahovat i označení exekučního titulu, kterým byla oprávněnému proti povinnému přiznána peněžitá pohledávka, rovněž tvrzení o tom, že povinný pohledávku neuhradil a údaje o tom, že pohledávka nebyla nebo nemohla být ani s pomocí soudu podle § 260 o. s. ř. uspokojena výkonem rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu a i označení povinného. V případě, že návrh nemá náležitosti řádného návrhu, je na místě postup k odstranění vad podání podle § 43 o. s. ř. Za předpokladu, že by vady nebyly odstraněny, soud prvního stupně návrh odmítne (§ 43 odst. 2 novely o. s. ř.).

V daném případě odvolací soud neshledal podmínky pro odmítnutí návrhu oprávněného ve smyslu § 43 odst. 2 o. s. ř., neboť návrh oprávněného bylo možno pokládat za řádný návrh ve smyslu ust. § 42 odst. 4 o. s. ř. Z ust. § 260b o. s. ř. totiž vyplývá, že lze vyhovět návrhu na prohlášení o majetku povinného tehdy, připojí-li oprávněný k návrhu listiny osvědčující, že jeho pohledávka nebyla nebo nemohla být ani s pomocí soudu podle § 260 o. s. ř. uspokojena výkonem rozhodnutím přikázáním pohledávky z účtu peněžního ústavu. Dále je nutno připojit stejnopis rozhodnutí, opatřený potvrzením o jeho vykonatelnosti nebo jinou listinou potřebnou k nařízení výkonu rozhodnutí. V tomto případě oprávněný předložil pravomocný směnečný rozkaz a rovněž po výzvě soudu připojil potvrzení Obvodního soudu pro Prahu 8, kterým sděloval soud oprávněnému, že se mu za postupu podle § 260 o. s. ř. nepodařilo zjistit bankovní spojení ani peněžní ústav, u kterého by povinná případně měla veden účet. Odvolací soud je toho názoru, že toto potvrzení Obvodního soudu pro Prahu 8 nahrazuje případné dotazy oprávněného na banky nebo pobočky zahraničních bank podle § 38 odst. 6 a 7 zákona č. 22/1992 Sb. o bankách, ve znění pozdějších změn a doplňků v tom směru, že by povinná měla u nich veden jakýkoliv účet. Pokud

se nepodařilo soudu zjistit tyto údaje o účtech povinné, je nadbytečné již vyžadovat po oprávněném, aby sám prováděl šetření u neomezeného počtu bank a zahraničních poboček bank ve shora uvedeném smyslu. Návrh oprávněného doplněný potvrzením Obvodního soudu pro Prahu 8 byl tak způsobilý věcného projednání a rozhodnutí a nebyl dán žádný důvod pro odmítnutí návrhu soudem prvního stupně napadeným usnesením.

Rozhodnutí zaslal a právní větou opatřil Mgr. Václav Vlk, advokát, Řevnice.

Uplatnění nároku dle § 3 odst. 2 zák. č. 87/1991 Sb. (ve vztahu k ust. § 1 dekretu č. 5/1945 Sb.).

Majetkoprávní jednání, týkající se soukromého majetku, je nutno přímo z ust. § 1 odst. 1 dekretu č. 5/1945 Sb. považovat za neplatné a tedy už dnem účinnosti citovaného dekretu měl původní vlastník (a po jeho smrti jeho právní nástupci) nárok na tento majetek, k jehož přechodu na bývalou Německou říši došlo z důvodů rasové perzekuce. Uplatnění nároku na tento majetek po účinnosti dekretu č. 5/1945 již ust. § 3 odst. 2 zák. č. 87/1991 Sb. (ve znění zák. č. 116/1994 Sb.) nestanoví jako zákonnou podmínku nároku oprávněné osoby podle tohoto ustanovení. Zákonným předpokladem nároku přiznaného zákonem o mimosoudních rehabilitacích je již to, že oprávněná osoba měla na věc v době jejího přechodu na stát nárok podle dekretu č. 5/1945 Sb., nebo podle zák. č. 128/1946 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu z 20. 2. 2001, č. j. 28 Cdo 1746/99-164.

Tímto rozsudkem byl zrušen rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích z 5. 5. 1999 sp. zn. 5 Co 971/99 i rozsudek Okresního soudu v Jindřichově Hradci z 22. 1. 1999, č. j. 5 C 984/95-136 a věc byla vrácena okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

(podstatně zkráceno a upraveno pro publikační účely)

Žalobkyně se domáhala žalobou, podanou u soudu 31. 10. 1995, aby žalované obci S. bylo uloženo uzavřít s ní dohodu o vydání domu č. p. 515 (dříve č. p. 83) s pozemkem parc. č. 78/1 v katastrálním území S. Původní vlastník těchto nemovitostí A. A. byl za německé okupace postižen rasovou perzekucí, jeho majetek byl tzv. arizován ve prospěch bývalé Německé říše a po válce přešel tento majetek na československý stát.

Rozsudkem Okresního soudu v J. H. byla žaloba zamítnuta.

V odůvodnění rozsudku soud prvního stupně měl za to, že existovalo-li tu soudní rozhodnutí, vydané v době nesvobody (tj. soudní rozhodnutí o povolení exekuce nucenou dražbou majetku původního vlastníka A. A.), bylo nutné, aby se původní vlastník, popřípadě jeho dědici, domohli vydání soudního rozhodnutí o zrušení zmíněného rozhodnutí soudu z doby nesvobody, ale jen v prekluzivní lhůtě do 17. 6. 1949, což se v daném případě nestalo. Soud prvního stupně pokládal za rozhodné, že ohledně rozhodnutí z r. 1941 nebylo po válce vysloveno jeho zrušení z důvodu rasové perzekuce. Proto soud prvního stupně žalobu žalobkyně zamítl.

O odvolání žalobkyně proti citovanému rozsudku rozhodl Krajský soud v Č. B. rozsudkem tak, že rozsudek soudu prvního stupně byl potvrzen.

V odůvodnění svého rozsudku odvolací soud uvedl, že pokládá za správný závěr soudu prvního stupně, že došlo-li po 1. 9. 1938 k majetkovému přechodu výrokem soudu, pak bylo nutné ve smyslu ustanovení § 1 zákona č. 128/1946 Sb., aby toto rozhodnutí, vydané v době nesvobody, bylo zrušeno nebo změněno. Pokud se tak nestalo, nebyl dovršen vznik nároku dle zákona č. 128/1946 Sb. V daném případě bylo řízení o zrušení soudního výroku z r. 1941 pravomocně skončeno, a to tak, že návrh byl zamítnut. Nelze tu proto v daném případě hovořit o tom, že by nárok nebyl uspokojen, jak to má na zřeteli ust. § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., když nedošlo k „zneplatnění soudního rozhodnutí“, které bylo podkladem pro majetkový přechod. Tento právní přechod nebyl přímo právním předpisem prohlášen za neplatný. Právní předchůdci žalobkyně, ani žalobkyně sama tedy neměli nárok podle dekretu 5/1945 Sb., ani jim takový nárok nevznikl podle zákona č. 128/1946 Sb.

Dovolatelka zdůrazňovala, že není na místě restriktivní výklad odvolacího soudu, že se dekret č. 5/1945 Sb. na přechody majetku vůbec nevztahoval.

Uspokojení nároku (§ 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb.) je nutno chápat jako faktické uspokojení, a to způsoby, které zákon č. 128/1946 Sb. znal a upravoval, tj. restituce vlastnických práv k věcem nebo jiným majetkovým hodnotám nebo poskytnutí odpovídající náhrady.

Bylo již poukázáno na to, že v ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb. (ve znění zákona č. 116/1994 Sb.) není uvedena okolnost, zda nárok byl nebo nebyl podle dekretu č. 5/1945 Sb. nebo podle zákona č. 128/1946 Sb. uplatněn. Tuto okolnost však odvolací soud nepokládal za právně významnou, a proto se podrobně zabýval otázkami způsobu uplatnění nároku oprávněnou osobou (oprávněnými osobami) podle uvedených předpisů a případně i podle dalších právních předpisů (např. zákona č. 76/1946 Sb., dekretu č. 12/1945 Sb., ve znění zákona č. 72/1947 Sb.). Tento postup při právním posouzení věci však v podstatě výkladem rozšiřoval zákonné předpoklady nároku oprávněné osoby

Z judikatury

---

podle ustanovení § 3 odst. 2, popřípadě 4 zákona č. 87/1994 Sb., zatímco tato ustanovení pokládala za nutné zakotvit jako zákonný předpoklad nároku příznávaného zákonem o mimosoudních rehabilitacích jen to, že oprávněná osoba měla na věc v době jejího přechodu na stát nárok podle dekretu č. 5/1945 Sb. nebo podle zákona č. 128/1946 Sb.

Z obsahu spisu bývalého německého soudu působícího v době okupace ve S. jednoznačně vyplývá, že tu došlo k přechodu majetku na bývalou Německou říši za okolností dokumentujících jednoznačně rasovou perzekuci, kterou má výslovně na zřeteli ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb. Ke konečnému řešení německého soudu došlo usnesením z 31. 3. 1942 a z 24. 4. 1942 proti povinnému, přičemž v řízení vystupoval nikoli A. A., ale jakýsi správce židovského domu A. ve S.

Šlo tu tedy nepochybně o majetkově právní jednání, týkající se soukromého majetku, které je nutno přímo z ustanovení § 1 odst. 1 dekretu č. 5/1945 Sb. považovat za neplatné a tedy už dnem účinnosti citovaného dekretu měl původní vlastník (a po jeho smrti v koncentračním táboře jeho právní nástupci) nárok na tento majetek, k jehož přechodu na bývalou Německou říši došlo z důvodu rasové perzekuce (srov. § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb.). Uplatnění nároku na tento majetek po účinnosti dekretu č. 5/1945 Sb. již ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb. nepředpokládá jako zákonný předpoklad nároku oprávněné osoby podle tohoto ustanovení.

Rozhodnutí zaslal a právní větou opatřil Mgr. Tomáš Těmín, advokátní koncipient, Praha.

Z judikatury otištěné v jiných periodikách

Časopis PRÁVO A PODNIKÁNÍ č. 4/2001 na str. 27–29 otiskuje pro publikační účely upravený rozsudek Nejvyššího soudu z 9. 1. 2001, č. j. 29 Cdo 2736/99-81, který je věnován **problematické účtování odměny advokáta za další poradu s klientem, trvala-li déle než jednu hodinu**. Judikát opakuje a podrobně zdůvodňuje již dříve judikovaný názor, podle něhož uskutečnil-li se v určitém období více dalších porad s klientem v téže věci kratších než jedna hodina, posuzují se tyto porady samostatně, takže nejde o úkon právní pomoci, za nějž by náležela odměna. Tyto doby nelze pro účely tarifní odměny sčítat a nelze tedy účtovat odměny za úkon právní pomoci, i když celkový součet uvedených dob přesahuje jednu hodinu, neboť tomu brání znění § 16 odst. 1 písm. c) advok. tarifu. Nejvyšší soud přitom vychází z doslovu cit. ustanovení advok. tarifu, kde je použito jednotné číslo „porada“, nikoliv „porady“. Reaguje tak na námítky

dovolatelky – žalobkyně, v němž opačný názor zdůvodňovala zejména těmito důvody: Smyslem cit. ustanovení advok. tarifu je, aby za úkon nebyla považována porada trvající kratší dobu, než kolik činí stanovený práh, jestliže však advokát účtuje více porad (dokonce více než dvě) dohromady jako jediný úkon, jedná se o rozsah práce plně odpovídající vyhláškou stanovenému práhu. Cílem úpravy není, aby advokát pracoval zdarma, ale aby za úkon bylo považováno přiměřené množství práce. Jinak by byl nucen poskytovat určitou část práce bezplatně, a to bez podstatného důvodu, jakým by mohlo být např. sociální postavení klienta. Je tedy zřejmé, že účelem cit. ustanovení je honorovat práci advokáta při opakovaných poradách s klientem, jestliže jsou časově náročné, alespoň tak, že časově přesahují jednu hodinu. Tak tomu je i tehdy, když v téže věci u téhož klienta jde o dvě či více porad, jež vcelku jednu hodinu přesahují. Není proto možné dovozovat, že musí přesáhnout jednu hodinu jednorázově. Popřít právo advokáta počítat dobu porady by vedlo k absurdním důsledkům, kdy např. deset půlhodinových porad by vůbec nemohlo být vyúčtováno.

Nejvyšší soud v této souvislosti uvádí: V praxi jistě mohou nastat případy, kdy více dalších porad bude nezbytných... a tyto porady nebudou trvat déle než jednu hodinu. Pak je nutné sjednávat odměnu za poskytování právních služeb tak, aby byla tato specifická konkrétního případu zohledněna.

Je zde zřejmě míněna dohoda o smluvní odměně, která ovšem nepřichází v úvahu, jde-li o obhajobu soudem ustanoveným obhájcem.

Trestní řád nemá žádné ustanovení o lhůtách k vyúčtování nároku obhájce na odměnu a náhradu hotových výdajů podle § 152 odst. 2, 3 tr. ř. a ani jiný právní předpis nestanoví lhůtu, ve které ustanovený obhájce může nejpозději tento nárok uplatnit. Proto až do doby, než je k návrhu obhájce rozhodnuto o uplatněném nároku, nemůže dojít k jeho promlčení ani ve smyslu § 100 a násl. obč. zák. Tento názor byl otištěn pod poř. č. 15 sešitu č. 3/12 2001 SBÍRKY SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK. Je obsažen ve dvou tam uvedených rozhodnutích (usnesení Vrchního soudu v Olomouci z 13. 6. 2000 sp. zn. 3 Porz 1/2000 a usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích z 24. 2. 1999 sp. zn. 3 To 89/1999). K tomu poznamenáváme, že návrh novely trestního řádu obsahuje zvláštní úpravu, podle níž návrh je třeba uplatnit do jednoho roku ode dne, kdy povinnost obhajovat skončila, jinak zaniká. Nárok tedy má napříště podléhat prekluzi.

V tomto čísle Sbírký pod poř. č. 19 je otištěno další rozhodnutí, vztahující se k odměně advokáta, resp. **k povinnosti odsouzeného tuto odměnu uhradit státu**. Jde o usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích z 28. 2. 2000

sp. zn. 3 To 183/2000, otištěné s touto právní větou: Jestliže odsouzený byl v trestním řízení pravomocně uznán vinným jen trestným činem, k němuž se nevázaly důvody nutné obhajoby, zatímco jeho trestní stíhání pro jiný trestný čin, které vyvolalo důvody nutné obhajoby a ustanovení obhájce, bylo pravomocně zastaveno, nelze odsouzenému uložit povinnost nahradit odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem, ve smyslu § 155 odst. 1 a § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Do třetice v tomtéž čísle pod poř. č. 16 je otištěno usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích z 2. 12. 1999 sp. zn. 4 To 1012/1999, zabývající se **náležitostmi vyrozumění obhájce obviněného o konání výslechu obviněného v souvislosti s rozhodováním o vzetí do vazby**. Podle právní věty tohoto rozhodnutí soudce, který rozhoduje ve smyslu § 69 odst. 5, 6 tr. ř. o vazbě zatčeného obviněného, splní svou zákonnou povinnost, vyrozumí-li obhájce o přesné době a místě konání výslechu zanecháním vzkazu na záznamovém zařízení v sídle advokáta kanceláře obhájce, který nebyl telefonicky zastížen.

Zastoupení advokátem se týká i rozhodnutí, otištěné v časopise SODNÍ JUDIKATURA č. 5/2000, pod poř. č. 52. Jde o usnesení Nejvyššího soudu z 30. 9. 1999 sp. zn. 20 Cdo 775/98, věnované **problematicke, vyplývající ze skutečnosti, že soudní rozhodnutí bylo doručeno jen advokátem zastoupenému účastníkovi, nikoliv též advokátovi**. Podle právní věty tohoto rozhodnutí bylo-li omylem soudu doručeno rozhodnutí soudu prvního stupně jen samotnému účastníkovi a ten přesto podal v zákonné lhůtě odvolání (případně v reakci na toto doručení učinil další podání, kterým odvolání doplnil nebo odvolací argumenty zopakoval), stává se tím závada v doručení ve smyslu § 49 odst. 1 o. s. ř. právně nevýznamnou. Soud tak reagoval na názor právní zástupkyně, již nebylo usnesení soudu prvního stupně doručeno a dozvěděla se o něm až z doručení usnesení odvolacího soudu. Dovolatelka spatřovala odnětí možnosti jednat před soudem v tom, že usnesení soudu prvního stupně nebylo doručeno její procesní zástupkyni, čímž bylo nemožněno podat prostřednictvím této zástupkyně odvolání. Nejvyšší soud dovodil, že dominantní postavení účastníka řízení ve vztahu k jeho zástupci a nahraditelnost tohoto zástupce se v právní teorii a soudní praxi prosazuje i v tom, že závada v doručení ve smyslu § 49 odst. 1 o. s. ř. je zhojena, jestliže účastník řízení, jemuž je nepochybně nejlépe známo, kdo je v řízení jeho zástupcem na základě plné moci, na takové doručení reagoval – jako dominus litis – vlastním podáním.

Časopis PRÁVNÍ ROZHLEDY v čísle 4/2001 otiskl rozsudek Nejvyššího soudu ČR 8. 2. 2001 sp. zn. 22 Cdo 752/99, věnovaný **stavu tísně a bezprávné výhrůžky** a dokazování skutečností majících za následek absolutní

neplatnost právního úkonu. Rozsudek podrobně definuje bezprávnou výhrůžku i jednání v tísní, a pokud jde o dokazování absolutní neplatnosti právního úkonu dovozuje, že k němu přihlíží soud sice i bez návrhu, avšak jen v případech, že skutečnosti, které neplatnost způsobují, vyjdou v řízení najevo. Soud není povinen z úřední povinnosti zkoumat všechny skutečnosti, které by takový následek mohly mít.

Ve sbírce PORADCE – SEŠIT 4/2001 pod poř. č. 65 je otištěn rozsudek Městského soudu v Praze ze 14. 9. 2000, č. j. 38 Ca 452/99-14, zabývající se **postavením správce konkurzní podstaty v daňovém řízení**. Podle právní věty správce konkurzní podstaty je osobou výlučně oprávněnou k výkonu práv a plnění povinností, které podle zákona jinak přísluší úpadci, jestliže souvisejí s nakládáním s majetkem patřícím do konkurzní podstaty. To platí i pro daňové řízení. Zde je správce konkurzní podstaty oprávněn jednat jménem úpadce, byť jej zákon o správě daní a poplatků takto přímo neoznačuje.

Rovněž časopis SOUDNÍ JUDIKATURA č. 2/2001 otiskl v č. 26 rozsudek Nejvyššího soudu z 30. 8. 2000 sp. zn. 26 Cdo 2023/2000, zabývající se zmatečností podle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. Rozsudek konstatoval, že jde o **odnětí možnosti jednat před soudem** ve smyslu cit. ustanovení, jestliže soud projedná věc v nepřítomnosti účastníkovy zástupce, který nebyl řádně předvolán k jednání, aniž účastník, o jehož zástupce jde, s takovým postupem souhlasil.

Časopis SOUDNÍ JUDIKATURA č. 2/2001 pod poř. č. 17 na str. 53 a násl. otiskuje rozhodnutí věnované **zastoupení na základě plné moci k uzavření smlouvy o smlouvě budoucí**. Z právní věty vyplývá, že plná moc k uzavření smlouvy o budoucí smlouvě o prodeji domu neopravňuje zmocněnce, aby jednal též o převodu pozemku, na němž dům stojí.

Rozsudek KS v Českých Budějovicích z 27. 1. 2001 č. j. 10 Ca 297/200-44, otištěný ve SBÍRCE ROZHODNUTÍ ČESKÝCH SOUDŮ VE VĚCECH DAŇOVÝCH, sešit č. 5/2001 pod poř. č. 75, se zabývá **důkazním břemenem v daňovém řízení** a vyplývá z něho právní věta, podle níž důkazní břemeno leží na daňovém subjektu. V konkrétním případě proto správce daně oprávněně požadoval na daňovém subjektu, aby ozřejmil důvody nákupu a prodeje akcií za situace, kdy výsledkem transakcí s nimi provedenými v rozmezí pouhých pěti týdnů, byla více než 50% ztráta. Správce daně po právu doměřil daň, když žalobce zjistil řadu indicií svědčících o tom, že se jedná o transakci ke snížení daňové povinnosti a když navíc žalobce svá obecná tvrzení nijak neobjektivizoval.

V tomtéž sešitě je pod poř. č. 78 otištěn rozsudek KS v Brně z 25. 10. 2000, č. j. 30 Ca 273/98-24, který se mj. zabýval otázkou **nahlížení daňového subjektu do úřední korespondence s jinými státními orgány**. S odkazem na § 23 odst. 2 daň. ř. krajský soud dovodil, že není oprávněná námitka nesprávného postupu žalovaného Finančního ředitelství v Brně, že žalobci bylo odmítnuto dát k dispozici žádost správce daně o stanovisko Generálního ředitelství cel. Daňový subjekt v souladu s ust. § 23 daň. ř. není oprávněn nahlížet do úřední korespondence s jinými státními orgány. Zmíněná žádost správce daně o zaslání stanoviska jiným správním orgánem je nepochybně korespondencí ve shora uvedeném smyslu.

V. M.

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 22. 5. 2001

Představenstvo ČAK konalo 16. schůzi dne 22. 5. 2001 v Praze. Po kontrole zápisu z 15. schůze a zprávách o činnosti předsedy a členů představenstva následovaly tyto body programu:

Stanovisko k multidisciplinárnímu partnerství. JUDr. Šolc předložil písemný materiál, o němž představenstvo diskutovalo. K materiálu se představenstvo po dalších připomínkách a jejich zapracování vrátí na některé z podzimních schůzí.

Zhodnocení povinné výchovy koncipientů a případné návrhy požadovaných změn. JUDr. Jirousek přednesl zprávu o stavu na úseku výchovy koncipientů spolu s rámcovým projektem institucionalizace výchovy. O materiálu proběhla rozsáhlá diskuse zejména v souvislosti s otázkou zajištění objektu pro zamýšlený institut. Představenstvo poté vzalo na vědomí zprávu o stavu výchovy advokátních koncipientů a uložilo JUDr. Jirouskovi a JUDr. Klouzovi úkoly směřující k hledání optimálního objektu pro zamýšlený institut.

Schválení harmonogramu postupu a rozpočtu prací na webových stránkách a vydávání Bulletinu advokacie. Představenstvo vzalo na vědomí infor-

maci JUDr. Kovářové o práci skupiny pro přípravu internetových stránek, vyslovilo souhlas se zveřejňováním seznamu advokátů pouze v elektronické podobě, schválilo modernizaci programu matriky dle návrhu Ing. Baumgartnera, uložilo JUDr. Balíkovi a JUDr. Šolcovi předložit návrh koncepce Bulletinu advokacie a informační politiky Komory do schůze představenstva v září 2001 a Mgr. Shonové vyžádat u CCBE požadavky k uveřejnění do evropské databáze.

Informace o poznatcích regionálních představitelů z aplikace novely o. s. ř. Představenstvo vzalo na vědomí informaci JUDr. Krčmové o schůzce regionálních představitelů konané dne 11. 5. 2001 a schválilo sjednocený postup při pořádání a financování regionálních akcí. Bylo odsouhlaseno, že ve 2. pololetí 2001 proběhnou v regionech školení k advokátnímu tarifu a paušální vyhlášce.

Výsledky a náměty z pobytu studijní skupiny „Law Society“. Představenstvo vzalo na vědomí písemnou zprávu a referáty JUDr. Wurstové, JUDr. Machové a JUDr. Syky. Účastníkům bylo uloženo aplikovat získané zkušenosti ve svých odborech.

Náměty na výchovné a vzdělávací akce pro pracovníky ČAK. Představenstvo vyslovilo souhlas s náměty témat těchto akcí a uložilo JUDr. Machové zajistit uspořádání navrhovaných přednášek.

Informace o současném personálním obsazení a činnosti mezinárodního odboru ČAK. Po referátu JUDr. Balíka o plánu zahraničních cest a plánu akcí v ČR a referátu JUDr. Wurstové o současném personálním obsazení a činnosti odboru mezinárodních styků bylo diskutováno personální obsazení tohoto odboru. JUDr. Balíkovi, JUDr. Wurstové a JUDr. Klouzovi bylo uloženo promyslet konkrétnější rozdělení agend v rámci mezinárodního odboru a předložit materiál k dalšímu projednání představenstvu v září 2001.

Závěrem schůze byly projednány **běžné věci Komory a řízení o pozastavení výkonu advokacie.**

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) Výsledky advokátních zkoušek

Zkoušky se konaly ve dnech 21. – 23. 5. 2001 – písemná část a 4. – 6. 6. 2001 – ústní část.

Zkoušelo 8 zkušebních senátů. Zkoušky se zúčastnilo 98 žadatelů. Neprospělo 13 kandidátů, z toho 1 při celé opravné zkoušce, 7 z 1 předmětu, 5 ze

2 předmětů a 1 ze 3 předmětů (2× ústavní a správní právo, 4× obchodní právo, 8× trestní právo, 6× občanské, pracovní a rodinné právo).

Výtečně prospělo 18 absolventů advokátních zkoušek:

<i>Mgr. Capl Martin, České Budějovice</i>	<i>JUDr. Macholánová Lenka, Prostějov</i>
<i>Mgr. Herrmannová Naďa, Praha</i>	<i>Mgr. Madarová Helena, Praha</i>
<i>Mgr. Kašpárek Michal, Praha</i>	<i>Mgr. Nedbalová Veronika, Praha</i>
<i>Mgr. Konečný Tomáš, Praha</i>	<i>Mgr. Perthen Ervín, Hradec Králové</i>
<i>Mgr. Kořán Jan, Praha</i>	<i>Mgr. Plewa Jiří, Praha</i>
<i>Mgr. Kutějová Ludmila, Teplice nad Metují</i>	<i>Mgr. Sedláček Dušan, Praha</i>
<i>Mgr. Lehnertová Veronika, Teplice v Čechách</i>	<i>Mgr. Sedláček Karel, Praha</i>
<i>Mgr. Macková Renata, Brno</i>	<i>Mgr. Stratil František, Olomouc</i>
	<i>Mgr. Vondráková Renata, Jihlava</i>
	<i>Mgr. Zuzaňák Jiří, Hradec Králové</i>

JUDr. Lygie Snášelová

3) Informace o statistických výkazech požadovaných Českým statistickým úřadem

Někteří advokáti informovali Českou advokátní komoru, že jsou jim Českým statistickým úřadem zaslány dotazníky k vykazování měsíčních příjmů z výkonu advokacie.

Představenstvo ČAK si je sice vědomo povinností vyplývajících ze zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ale v souvislosti s povinností mlčenlivosti uloženou advokátům zákonem o advokacii a skutečností, že advokáti vedou jednoduché účetnictví, kdy v jejich příjmech jsou zahrnuty i klientské zálohy, které nebyly dosud odpracovány a evidují od svých klientů nebo protistrany i platby do depozita určené k výplatě po skončení sporu, vyslovilo pochybnost, zda pro „Program statistického zjišťování“ je výběr profese advokátů vhodný. Požadované výkazy obratu jsou tak zkreslené a z důvodu povinnosti mlčenlivosti i neprůkazné.

Z těchto hledisek proto zástupci ČAK projednali tuto problematiku osobně na příslušném odboru statistických informací Českého statistického úřadu, ale přes veškeré úsilí se nepodařilo dosáhnout toho, aby advokáti byli z tohoto „Programu“ jako profese vypuštěni.

Český statistický úřad trvá na tom, že zpravodajské povinnosti ekonomických subjektů vůči ČSÚ jsou upraveny zákonem č. 89/1995 Sb. a že ekonomickým subjektem je každá fyzická nebo právnická osoba, které bylo přiděleno IČO. Z tohoto pohledu jsou pak i advokáti subjektem, který má povinnost poskytovat požadované informace.

Tato zjišťování se provádějí od účinnosti zák. č. 89/1995 Sb. a advokáti byli vždy do nich zahrnuti a za celou tuto dobu údajně nedošlo k žádným problémům. Do vykazovaných příjmů se nezahrnují depozita a ČSÚ zpracovává jen ty údaje, které mu advokáti poskytují, aniž by si ověřoval jejich úplnost nebo zdroje. Vylučuje proto, že by touto činností byla ohrožena povinnost mlčenlivosti advokátů.

Výběr advokátů je zcela nahodilý, ale z hlediska statisticko-matematických metod není možné ve výběru subjektů provádět změny či záměny respondentů.

Komora byla ujištěna, že Český statistický úřad se snaží, aby tato činnost nezatěžovala podnikatelské subjekty více, než je nezbytně nutné, a proto jedinou možnou výjimkou je, aby si vybraní advokáti sjednali, že výkaz obratu nebudou zasílat měsíčně, ale za delší období, např. čtvrtletně apod. Takovýto postup si mohou advokáti dohodnout přímo s ředitelkou odboru gesčního zpracování paní Helero-ovou na ČSÚ České Budějovice, Žižkova 1, a to i telefonicky, číslo 038/67 18 721.

JUDr. Jiří Klouza
tajemník ČAK

V Praze dne 25. 5. 2001

4) *www.cak.cz – aneb Co nového na internetu*

Nejdůležitější novinka, která s internetem úzce souvisí, je následující: **od letošního roku nebude vydáván seznam advokátů v tištěné podobě, neboť na internetových stránkách ČAK je uveřejněn seznam aktualizovaný každých 14 dní.**

Představenstvo ČAK k tomuto kroku přistoupilo nejen z úsporných důvodů (1 mil. Kč ročně), ale i proto, že každý tištěný seznam je již druhý den po vydání zastaralý. Totožný seznam advokátů je distribuován Ministerstvu spravedlnosti, Ústředí vězeňské služby a Policejnímu prezidiu.

Pokud zjistíte, že údaje o Vás na internetu neodpovídají skutečnosti, adre-
sujte, prosím, matrice ČAK **písemný** přípis s oznámením příslušné změny. Ob-
sah údajů matrici je totožný s obsahem seznamu advokátů na našich www
stránkách.

Advokáti, kteří dosud nemají vlastní přístup k internetu, mohou činit dotazy na matičním oddělení ČAK, telefon 02/2491 3521.

Stále jednáme s firmou ASPI o slevě pro advokáty a věříme, že v brzké době Vás budeme moci informovat o výsledku. Velkým úkolem, který před námi nyní leží, je vytvoření číselníku právních oborů, aby i ta část seznamu advokátů, která obsahuje specializaci, resp. zaměření advokátů, odpovídala skutečnosti. Na internetu jsou již také uveřejněna všechna čísla Bulletinu advokacie ve formátu PDF, tj. ve tvaru umožňujícím stažení a další práci.

Naše webové stránky stále nejsou perfektní, prvním úspěchem však je, že je navštěvuje cca 600 osob denně.

JUDr. Daniela Kovářová
představenstvo ČAK

5) Omezený odběr Bulletinu advokacie v tištěné podobě – žádost o pokyn

S ohledem na stále se rozšiřující vlastní přístup advokátů k internetu rozhodlo se představenstvo ČAK nabídnout zájemcům dodávání Bulletinu advokacie pouze touto cestou. Kromě toho někteří advokáti, zejména ti, kteří působí ve větších kancelářích, vyslovili názor, že je dostačující odběr pouze jednoho výtisku, popřípadě výtisků sice více, avšak ne pro všechny advokáty.

Žádáme proto ty advokátní kanceláře, které nebudou požadovat zaslání buď žádného výtisku Bulletinu advokacie v tištěné podobě nebo budou žádat zaslání výtisků v menším počtu než pro všechny advokáty, aby to oznámily České advokátní komoře vyplněním formuláře, který je otištěn na str. 107 tohoto čísla. **Formulář zašlete na adresu redakce BA k rukám pí Ponáhlé nejpozději do 30. listopadu t. r. Ke změně odběru pak dojde počínaje číslem 1 ročníku 2002.**

Stejnému sdělení, pokud dojde redakci i kdykoliv později, bude vyhověno vždy v nejbližším možném termínu.

I nadále bude zaslán Bulletin advokacie v tištěné podobě všem advokátním koncipientům.

(red)

6) Oznámení pro koncipienty – změna

Skupina B/III/99 – změna termínů jednodenních seminářů:

Ve Věstníku ČAK č. 1/2001 byly oznámeny tyto termíny jednodenních seminářů pro skupinu B/III/99: 4., 11., 18. a 25. 9. 2001, které se měly konat na Ústavu státu a práva.

Z vážných technických důvodů se budou tyto semináře konat v budově České advokátní komory, Národní tř. 16, Praha 1, zasedací místnost 3. poschodí, 9 – 12, 13 – 16 hod., a to s těmito změnami:

datum:	témata:
6. 9.	1a), 1b)
25. 9.	4b), 4a)
26. 9.	2a), 3b)
2. 10.	3a), 2b)

Z KÁRNÉ PRAXE

Jde o závažná porušení povinností advokáta, jestliže za situace, kdy je proti němu uplatňován nárok na náhradu škody klientem, neposkytuje potřebnou součinnost při jednání s pojišťovnou o uplatnění náhrady, jestliže nepravdivými informacemi o postupu soudu zakrývá tu skutečnost, že klienta neinformoval o doručení rozsudku a jestliže klientovi nevrátí částku získanou na náhradě nákladů řízení, přestože klient mu již odměnu zaplatil.

Kárný senát kárné komise České advokátní komory rozhodl dne 10. 11. 2000 v kárné věci K 69/00, že kárně obviněná JUDr. K. H. je vinna,

1) že v záležitosti svého klienta, který proti ní uplatňuje nárok na náhradu škody pro zmeškanou lhůtu k podání žaloby na neplatnost rozvázání pracovního poměru, neposkytuje potřebnou součinnost v jednání s pojišťovnou o uplatnění náhrady a pojišťovna marně urguje na kárně obviněné předložení dokladů pro realizaci pojistné události,

2) že v záležitosti svého klienta ho po skončení soudního řízení nepravdivě informovala o doručení rozsudku, když proti skutečnosti poukazovala na ztrátu rozsudku u soudu a na to, že soudní spis je omylem v archivu, ačkoliv klient sám poté, když ke kárně obviněné ztratil důvěru, bez obtíží rozsudek u soudu obdržel, a dále pak nevrátila klientovi částku, představující přírůstek 2 275,- Kč, ač odměna advokáta byla klientem částkou 5 000,- Kč uhrazena.

Tedy

1) závažně porušila své povinnosti advokáta, uvedené v § 24, odst. 1, 2 zák. č. 85/1996 Sb. o advok. a v čl. 4 odst. 1, 2 Pravidel profesionální etiky advokátů,

2) nejednala při výkonu advokacie čestně a svědomitě a závažně tak porušila své povinnosti, uvedené v ust. § 16 odst. 2 a § 24 odst. 1 zák. č. 85/1996 Sb. o advokacii a čl. 4 odst. 1, 2 Pravidel profesionální etiky advokátů.

Za to uložil kárný senát kárně obviněné podle § 32 odst. 3 písm. d) zákona č. 85/1996 Sb. kárné opatření dočasný zákaz výkonu advokacie na dobu jednoho roku a uložil jí náhradu nákladů řízení ve výši 3 000,- Kč.

Z odůvodnění:

Kárný senát měl při jednání o kárné žalobě, podané dne 11. 5. 2000, k dispozici především stížnosti obou stěžovatelů, rozsudek okresního soudu ve spojení s rozsudkem krajského soudu, korespondenci mezi stěžovateli a kárně obviněnou a ve věci rozhodnuté pod bodem 1) i korespondenci s pojišťovnou ohledně realizace pojistné události.

Kárně obviněná se k oběma stížnostem a ke kárné žalobě ani přes urgence orgánů ČAK žádným způsobem nevyjádřila. Protože nepředložila ani žádné důkazy na svoji obhajobu, kárnému senátu nezbylo než vyjít z důkazů, které předložil kárný žalobce na základě podkladů od obou stěžovatelů. Tyto důkazy nebyly žádným způsobem zpochybněny. Proto kárný senát rozhodl o vině i o kárném opatření, jak je patrné z výroku rozhodnutí.

Vzhledem k závažnosti obou kárných provinění došel kárný senát k názoru, že přiměřeným kárným opatřením je dočasný zákaz výkonu advokacie na dobu jednoho roku.

Připravil JUDr. Jan Syka

N. Engelsfeld

Pitanje unifikacije prava u Kraljevini Jugoslaviji s obzirom na problematiku odvjetništva

In: B. Krizman, H. Sirotkovič, N. Engelsfeld, D. Čepulo, Hrestomatija povjesti hrvatskoj prava i države, II., Zagreb, Pravni fakultet 1998, str. 371 až 401.

Anotovaná studie je jedním z příspěvků druhého svazku sborníku věnovaného dějinám státu a práva v Chorvatsku, vydaného katedrou dějin chorvatského státu a práva Právnické fakulty v Záhřebu. V předmluvě sborníku je vzpomenu to vzniku této katedry v r. 1911 vyčleněním z katedry právních dějin rakouských. In margine nutno poznamenat, že k záhřebské právnické fakultě se mj. váže tamější působení českého právního historika Jaromíra Haněla (1847 – 1910) či nabídka profesury tamtéž, učiněná v r. 1864 Hermenegildu Jirečkovi rytíři ze Samokova (1827 – 1909), které sice sborník nezmiňuje, nicméně z hlediska českého zájmu o chorvatskou právní historii a při hodnocení dobrých česko-chorvatských vztahů je jistě nelze opomíjet.

Druhý díl sborníku, obsahující mj. zmiňovaný příspěvek o unifikaci práva v Jugoslávském království s přihlednutím k problematice advokacie, je věnován období od rozpadu Rakousko-Uherska do II. světové války. Na příkladu advokacie se ukazuje, že problém unifikace práva nestál v meziválečném období pouze před tehdejší Československem.

Citovaná studie po úvodu popisuje stručně ústavní vývoj Království Chorvatska, Slovinska a Dalmácie, posléze Království Srbů, Chorvatů a Slovinců a od r. 1929 Jugoslávii mezi válkami. V první části pak následuje popis stavu právní úpravy advokacie v jednotlivých územích před r. 1918.

Společnou tradici s naší měla advokacie v Dalmácii, Istrii a Slovinsku. Zde postupně platil provizorní advokátní řád z r. 1849 a advokátní řád z r. 1868. Advokátní komory sídlily v Zadaru, Splitu, Dubrovniku a Kotoru. Nutno dodat, že sídlo zadarské komory bylo po r. 1920 přemístěno do Šibeniku, mj. proto, že Zadar připadl Itálii.

Část Chorvatska, Slovinska, Benatu, Vojvodina i např. Rijeka sledovaly do pádu habsburské monarchie osudy Uherska, resp. tamější advokáti vykonávali svoje povolání podle uherského zákona o advokacii. Výjimkou bylo, že kandidáti z Chorvatska a Rijeky u advokátních zkoušek konaných v Budapešti mohli

volit vedle maďarštiny i němčinu či italštinu. V r. 1924 pak Rijeka připadla Itálii.

V Bosně a Hercegovině platil od r. 1902 advokátní řád, dle něhož byli advokáti jmenováni rakousko-uherským ministrem financí.

Studie dále podrobně rekapituluje diskuse o připravované unifikaci advokacie, a to jak v zákonodárném sboru, tak mezi právníckou a advokátskou veřejností.

Zákon o advokacii nakonec král podepsal 17. března 1929, publikován byl o dva dny později. Zákon doprovázely tři prováděcí předpisy upravující blíže organizaci advokátních komor a průběh přípravné praxe. Právní úpravě advokacie podle zákona z r. 1929 je věnována závěrečná část rozpravy.

Advokacie byla zákonem z r. 1929 koncipována jako jednotná a svobodná. Právní úprava byla blízká úpravě v českých zemích či Rakousku, neboť vycházela z podobné předlohy. Advokátní komory byly zřízeny v Bělehradě, Skopji, Podgorici, Záhřebu, Sarajevu, Novém Sadu, Ljublani a ve Splitu. Prvním předsedou záhřebské komory se stal po účinnosti zákona z r. 1929 Ivo Politev. Ačkoliv úprava advokacie byla formálně završena v demokratické podobě, vývoj státního zřízení se demokraticky neodvíjel...

Lze uzavřít, že vedle monografie Bojana Kukece¹⁾ je anotovaná práce dalším významným zpracováním ucelené etapy dějin advokacie na území bývalé Jugoslávie, které by nemělo zájemci o historii našeho povolání uniknout.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

---

1) Srv. B. Kukec, Slovinško in Vrhniško odvetništvo nekoč in danes, Vrhnika 1997.

Povzdech nad jedním soudním rozhodnutím

Ráda bych se s vámi podělila o jeden případ, v němž krajský soud svérázným způsobem respektoval a výkladem rozšířil úmysl zákonodárce:

Novela zákona o rodině účinná od 1. 8. 1998 se mi nejprve zdála jako úžasná věc. Když mě tedy v prosinci toho roku (1998) navštívila paní J. a požádala o pomoc ve věci rozvodu manželství, plna optimismu jsem jí nabídla tzv. smlouvený rozvod. Slovo dalo slovo, vše pochopil i manžel, a tak 8. března 1999 podepisujeme smlouvu podle § 24a odst. 1) písm. a) ZR. Předmětem vypořádání jsou nemovitosti ležící v okrese Plzeň-město a Plzeň-jih.

Klienty soud briskně rozvedl dohodnutou formou, rozsudek nabyt právní moci koncem března 1999. Ihned poté a s nadšením, jak nám to odsejpa a jak to zvládne rychle, podávám dva návrhy na vklad a posílám je spolu s onou smlouvou Katastrálnímu úřadu Plzeň-město a Plzeň-jih. KÚ Plzeň-město obratem smlouvu zavkladovává. KÚ Plzeň-jih si dává na čas a rozhoduje až 14. 6. 1999 tak, že k mému údivu návrh na vklad zamítá. Nikoli kvůli mým formálním pochybením, ale kvůli chybě zákonodárců, kteří při tvorbě novely ZR opomněli novelizovat katastrální zákon nebo jeho prováděcí vyhlášku či zmínit se o tom, že smlouva podle § 24a ZR je listinou, která se zavkladovává.

Protože nevěřím, že by to katastrální úřad mohl mínit vážně, a protože jiný KÚ tutéž listinu bez problémů přijal, podávám za klienty **23. 7. 1999** opravný prostředek. A tehdy začíná čekání. Že se nic neděje do konce roku 1999 mi připadá ještě pochopitelné. Jistě, soudy jsou přetížené. Dne 7. 6. 2000 zadoufám – Krajský soud v Plzni (sp. zn. 30 Ca 371/99) se mě táže, zda může rozhodnout v neveřejném zasedání. S nadšením souhlasím, ale do konce roku 2000 je ticho po soudní pěšině. V lednu 2001 se odhodlávám a ptám se v kanceláři soudu. Unavená úřednice nemůže najít příslušné desky a pak mi sděluje, že už krajský soud rozhodl a opravný prostředek zamítl. No, třeba se spletla, myslím si. Anebo (v co všechno lze doufat, že?) možná jej soud zamítl pro mé formální chyby v podání.

Konečně **27. 3. 2001 (!)** je mi rozsudek doručen. Nevěřím svým očím. Soud jej vydal již **31. 10. 2000** a skutečně zamítavé rozhodnutí potvrdil, bohužel nikoli pro chyby mé, ale zákonodárců. Dovodil totiž, že **smlouva je ve smyslu § 24a odst. 1) písm. a) zákona o rodině listinou, která je podmínkou pro rozvod manželství postupem podle § 24a zákona o rodině, ale není listinou, na jejímž základě by podle zákona byl katastrální úřad povinen provést zápis**

práva do katastru nemovitostí vkladem. Taková smlouva je svou povahou smlouvou o budoucí smlouvě, podle které jsou manželé zavázáni po zákonu manželství rozvodem provést vypořádání vzájemných majetkových vztahů způsobem v této smlouvě sjednaným, tj. po zániku manželství rozvodem provést tuto smlouvu uzavřením dohody o vypořádání společného jmění manželů podle ust. § 150 o. z. s obsahem sjednaným ve smlouvě připojené k návrhu na rozvod manželství postupem dle § 24a zákona o rodině. Kdo nevěří, tomu usnesení zašlu.

Pokorně skláním hlavu a zpracovávám podle pokynu Krajského soudu v Plzni dohodu o vypořádání SJM. Když budu mít štěstí, třeba ji ještě letos KÚ Plzeň-jih zavkladuje...

JUDr. Daniela Kovářová

Pozn. redakce: Právní moc rozsudku lze podle našeho názoru v daném případě považovat za odkládací podmínku, při jejímž splnění již samotné předložení dohody spolu s pravomocným rozvodovým rozsudkem je dostačujícím podkladem k provedení příslušného vkladu v katastru nemovitostí. Rádi otiskneme názory čtenářů i odkazy na praxi katastrálních úřadů, event. soudů.

NÁZOR

JUDr. Lubomír Šimek,
advokátní koncipient, Bílovec

O legislativě, aneb za všechno mohou právníci?

Zase jsem slyšel v televizních zprávách již mnohokrát opakovanou výmluvu – nefunguje to (či ono), protože je špatná legislativa. Nějak se nám vytratilo, možná díky sdělovacím prostředkům, rozlišování mezi právními předpisy a mezi legislativou jako procesem jejich přijímání. Právní předpis je takový jaký je a přece nemůže nést zodpovědnost – tu nesou ti, který ten nekvalitní připravili a schválili, popřípadě ten potřebný dobře či vůbec nepřipravili a neschválili. I vzpomněl jsem si na nedávný rozhovor s představitelem vládní legislativy. Když jsem kritizoval kvalitu zcela konkrétních ustanovení v zákonech ať předkládaných Poslanecké

sněmovně nebo již schválených, reagoval jejím odmítnutím s tím, že přece musím chápat „politické zájmy“ (předseda ČAK by v závorce zřejmě dodal – „fuj!“).

Za posledních šest let bylo přijato přes 430 zákonů, dalších téměř 320 nařízení vlády a přes 800 vyhlášek ministerstev a jiných ústředních orgánů k provedení zákonů. Kromě nich se součástí našeho právního řádu stala celá řada mezinárodních smluv a dohod a dalších právních předpisů jiného druhu, např. vydávaných obcemi. Další početnou skupinu představují návrhy právních předpisů, které z nejrůznějších důvodů schváleny vůbec či zatím nebyly. Některé jsou kvalitní, některé částečně a o některých se lze vyjadřovat i nespisovně.

Velmi se přimlouvám za to, aby legislativa nebyla vnímána jako výroba cviček na proslavených Baťových pásech, ale vrátila se do ní vysoká odbornost, protože to je práce opravdu mimořádně odborná a náročná. Na pásu i v legislativním procesu lze vyrobit zmetek – je ale přece jen rozdíl mezi reklamací právního předpisu a reklamací cviček (při vsí účtě k jejich výrobcům). Profesionální legislativec patřil vždy k uznávaným odborníkům (pamětníci povzdechnou). Musel umět nejen právo znát a aplikovat, ale také je vytvořit. A to není jedno a to-těž. I v právu je nezbytná specializace (na legislativu, na právo trestní, občanské, správní, obchodní, finanční atd.). Nikdo přece nečeká, že třeba oční lékař bude umět operovat kyčelní kloub a představa, že každý právník se podrobně orientuje ve všech právních odvětvích a ještě v legislativě, není reálná.

A protože uvedená přímluva zůstává zatím (doufejme) jen přímluvou, můžeme se setkat i s takovým právním zmetkem jako je definice zásadního pojmu „finanční kontrola“ ve vládním návrhu zákona o finanční kontrole ve veřejné správě. Abych nenapínal – podle návrhu se finanční kontrolou rozumí finanční kontrola (sic! – předseda ČAK by asi v závorce opět dodal – fuj!). Když už jsme u těch pojmů – nějak se nám rozmáhá vzor – vymezme účel či předmět zákona (§ 1) a hned poté balík pojmů (§ 2). A zkuste v nich odlišit legální definici od legální vysvětlivky a legislativní zkratky. Nebo zkuste akceptovat specifický jazyk odborníků, třeba myslivců, jako jazyk právník (podle návrhu zákona o myslivosti by se staly právními pojmy např. zbraně kance, zhaslá zvěř atd.).

Než začnu tvořit právní předpis, musím znát, jak upravuje příslušné instituty právo dosud platné, a taky jakými prostředky. Jinak spáchám návrh jdoucí napříč a postavím soudy, právní teoretiky a bůhví koho ještě před nutnost složitých a nezřídká problematických a protichůdných výkladů. Zářným (či nezářným?) příkladem z poslední doby budí již vzpomínaný vládní návrh zákona o finanční kontrole ve veřejné správě nebo zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Chci-li tvořit právní předpis, musím znát i věc, která jím má být upravena. A když to neznám sám, musím tyto znalosti získat od jiných, kteří je mají. Jinak riskuji nutnost novelizace nebo budu řešit instituty individuální místo vztahů

zásadních resp. obecných. Mám-li například stanovit právním předpisem obce výši příspěvků na neinvestiční náklady mateřské školy, musím výši těchto nákladů znát. Chci-li v obci například osvobodit myslivecké psy od místních poplatků, musím vědět, kolika se osvobození bude týkat – jinak riskuji, že osvobodím psa jediného a podle zákona schválnosti (?) zrovna psa pana starosty. Nebo jiný příklad mnohem vážnější. Při reformě veřejné správy bylo schváleno časové omezení činnosti okresních úřadů. Některé věci z jejich působnosti lze převést nahoru a jiné dolů. Ale nikdo si tehdy nepoložil otázku, kdo je nahradí při státním dozoru a při přezkoumávání postupu orgánů obcí.

Nemohu či neměl bych stvořit právní předpis vnitřně rozporný nebo takový, který je v rozporu s právními předpisy jinými, zejména vyšší právní síly. Ale ty si musím nastudovat včetně případných nálezů Ústavního soudu. Jinak vyvolám otázku, zda např. zmocnění pro obce omezovat dobu provozu hostinců (zákon č. 228/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví) je v souladu s Listinou základních práv a svobod, protože Ústavní soud dospěl k závěru, že podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností může stanovit pouze zákon a subdelegace možná není (nález Pl. ÚS 14/98). Nejen rozpaky vyvolává zákon, který s odkazem na právo ES odmítá institut koncesovaných živností (návrh zákona o veřejných vodovodech a kanalizacích) a jiný zákon, který tento institut zachovává (návrh zákona o pohřebnictví), nebo návrh zákona, který neanalyzuje dopady na zákony jiné (návrh zákona, kterým se zrušuje zákon o územním členění státu).

Mnozí se připady, kdy zákon zrušuje zákon předchozí a přitom ponechává v platnosti právní předpisy vydané k jeho provedení (z poslední doby např. měsíc po zrušení zákona trvajícím zadržování řidičských průkazů Policií ČR podle vyhlášky č. 87/1964 Sb., o řidičských průkazech). Zdůvodnění, že zrušení prováděcích předpisů nedovolují Legislativní pravidla vlády neberu – stačí se podívat na derogační ustanovení zákonů z posledních měsíců. Jestliže tato pravidla odporují rozumu, stačí je změnit.

Některé zákony obsahují zmocnění k vydání prováděcích předpisů, bez nichž nelze požadavky zákona splnit, a přitom k jejich splnění stanoví lhůtu. Je-li prováděcí předpis vydán pozdě, vzniká vždy protiprávní stav (buď je zákonem uložená povinnost splněna bez prováděcího předpisu nebo není splněna ve lhůtě stanovené zákonem). K této situaci došlo na základě zákona č. 238/1999 Sb., kterým byl mj. novelizován zákon o rybářství a prováděcí vyhlášky č. 189/2000 Sb. a může se opakovat na základě zatím navrhovaného zákona o myslivosti.

Bohužel přibývá právních předpisů napsaných tak, že jsou pro adresáty nečitelné a rovněž takových, že k jejich aplikaci nebo i prostému dodržování je nezbytné si najmout právníka. Nějak se mi nechce připustit, že to může být i záměr. Čtu-li takový právní předpis, vždy si vzpomenu na zásadu, že složité věci vyjádřit jednoduše každý neumí, ale obráceně to umí každý... V rozhovoru na toto téma mi jeden ze

současných legislativců – profesionálů oponoval se zdůvodněním, že přece nelze v zákonech připustit přílišnou míru kazuistiky. Odpověděl jsem, že podle mne napsat dobrý právní předpis je umění, které není dáno každému. Snad každý umí číst a psát, ale z každého alfabeta není Seifert či Hrabal. Úvahy o kazuistice bych ponechal odborníkům a držel se vnímání právních předpisů jejich adresáty.

Začal jsem s politikou a s ní i zakončím. Nemohu se (a doufám, že nejsem osamocen) smířit s tím, že by legislativa měla setřít rozdíly mezi odborností právnickou a odborností politickou. Právo a politika tvoří sice vzájemné vazby, ale nerespektování rozdílných funkcí práva a funkcí politiky jsou ke škodě obou. Z vlastní zkušenosti jeden zjednodušený konkrétní příklad, byť historický. Politik požadoval zrušení trestu smrti a na právníkovi bylo, aby tento požadavek zpracoval do podoby zákona. Politik zdůvodňoval proč trest smrti ne, právník zdůvodňoval podobu zákona a ani jeden se druhému do „řemesla“ nepletl. Svého času jsem použil příměr mnohem drsnější – právník je kůň, na kterém politik sedí a přitom musí i myslet (rozuměj nikoliv místo politika). Smířit se s jednosměrným vztahem (právník je politikovi slepě podřízen nebo naopak) znamená vzdát se „dobrého práva“.

Kdo za to všechno může? Právník nebo politik nebo oba? Aby se ani jeden necítil dotčen, dávám v úvahu někoho úplně jiného – třeba novináře. Cui bono? Těm, kterým jsou právní předpisy určeny, sotva.

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

JUDr. Jana Wurstová

Připravovaná Charta základních práv EU – stanovisko CCBE

Evropská úmluva o ochraně lidských práv Rady Evropy (dále „Úmluva“) je obecně známou mezinárodní úmluvou, považovanou za jeden z hlavních funkčních smluvních dokumentů Rady Evropy, které zavazují členské státy k jejich plnění, respektování v domácích právních systémech a rozhodování soudů. Evropský soud lidských práv ve Štrasburku je pak obecně uznávaným mezinárodním místem, které svou rozhodovací činností a judikaturou uvádí

úmluvu do života. Není nijak novým zjištěním, že Evropská unie (dále „EU“) a její instituce nejsou členským subjektem Úmluvy (k tomu jsme před časem v Bulletinu advokacie přinesli informaci o příslušném rozsudku Evropského soudního dvora v Lucemburku, který shledal, že EU k této úmluvě přistoupit z formálních důvodů nemůže).

Nyní se zrodila za značně kontraverzních diskusí Charta základních práv EU s proklamovaným záměrem poskytnout v rámci Smlouvy o Evropském společenství (dále „SES“) explicitní právní základ pro přístup Evropského společenství k Evropskému soudu lidských práv Rady Evropy. K tomu bude ovšem třeba dále změnit Článek 230(4) SES, aby bylo možné si u tohoto soudu účinněji stěžovat na Evropské společenství (dále „ES“), jeho orgány a akty.

CCBE, tj. Council of the Bars and Law Societies (Rada advokátních komor členských států EU), reprezentující cca 500 000 evropských advokátů jak v rámci EU, tak mimo ni (pozorovatelské státy), je často poradním i expertním místem, jde-li v rámci EU o záležitosti týkající se přístupu ke spravedlnosti a efektivní soudní ochrany občanů členských států EU. Advokátní komory mají nepochybně prvořadý zájem na tom, aby EU byla a zůstala společenstvím právní, tj. měla mimo jiné i vykonatelnou legislativu, kterou lze revidovat a která by poskytovala efektivní a adekvátní soudní ochranu svým občanům.

Taková ochrana je podle názoru těch, kdo Chartu základních práv EU podporují, v souladu s rostoucí odpovědností EU zakotvenou v Maastrichtské a Amsterodamské smlouvě. Odpovídající ochrana lidských práv vyžaduje změnu článku 230(4) SES, rozšiřující ho tak, aby bylo možné podat stížnost proti aktům ES, resp. EU. Jaké je tedy v celé věci stanovisko CCBE?

CCBE už dříve zdůraznilo nutnost naznačených změn SES ve svém podání Mezivládní konferenci 2000 z května 2000. Zatím však podle názoru CCBE nebyl tento požadavek na půdě konference dostatečně diskutován. Opa-koval proto své podání znovu, v říjnu 2000.

K potřebě poskytnout v rámci SES konkrétní právní základ pro přístup ES k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv soudí CCBE:

EU není ještě členskou stranou Úmluvy ani jiných evropských či mezinárodních nástrojů k ochraně základních práv. Možnost vytknout aktům Evropského soudního dvora porušení lidských práv je možné jen v omezené míře. *Hlavní „mezerou“ tohoto systému je absence možnosti přezkoumání orgánem stojícím vně EU, zda nebyla porušena lidská práva.*

V právním systému EU je jediným místem k uplatnění stížnosti na porušení lidských práv jejími institucemi Evropský soudní dvůr (a/nebo Soud první instance) v Lucemburku. Není žádná cesta, jak tuto stížnost uplatnit u Evropského soudu lidských práv ve Štrasburku. To je jistě vážná meze systému. Přitom Evropský soudní dvůr někdy přijímá interpretační stanoviska k základním lidským právům,

rozdílná od stanovisek později formulovaných Evropským soudem lidských práv. Např. v kauze *Orkem* naznačil Evropský soudní dvůr, že práva žalované strany, napadené pro porušení práva mlčet a nesvědčit tak proti sobě, nejsou zaručena Úmluvou. O čtyři roky později Evropský soud lidských práv naopak naznačil, že toto právo je zaručeno článkem 6 odst. 1 Úmluvy.

Tyto rozdíly v judikatuře jednoho i druhého soudu samy o sobě naznačují, že je zřejmě třeba, aby EU a její instituce byly, pokud jde o slučitelnost jejich aktů s Úmluvou, předmětem stejné kontroly jejím prostřednictvím, jako jsou členské státy EU (které jsou vesměs též členskými státy Rady Evropy a Úmluvy).

Je znepokojivé, podle názoru CCBE, že tak, jak se progresivně posilují pravomoci ES, ztrácí občan záruky poskytované možností stěžovat si u Evropského soudu lidských práv. **Přitom paradoxně je podle článku 49 Smlouvy o EU považován přístup k Úmluvě nezbytnou předběžnou podmínkou pro přístup do EU. Ta ovšem dnes není členskou stranou Úmluvy.** I když jsou některé nepřímé právní prostředky k dispozici těm, kdo si chtějí stěžovat na porušení základních práv ze strany ES, jsou v nejlepším případě velmi nepříjemné a velmi nejspolehlivé. Jediný použitelný prostředek, jak se zdá, je stížnost proti členskému státu EU, podaná k Evropskému soudu lidských práv. **Nicméně není dosud jasné, zda členské státy EU mohou být odpovědné za porušení Úmluvy akty institucí ES, ani zda takový postup má být použit proti všem 15 členským státům najednou, kolektivně, nebo pouze proti jednomu z nich. Také není jasné, do jaké míry mohou být členské státy odpovědné za porušení Úmluvy institucí Evropského společenství, ani zda by to bylo fér je odpovědnými činit. Ani pro instituce ES není uspokojivé, že mohou být u Evropského soudu lidských práv napadeny, aniž by se mohly obhajovat.**

Korektní by tedy bylo, aby byla ochrana základních práv v EU poskytnuta tím, že bude v rámci SES otevřena možnost přístupu ES k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv.

Další mezerou dosavadního systému je absence odpovídající kontroly dodržování lidských práv orgánem uvnitř EU pro porušení ustanovení Úmluvy ze strany instituce ES.

Podle čl. 230(4) SES má soukromá strana právo napadnout pouze taková individuální rozhodnutí Institucí EU, která jsou té které straně adresována. U ostatních aktů je to možné pouze tehdy, když lze výjimečně prokázat, že jsou „přímo a individuálně zaměřeny na ni“. To je velmi přísné kritérium, které de facto skoro znemožňuje soukromé osobě jakkoliv napadnout jakýkoliv akt, který jí není přímo adresován, a to i tehdy, když zřejmě velmi specificky ovlivní její situaci. Tak je dnes judiciální ochrana soukromých stran v ES velmi omezena a je nepochybně daleko méně ochranou skutečnou, než v jednotlivých členských státech EU podle jejich vnitrostátního práva.

Z tohoto důvodu považuje CCBE změnu článku 230(4) SES za nezbytnou.

K potřebě novelizovat článek 230(4) SES, aby ve větší míře umožnil stížnosti proti ES, nebo jeho aktům:

Je zřejmě naprosto zásadní, aby bylo možné stěžovat si u Evropského soudního dvora (nebo Soudu první instance) v Lucemburku na porušení Úmluvy institucemi ES. ES v dosavadních smluvních dokumentech neposkytuje jednotlivci odpovídající prostředky v případě, že jeho práva byla porušena institucemi ES.

Výroční zasedání EYBA v Barceloně 2001

Od 3. do 6. 5. 2001 se v katalánské metropoli Barcelona konalo letošní výroční zasedání sdružení mladých advokátních komor Evropy EYBA. Za účasti kolem 200 delegátů z většiny evropských zemí byl projednán další rozvoj mezinárodní spolupráce advokátů, zejména rozšíření možnosti výměnných pracovních pobytů a výměny právních informací. Zájemcům se doporučuje, lépe než mnohé domácí právnické informační servery, fungující doména organizace **www.eyba.org**. Jako doprovodný program proběhl rovněž seminář o internetovém právu, zejména právu k doménám. Bylo konstatováno, že i pro právní úkony po internetu lze aplikovat existující obecné právní úpravy, aniž by povětšinou byla nutná speciální úprava.

Společenskou část obstaralo tradiční fotbalové utkání mezi místním právnickým fotbalovým klubem a mezinárodním evropským týmem.

Příští výroční kongres EYBA by se měl konat v květnu 2002 v italské Boloni a pro rok 2003 je činěn neformální nátlak, aby se organizace ujala Praha, vzhledem k tomu, že v tomto městě byla v roce 1993 mimo jiné s podporou České advokátní komory založena.

JUDr. Milan Kyjovský
advokát, Brno

Úřady veřejné obhajoby ve Spojených státech amerických

(Federal Public Defence)

Ve Spojených státech amerických je obhajoba stran v soudním řízení před federálními soudy zahájena na základě veřejné žaloby zajišťována v zásadě dvěma způsoby: prostřednictvím advokátů a Úřady veřejné obhajoby.

Úvodem je nutno předeslat, že ve Spojených státech amerických existuje dvojitá základní úroveň soudů – úroveň místní (státní) a úroveň federální. V rámci soustavy státních soudů, které projednávají věci, které zákon výslovně nesvěřuje federálním soudům, existuje vždy soustava státních soudů, završená nejvyšším soudem příslušného státu. Obdobně je tomu na federální úrovni. Soudy v USA nemají vnitřní organizaci, jak ji známe v České republice. Základní myšlenkou, již je organizace soudu podřízena, je, že soudce má především soudit. Proto je celá řada činností, jež v České republice vykonávají soudci, přenesena na jejich asistenty. Řízení administrativní činnosti soudu včetně kontroly dodržování lhůt a sledování průtahů vykonává Úřad administrativního řízení soudu, v jehož čele stojí administrátor soudu, který vykonává působnost, kterou v České republice vykonává předseda soudu, tedy zejména řídí činnost soudu po stránce administrativně správní. Administrátor soudu není obyčejným správním úředníkem, nýbrž se vždy jedná o osobu s právnickým vzděláním a vysokou odbornou a profesní erudicí. Tento krátký exkurz k organizaci amerických soudů je nezbytný pro další popis úřadů veřejné obhajoby.

Již v šedesátých letech minulého století zřídil Kongres Spojených států amerických na federální úrovni a ve vztahu k federálním soudům zákonem Federal Public Defence (Úřad veřejné obhajoby – dále jen „Úřad“), který zastupuje veřejnou obhajobu v těch případech, kdy si obvinění nemohou z finančních důvodů zvolit řádného obhájce na řádnou plnou moc. Úřad je dislokován při všech sídlech federálních soudů a je součástí Úřadu pro administrativní řízení soudů, který jej financuje v rámci své rozpočtové kapitoly. Pracovníci Úřadu pobírají plat ze stejného rozpočtového zdroje jako soudci. Navenek Úřad vystupuje jako samostatné oddělení soudů, které je obsazeno právníky v pracovním poměru. Tito právníci vystupují jako veřejní obhájci a jsou odpovědní výlučně klientům, které zastupují. Svému představenému, který jim nesmí zasahovat do konkrétních přidělených věcí, jsou podřízeni pouze ve věcech organizačních a pracovněprávních.

Jednou ze základních zásad, kterou měl zákonodárce na mysli při zřízení Úřadu bylo, aby byla zajištěna rychlá a účinná obhajoba práv občanů a současně aby státní rozpočtové prostředky určené na zajištění práva na obhajobu neodcházel do nestátní sféry. Veřejní obhájci jsou honorováni pevným měsíčním příjmem na úrovni veřejných žalobců, což je nemotivuje k tomu, aby účelově volnými postupy řízení protahovali s cílem získat vyšší náklady za provedené úkony. Činnost úřadů veřejné obhajoby není jediným prostředkem, jak zrychlit řízení a odstranit jeho nedůvodné protahování obhájci. Na federální úrovni má soudce právo v případě, pokud zástupce obžalovaného záměrně zdržuje řízení zjevně zbytečnými důkazy či odvádí řeč od věci, uložit mu pořádkovou pokutu, která může dosahovat značné výše.

Pokud si obviněný předvedený před soudce ihned nezvolí ve stanovené lhůtě obhájce na plnou moc, ustanoví mu soudce veřejného obhájce z řad pracovníků Úřadu. Pokud by se vyskytla kolize zájmů u všech pracovníků Úřadu, může soudce výjimečně ustanovit obhájce z řad advokátů.

Zákonodárce měl na zřeteli i případy, velmi časté v České republice, kdy obviněný v trestním řízení není nemajetný a záměrně si obhájce nezvolí s cílem, aby mu byl ustanoven. V těchto případech, kdy obviněný má zjištělné finanční prostředky, avšak odmítá si z nejrůznějších případů obhájce zvolit, soudce bezplatně zastupování nepovolí a ustanoví mu obhájce z řad pracovníků Úřadu, přičemž mu nařídí, aby složil zálohu na náklady řízení, která je soudně vymahatelná. Za tímto účelem je možno mu zajistit dostupný a zjištělný majetek.

Úřad má vlastní rozpočet na náklady prováděných důkazů. Pokud se jedná o náročnější důkaz, povoluje uvolnění finančních prostředků příslušný vedoucí pracovník Úřadu, při mimořádně nákladných důkazech pak soud. K otázce, zda tím soudy neovlivňují rozsah obhajoby, lze konstatovat, že při prakticky neomezeném rozpočtu obžaloby by omezení rozpočtu veřejné obhajoby bylo z pohledu amerického právního systému závažnou skutečností, ke které by soud v odvolacím řízení přihlédl, nehledě již na samotné stížnosti obviněných. Z praxe proto soud většinou návrhům Úřadu vyhoví.

Obecně jsou ve Spojených státech s prací veřejných obhájců velmi dobré zkušenosti. Základní výhodou je vysoká profesionální úroveň jejich zaměstnanců specializujících se na danou oblast. Vzhledem k tomu, že veřejní obhájci jsou posuzováni podle rychlosti a úspěšnosti, nemají zájem nadbytečnými důkazy protahovat řízení. Jelikož veřejní obhájci nejsou finančně zainteresováni na výsledku sporu, je v jejich případech řízení rychlejší, neboť jejich hlavním úkolem je věc rychle skončit. K tomu, aby veřejní obhájci řízení neodbývali, slouží účinná kontrola jednak od samotných obviněných, kteří si v případě jejich liknavosti okamžitě stěžují, jednak od soudců, kteří na neetické či nezákonné počínání veřejných obhájců rovněž poukazují. Účinným prostředkem se zde jeví i vnitřní kontrola ze

strany nadřízených pracovníků, kteří mají právo veřejného obhájce, jenž se zpro-
nevěřil zásadám své práce, okamžitě propustit.

Institut veřejných obhájců je ve Spojených státech velmi negativně vnímán
advokáty. Ti jej považují za konkurenci, která jim odčerpává zisky.

JUDr. Radek Ondruš
Nejvyšší státní zastupitelství ČR

*Poznámka: Výše uvedené poznatky byly získány osobní návštěvou na Fe-
deral Public Defence státu Nevada v Reno v roce 1998.*

Z ODBORNÉHO TISKU

Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková

AD NOTAM

Číslo 2/2001

Baudyš, P.: K možnosti zlepšení důvěryhodnosti údajů katastru
Špoková, E.: Právo stavby

DANĚ

Číslo 5/2001

Procházková, Miluše: Vybírání záloh na daň a daně z příjmů fyzických osob ze
závislé činnosti a funkčních požitků v roce 2001

Matula, Jan: K zákonu č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, po novele zákonem
č. 492/2000 Sb.

DHK

Číslo 8/2001

Drbohlav, Josef: Základ daně z příjmů po novele zákona

Maršíková, Jolana: Uplatňování pohledávek věřiteli v konkurzu a jejich uspokojení

Číslo 9/2001

Kořínek, Miloš: Stanovení vstupní ceny hmotného majetku získaného děděním či darováním

Burian, Milan: Změny ve zdaňování příjmů z prodeje bytů a při rozšíření společného jmění manželů

Chmelík, Milan: Právní předpisy a cena obvyklá

Číslo 10/2001

Běhounek, Pavel: Úroky jako daňový náklad

Kytler, Hanuš: Nezdanitelné částky snižující základ daně v roce 2001

Semecký, Ondřej: Uplatňování daně z nemovitostí u stavebních pozemků

OBCHODNÍ PRÁVO

Číslo 4/2001

Tomsa, Miloš: Obchodní závazkové vztahy a občanský a obchodní zákoník po novele

Z rozhodovací praxe:

Zaplacení směnky

Odpovědnost banky za náhradu škody způsobené provedením falšovaného převodního příkazu

PRÁVNÍK

Číslo 5/2001

Novak, Marko: Ústavní soud mezi právem a politikou

Králík, Michal: Právo ve sportu: iluze či nutnost?

Matyášek, Patrik: Poslední vývoj právní úpravy zákazu diskriminace v pracovních vztazích

PRÁVNÍ PRAXE

Číslo 1–2/2001

Kamlach, Milan: Úvodní slovo k návrhu věcného záměru občanského zákoníku (kodifikace soukromého práva)

Číslo dále obsahuje text Věcného záměru občanského zákoníku a několik diskusních příspěvků (kodifikace soukromého práva)

Číslo 3/2001

Číslo mj. obsahuje návrh zákona o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a příspěvek Jana Vyklického: Další pokus o reformu soudnictví?

Číslo 4/2001

Pěcha, František: K rozšíření oprávnění soudů na úseku zřizování věcných břemen

Vůjtěch, Jan: Profesiografie jako nástroj pro výběr soudních a právních čekatelů (pokračování z č. 10/2000)

PRÁVNÍ RÁDCE

Číslo 5/2001

Chalupa, Luboš: Zánik vlastnictví nemovitosti opuštěním a vzdáním se vlastnického práva

Havránková, Alena: Dědění členského podílu v bytovém družstvu

Nedorost, Libor: Ochrana poskytovaná správními orgány: Sousedská práva

Krpata, Pavel: Převoditelnost směnky cesí

Trajerová, Pavlína: Z praxe právníka katastrálního úřadu

Kasal, Jiří: Zápis fyzických osob do obchodního rejstříku: Slepá norma novely

Číslo 6/2001

Dvořák, Jan: Pohledávky nabyté manželem povinného a tvořící SJM: Exekuční postih pohledávek

Bělohávek, Alexander, J.: Ochrana spotřebitele a spotřebitelská smlouva

Pohl, Tomáš: Vzor s komentářem: Smlouva o převzetí dluhu

PRÁVNÍ ROZHLEDY

Číslo 5/2001

Jindřich, M.: Notářské zápisy po novele obchodního zákoníku a notářského řádu

Spáčil, J.: Ještě k nabytí od nevlastníka v judikatuře

Gartšík, T.: K postupu při změně druhu a formy akcií nebo jejich štěpení či spojení více akcií do jedné akcie

Nejvyšší soud České republiky: K nesprávnému úřednímu postupu porušením zásady rychlosti soudního řízení. Inflace a škoda na pohledávce na peněžité plnění

Nejvyšší soud České republiky: K posuzování újmy na zdraví jako znaku trestného činu ublížení na zdraví. K možnosti projednání stíhaného skutku jako přestupku

Vrchní soud v Praze: Podpisy dlužníků na blankosměnce. Dohoda o vyplnění blankosměnky

Krajský soud v Ústí nad Labem: K přezkumné činnosti katastrálního úřadu v řízení o povolení vkladu věcného práva do katastru nemovitostí. K výkladu § 22 odst. 2 ObčZ

PRÁVO A PODNIKÁNÍ

Číslo 4/2001

Deutsch, Erich; Deutsch, Radek; Deutsch, Dalibor: Pohledávky v konkurzním řízení

Černá, Stanislava: Zrušení akciové společnosti s převodem jmění na akcionáře

Číslo 5/2001

Horáček, Tomáš: Všeobecné podmínky provozování živnosti ve světle novely obchodního zákoníku

Chaibiová, Andrea: Nová úprava autorských práv

Hušek, Jan: Označení provozovny v novele obchodního zákoníku

PRÁVO A RODINA

Číslo 5/2001

Dvořáková–Závodská: Několik tipů pro vymáhání výživného

Jindra, Jan: Privatizace bytového fondu

Kacařířková, Marcela: Úloha orgánu pověřeného péčí o mládež v trestním řízení

Mašek, Daniel: Prarodiče a vnoučata

PRÁVO A ZAMĚSTNÁNÍ

Číslo 5/2001

Matejka, Ján: K využití elektronického podpisu v pracovněprávních vztazích

Štangová, Věra: K právní úpravě odstupného a odchodného

SOUDNÍ ROZHLEDY

Číslo 4/2001

Nejvyšší soud České republiky: K oddělení výroků soudu o zrušení podílového spoluvlastnictví a příkázání věci některému ze spoluvlastníků od výroku o stanovení náhrady a k věcné legitimaci účastníka v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví podle § 142 odst. 1 ObčZ, dojde-li k takové situaci. K pokračování řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví v případě smrti účastníka. Ke správnosti výroku rozsudku, jímž se věc přikazuje některým z dosavadních spoluvlastníků

Nejvyšší soud České republiky: Vlastnická žaloba a dobré mravy. Žaloba na vyklizení pozemku, na kterém je umístěna neoprávněná stavba. Žaloba na vyklizení pozemku, kterou žalobce sleduje odstranění nemovité stavby. Projednání věci v nepřítomnosti účastníka

Nejvyšší soud České republiky: Uvedení nesprávného parcelního čísla pozemku ve smlouvě o jeho převodu. K založení práva podle § 3 odst. 1 ObčZ

Nejvyšší soud České republiky: K určení hodnoty členství v bytovém družstvu při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví (nyní společného jmění) manželů

Nejvyšší soud České republiky: K zániku trestnosti zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby v důsledku účinné lítosti

Vrchní soud v Olomouci: K ukládání trestu pod dolní hranici trestní sazby

Číslo 5/2001

Nejvyšší soud České republiky: Nepřesné označení právnické osoby v právním úkonu. Nesprávné pojmenování věcného břemene ve smlouvě o jeho zřízení

Nejvyšší soud České republiky: Určení třetí osoby ve smlouvě ve prospěch třetího

Nejvyšší soud České republiky: Výhrůžka zásahem do vlastnického práva a ochrana vlastníka

Nejvyšší soud České republiky: Dobrá víra držitele jako objektivní skutečnost

Vrchní soud v Praze: Účinky podíndosace při doložce „bez protestu“

Nejvyšší soud České republiky: Rozhodování o náhradě škody v trestním řízení v případech existence zástavního práva ve prospěch poškozeného

Vrchní soud v Praze: K otázce regulérnosti provedené rekognice

TRESTNÍ PRÁVO

Číslo 5/2001

Vrtěl, Petr: Nepřípustnost policejní provokace

Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková

MF DNES – 12. 4. 2001

„Úspěšné oddalování soudu v podání Bruthanse“

Kritika advokátů ve sledovaném procesu.

Nebylo to poprvé, co kvůli nečekané nepřítomnosti Bruthansových obhájců muselo být jednání odročeno. Jeden z nich se pro včerejší jednání omluvil řádně již před týdnem. Druhému právníkovi sám Bruthans v úterý večer zrušil svou plnou moc – nemohl jej tedy včera zastupovat.

„To, co předvádí advokáti, se neslučuje se všeobecnou morálkou,“ konstatovala v závěrečné řeči k obžalovanému matka zavražděné.

Jiří Klouza, tajemník České advokátní komory, nechtěl postup právníků v Bruthansově procesu komentovat s ohledem na to, že jeho details nezná. ■

LIDOVÉ NOVINY – 12. 4. 2001

Otiskly článek advokáta Václava Vlka „**Justice nejsou jen soudci, ale i advokáti**“ s podtitulkem Pavel Rychetský i Eliška Wagnerová opomíjejí profesu, bez nichž by soudní orgány nemohly fungovat. *Z článku vyjímáme podstatné části:*

Krátká výměna názorů mezi předsedkyní Nejvyššího soudu Eliškou Wagnerovou a ministrem Pavlem Rychetským poměrně výstižně odhalila základy bolestné nemoci české justice. Poté, co pan ministr řekl. „A“, tedy *soudci, vy pomalu soudíte*, oprávněně namítla doktorka Wagnerová „B“ – *když jsme doted byli bez pomoci, co byste čekali*. Jsem přesvědčen, že oba pohledy v sobě skrývají dílčí a svým způsobem velmi zkreslený pohled na celou záležitost justice v naší zemi.

Oba totiž vycházejí, možná i v míře dané prostorem novinového článku, z premisy, že soudci a soudní aparát obecně jsou toliko justicí samou. To je úvaha velmi nesprávná. Justici tvoří, pokud jde o právní profesionály, soudci a soudní úředníci, notáři, státní zástupci a advokáti. Pořadí s výjimkou prvního místa soudců je náhodné. Ptám se, jaká je role ostatních právních profesionálů, co oni činí pro nalézání fungující spravedlnosti, jak jim pomáhá stát v jejich práci a zda vůbec mají na pomoc státu nějaký nárok.

Držme se advokátů. Jejich prostřednictvím strany k soudům mluví, dovolávají se svých práv a nároků a v neposlední řadě realizují jejich právo na obhajobu. Právě ono „bez žalobce není soudce“ zde dochází naplnění a dává justičnímu

systému smysl. Advokáti, formulující ve svých podáních a obhajobách nároky klientů a jejich právní názory, umožňují soudu rozhodnout. Návrh stran je tím, o čem se jedná, kvůli požadavkům v návrzích stran soudy aplikují zákon cestou svých rozhodnutí. To, co advokát zformuluje, leží na stole a říká: Právo je tady a tady, tady má chyby, tohle nezná, tady se dá překročit a tady je směšné a ne-reálné.

Advokát je také svého druhu tlumočnickem. Předkládá klientům, co vlastně soud řekl tím, že jim vyhověl, že zamítl jejich žalobu, odsoudil je či osvobodil. Stojí pěkně na prvním místě a často schytá zlobu i nářky nad nespravedlností. Kolikrát museli mé kolegyně a kolegové vysvětlovat, že dát pár facek dlužníkovi je účinné, ale že vás zavřou. Jít k soudu je zákonné, leč fakticky v dohledných horizontech na nic. Klient, poté co ho advokát v podstatě přesvědčil, že nemá smysl se soudit, musí ještě více kroutit hlavou, když ho jeho právní rádce přesvědčuje, aby se přece jen obrátil na soud, neboť vymáhání práva patří výlučně do jeho rukou, když selhaly všechny pokusy o smírné řešení sporu stran dohodou.

Není všechno černé nebo bílé, advokáti svým jednáním umožňují nejen rozhodovat, ale taky zdatně rozhodování brání. Profesioní úroveň někdy není valná a občas je i vysloveně špatná. Rozmáhá se nešvar „mlátit pěstí do stolu“ v soudní síni, místo právních argumentů křičet a chovat se tak nedůstojně k sobě i svým klientům. Advokát má být pomocníkem a průvodcem světem práva pro své klienty, státním zástupcům důstojným soupeřem a soudu partnerem čestným a rovným.

Obávám se, že advokacie tak chápána není. Soudy, státní zástupci jsou často spolu s policií a ostatními orgány chápány jako součást jednoho systému, mimo nějž advokacie stojí. V některých případech je tento postoj více než zjevný. Nemám na mysli kritizované, vyskytující se „rodinné“ vztahy jednotlivých zástupců těchto skupin. Právník je kolega a třeba i spolužák, na procesu to však nesmí být vidět. Je-li to opačně, pokládám to za hrubé procesní pochybení jednotlivců.

Propojení, které mě tíží, je jiného druhu a je zásadnější. Názory advokacie bývají málokdy brány v potaz tak, jak si zaslouží. Její vliv v parlamentu a také na výkonnou moc je velmi malý, ač je mnohý přesvědčen o opaku. Advokacie je nadána nezávislostí na státu, a stojí jakoby za trest za dveřmi. Není oficiálním připomínkovým místem, tázána na postoj k novým zákonům bývá málokdy, pouze u základních kodexů, a to ne u všech jeho doplňujících norem. O její praktické zkušenosti často nikdo nestojí.

Jenže advokáti toho o potřebách svých klientů, těch, pro které tu jsou všechny justiční orgány, vědí mnoho.

Taková zkušenost a tisíc podobných jsou nenahraditelné a nepřenositelné. Advokacie je má, bohužel zůstávají stále nevyužity. Justice musí být chápána komplexně a advokacie jako její nedílná součást. Až na její názory bude brán zřetel odpovídající jejímu významu, přijde teprve reforma práva do našich krajů. ■

BRNĚNSKÁ ROVNOST ze 17. 4. 2001 v článku „*Odbory pomáhají také propuštěným zemědělcům*“ zmiňuje pomoc advokátů, kteří poskytují poradenskou činnost nezaměstnaným odborářům v pracovněprávních poradnách.

Pracovněprávní poradnu využívají měsíčně asi dvě desítky převážně nezaměstnaných odborářů. Advokát jim v mnoha případech radou pomohl k tomu, aby jim zaměstnavatel vyplatil zadržovanou mzdu. Spory se většinou daří řešit smířcím jednáním. ■

HANÁCKÝ A STŘEDOMORAVSKÝ DEN ze dne 21. 4. 2001 uveřejnil dva články, týkající se platů soudců „*Kvůli penězům svou práci neděláme, prohlašují muži a ženy v talárech*“

Mladé právnický prý na soudy platy netáhnou. „Kvůli penězům se soudcovství dělat nedá. Pokud chce právník peníze, stane se soukromým advokátem.“

Platy soudců se pohybují od 33 842 korun při nástupu na okresní soud po 71 026 korun, které pobírá soudce Vrchního soudu s třicetiletou justiční praxí. Obdobný plat pobírají soudci Nejvyššího soudu. Ke zvýšení platu soudce dochází poprvé po pěti letech ve funkci, a poté se posouvá každé tři roky podle zákonem stanoveného koeficientu.

Zastánci zvyšování soudcovských platů mimo jiné argumentují tím, že se tak zabrání případné korupci. Podle jiných je však tato teorie zcestná – pokud se o soudci už předem uvažovalo jako o člověku, kterého by bylo možné podplatit, je to prý zvrácený pohled. ■

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY – 2. 5. 2001

„*Americká postgraduální studia pro české právníky*“

Obecně prospěšná společnost CEELI Institute (Central and East Europe Law Initiative) zvolila za své sídlo ČR. CEELI spolupracuje s Americkou advokátní komorou ABA. V ČR hodlá poskytovat formy postgraduálních studií např. pro soudce. (*Jakpak se asi advokát z UTAHU namontuje na rakousko-uherskou historickou advokátní zručnost? J. V.*) ■

LIDOVÉ NOVINY – 5. 5. 2001

„*České republice chybí 300 soudců*“

V České republice je nedostatek soudců. Podle exministra spravedlnosti Pavla Rychetského jsou přítomní soudci „nejlépe placenými státními úředníky, jejichž plat se pohybuje mezi dvojnásobkem až čtyřnásobkem průměrného platu“. V současné době chybí zhruba 300 soudců.

Jak řekla mluvčí ministerstva spravedlnosti Iva Chaloupková, hlavním důvodem, proč je v Česku nedostatek soudců, je fakt, že čerství absolventi právnických fakult musejí projít velmi náročným výběrem a pak ještě čekat tři roky, než je do funkce jmenuje prezident. Podle ní by se vše mělo v příštích letech změnit. Advokátů je dnes velmi mnoho a přestává být práce pro další. Mladým právníkům tedy nezbyvá, než aby se uplatnili i jako soudci.

Ministerstvo přitom ale uznává, že velkým problémem jsou náročné psychotesty. Přes ně totiž neprojde většina začínajících právníků.

„Zvažujeme, že bychom je změnili. Ty psychotesty jsou stavěné tak, jako by měl uchazeč psychiku čtyřicetiletého zkušeného člověka, a to mladí právníci nemají,“ dodává Chaloupková.

Pozn.: Poslední odstavec jen potvrzuje, že soudcem by se měl stát zralý a zkušený člověk, jak je tomu v jiných zemích. ■

MLADÁ FRONTA DNES ze dne 18. 5. 2001 pod názvem „**Plzeň uctila vítěze bitvy o obchvat**“ a **PLZEŇSKÝ DENÍK** z téhož dne v článku „**Plzeň vyznamenala dálniční mušketýry**“ uveřejnily fotografii týmu, který obhájil územní rozhodnutí pro schválenou trasu dálničního obchvatu. Ocenění plzeňské radnice a pamětní městskou pečeť převzal s dalšími z týmu plzeňský advokát Jan Kocina. ■

RŮZNÉ

Založení České společnosti pro dopravní právo

Dne 13. 4. 2001 byla v rejstříku Ministerstva vnitra zaregistrována Česká společnost pro dopravní právo. Motivem pro její vznik je na prvním místě zájem na rozvoji dopravního práva v oboru, který víc než jiné je ze své podstaty stále se prohlubující integrace interesován na kompatibilitě právní úpravy v globálním měřítku. Dalším podnětem je zejména nepříliš pozitivní zkušenost s rozhodováním českých soudů a správních orgánů v příslušném právním odvětví, když toto rozhodování není založeno na dobré znalosti odpovídající právní úpravy. Motivem založení společnosti byly i zásadní nedostatky české právní úpravy v daném odvětví, která je zejména značně odlišná od právní úpravy tzv. práva dopravy

většiny států EU a tato odlišnost se spíše rozšiřuje (viz poslední novelizace odpovědnosti dopravce dle přepravní smlouvy zakotvená v obligační části obchodního zákoníku účinná od 1. 1. 2001). Nemałym problémem v daném odvětví je také nepřilíš dobrá znalost právní úpravy tzv. práva dopravy podnikateli v oblasti dopravy a zasilatelství. Všechny tyto skutečnosti pak ve svém důsledku vedou ke zvyšování nedůvěryhodnosti odpovídajících českých subjektů ze strany jejich potenciálních zahraničních partnerů a zejména pak k oddalování práva ČR právu EU.

Důvěryhodnosti českého právního prostředí v oblasti dopravy, zejména v mezinárodním rozsahu, pak nepřispívá ani nepřilíš dobrá znalost odpovídající právní úpravy a její správné aplikace českými advokáty.

Zejména tyto okolnosti vedly osoby specializující se na právní odvětví tzv. práva dopravy jakožto právní odvětví, které je velmi významnou součástí zejména práva obchodního vnitrostátního i mezinárodního, k založení České společnosti pro dopravní právo. Ve snaze přispět k nápravě výše uvedených nešvarů pak byly **hlavní cíle České společnosti pro dopravní právo** stanoveny následovně:

- 1) Navázání styků s obdobnými společnostmi v zahraničí za účelem vzájemných kontaktů při úsilí o spolupráci, výměnu zkušeností a vytváření předpokladů pro unifikaci dopravního práva.
- 2) Budování odborných sekcí pro jednotlivé druhy doprav a regionálních poboček společnosti.
- 3) Vzdělávání právního povědomí členů společnosti dostupnými prostředky, např. organizování seminářů v tuzemsku a vysílání členů k účasti na seminářích v zahraničí, zajišťování výměnných studijních pobytů v rámci spolupráce s jinými společnostmi ve světě apod.
- 4) V rámci vzdělávání a osvěty dopravní i přepravní veřejnosti usilovat o založení specializované knihovny s odbornými materiály k problematice dopravního práva z ČR i ze zahraničí. Mít na zřeteli problematiku multimodální dopravy a zejména z hlediska odpovědnosti jednotlivých druhů doprav v rámci tohoto systému.
- 5) Podporovat publikační činnost členů společnosti a vytvářet přátelské prostředí pro tuto činnost v jednotlivých druzích médií, zejména pak u té části publikační činnosti, která přináší náměty na potřebné změny legislativy a aplikační činnosti soudů a správních orgánů. V rámci tohoto úsilí provádět osvětovou činnost pro členy společnosti z okruhu podnikatelů v zájmu zabraňování škod, jejich minimalizace, příp. odpovídající likvidace škod vzniklých na základě vhodného druhu zajištění jejich odpovědnosti.
- 6) Prostřednictvím kolegiálních společností v zahraničí navazovat kontakty s orgány EU při úsilí o přibližování národní právní úpravy v daných oblastech dopravy právní úpravě platné v zemích EU.

- 7) Vzájemná výměna znalostí a zkušeností mezi členy společnosti navzájem, zejména pak v problematice, v níž se vyskytuje netransparentní, příp. kontradiktorní rozhodování soudů a správních orgánů při aplikaci právních předpisů v oblasti dopravy.
- 8) Cílevědomě usilovat o získání odborné autority společnosti, aby byla schopna nabídnout, resp. přijmout konzultativní statut pro relevantní činnost orgánů státní moci.

Ještě před založením společnosti jí bylo ze strany Německé společnosti pro dopravní právo nabídnuto bezplatné reciproční členství a možnost úzké spolupráce. V současné době tedy zakladatelé České společnosti pro dopravní právo kontaktovali obdobnou společnost německou za využití její nabídky recipročního členství a spolupráce a po založení České společnosti tuto pozitivní myšlenku realizovat.

Dále již v současné době Česká společnost pro dopravní právo navázala kontakty také s odborníky v Kanadě a probíhají zde mj. jednání o získání odborné kanadské literatury pro potřeby budoucí specializované knihovny společnosti.

Jedním ze základních cílů společnosti pak je také navázání styků s odpovídajícími orgány EU a snaha o přibližování právní úpravy tzv. práva dopravy právu EU. V nejbližší době tedy zakladatelé společnosti za tímto účelem plánují také navázání kontaktů s příslušnými orgány EU.

K základům, na nichž Česká společnost pro dopravní právo stojí, je třeba uvést, že vychází ze znalostí a zkušeností obdobné Společnosti německé, jejíž členskou základnu tvoří řada známých německých advokátů, kteří jsou věhlasnými odborníky na právo dopravy. Tato společnost dala zakladatelům České společnosti k dispozici zejména stanovy Německé společnosti pro dopravní právo a byla jí k dispozici svými dlouholetými zkušenostmi. K nejvýraznějším úspěchům Německé společnosti pro dopravní právo, podle jejíhož vzoru byla založena společnost česká, pak patří zejména dosažení přijetí rozsáhlé novely německého obchodního zákoníku v roce 1998 v části upravující smlouvu o přepravě, smlouvu zasílatelskou a smlouvu o skladování, přičemž tato novela vychází zejména z právní úpravy obsažené v mezinárodních úmluvách z oblasti dopravy a jejím prostřednictvím tedy došlo k unifikaci takovéto úpravy německé s úpravou mezinárodní.

Jaké výhody může členství ve společnosti přinést jednotlivým advokátům či advokátním kancelářím?

Jak plyne i z jejich základních cílů, hodlá být mj. základnou pro setkávání odborníků v dané oblasti a tedy základnou pro výměnu jejich zkušeností, znalostí a názorů.

Další nespornou výhodou je zejména snaha o navázání kontaktů v zahraničí, k čemuž již také dochází, přičemž tyto kontakty mohou přinést zejména získávání zkušeností ze zemí, kde je právní úprava dané oblasti a její aplikace na podstatně vyšší úrovni než v ČR, dále získávání kontaktů se zahraničními specializovanými advokátními kancelářemi či jednotlivými odborníky, případně rozšíření známosti o příslušném českém specialistovi v zahraničí atd.

Dalším z privilegií členů společnosti je oprávnění užívat na své obchodní korespondenci, na vizitkách apod. označení „Člen České společnosti pro dopravní právo“. Toto označení pak pro potenciální zájemce o právní služby v dané oblasti může být neklamným znamením o odborném zaměření a znalostech advokáta, přičemž i tito potenciální zájemci o odpovídající právní služby by měli tvořit členskou základnu společnosti.

Nemalý profit pak advokáti budou nepochybně moci získávat z možnosti využívání její knihovny, z účasti na seminářích organizovaných společnostmi v České republice i v zahraničí, případně z účasti na výměnných odborných pobytech organizovaných Českou společností spolu s příslušnou partnerskou společností zahraniční.

Na závěr je také vhodné uvést, **jaký kredit si Česká společnost pro dopravní právo slibuje od členství advokátů**. Jak je zřejmé z příkladu Německé společnosti pro dopravní právo, jejíž členskou základnu tvoří z velké části známí němečtí advokáti, zvyšuje členství takovýchto subjektů velmi podstatnou měrou prestiž a dobré její jméno a usnadňuje poté při jednáních se správními a zákonodárnými orgány dosahování jednoho ze základních cílů společnosti, a to dosažení optimalizace rozhodování státních a správních orgánů v kauzách týkajících se dané problematiky tak, aby toto rozhodování vycházelo zejména z dobré znalosti odpovídající právní úpravy jako takové a ze znalosti ustálené rozhodovací praxe ve státech EU. Dále má také členství těchto subjektů nemalý vliv na dosahování dalšího ze základních cílů společnosti – přijímání potřebných změn právní úpravy v dané oblasti tak, aby docházelo k přiblížování této právní úpravy právu EU a k unifikaci s odpovídající úpravou mezinárodněprávní.

Naopak je pak třeba uvést, že pochopitelně, čím více účast advokátů ve společnosti zvyšuje prestiž společnosti, tím více pak přímou úměrou roste prestiž advokátů ve společnosti činných.

Kontakt v případě zájmu o členství: Česká společnost pro dopravní právo, Benešovská 33, 101 00 Praha 10, tel. 02/72 73 74 35, fax 02/67 31 14 65.

JUDr. Alice Bártková
advokátní koncipientka, Praha
členka České společnosti pro dopravní právo

Formulář k žádosti o pokyn pro omezený odběr Bulletinu advokacie¹⁾

Redakce Bulletinu advokacie
Národní třída 16
110 00 Praha 1

**Věc: Oznámení advokátní kanceláře o tom, že nepožaduje zasílání
Bulletinu advokacie v tištěné podobě, resp. o jeho omezeném
odběru**

Označení kanceláře: _____
_____

Žádáme, aby

- a) Bulletin advokacie naší kanceláři nebyl nadále zasílán v tištěné podobě^{*)}
- b) Bulletin advokacie nebyl nadále zasílán v tištěné podobě na jméno těchto
advokátů působících v naší kanceláři^{*)}:

_____
_____
_____

Razítko kanceláře:

Podpis:

V _____ dne _____ 2001

Doporučeně!
_____

1) Bližší vysvětlení viz str. 80.

*) Nehodící se škrtněte

Pro Bulletin advokacie nakreslil Lubomír Lichý